

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

«Εκπαίδευση Ενηλίκων»

Διπλωματική Εργασία

«Διερεύνηση των απόψεων των δασεργατών. Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες στο πλαίσιο υλοποίησης επιμορφωτικού προγράμματος Εκπαίδευσης Δασεργατών στον νομό Δράμας»

Ελευθερία Χατζάσκου

(Α.Μ. 105474)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κωνσταντίνα Κυριατζάκου

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2021

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Διερεύνηση των απόψεων των δασεργατών. Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες στο πλαίσιο υλοποίησης επιμορφωτικού προγράμματος Εκπαίδευσης Δασεργατών στον νομό Δράμας»

Ελευθερία Χατζάσκου

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
Κωνσταντίνα Κυριατζάκου
Μέλος ΣΕΠ - ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
Θεόδωρος Κουτρούκης
Μέλος ΣΕΠ - ΕΑΠ

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2021

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Εκπαίδευση Ενηλίκων» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2020 – 2021.

Η ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής αυτής εργασίας επιτεύχθηκε εξαιτίας κάποιων ανθρώπων που θα ήταν παράληψη μου να μην τους ευχαριστήσω. Αρχικά, πρέπει να ευχαριστήσω πρώτα απ' όλους την Α' επιβλέπουσα της Διπλωματικής μου Εργασίας την κα. Κωνσταντίνα Κυριατζάκου, η οποία στήριξε την προσπάθειά μου και με καθοδήγησε, ώστε να μπορέσω να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Β' επιβλέποντα τον κ. Θεόδωρο Κουτρούκη, ο οποίος με τις εύστοχες παρατηρήσεις του συνέβαλε στην ολοκλήρωσή της.

Ευχαριστώ από καρδιάς τον φίλο και συνάδελφο Μιχάλη Καρατζόγλου, για την πολύτιμη βοήθεια του, τον Πρόεδρο του ΔΑ.Σ.Ε Δράμα «Η Ελατιά» κ. Παντελή Παπαδόπουλο για τις πολύτιμες συμβουλές του, τον φίλο και συνάδελφο Γιώργο Λογοθέτη για την πολύτιμη καθοδήγηση του σε θέματα στατιστικής ανάλυσης και όλους τους υλοτόμους που συμμετείχαν στην έρευνα αυτή.

Ευχαριστώ θερμά τον Δρ. Πέτρο Τσιώρα, Δασολόγο, που με ανιδιοτέλεια και ενθουσιασμό στήριξε την προσπάθειά μου. Ήταν αρκετές οι φορές που χρειάστηκε να διαθέσει τον πολύτιμο χρόνο του, για να μου παραχωρήσει σημαντικά στοιχεία και εξηγήσεις πάνω στο θέμα της εργασίας μου, πάντα με προθυμία και χωρίς δισταγμό.

Επίσης, ιδιαίτερα οφείλω να ευχαριστήσω τις καρδιακές μου φίλες, Σταυρούλα Ηλιάδου, Δήμητρα Παπαδοπούλου και Κωνσταντίνα Μεϊντάνη, που ήταν πάντοτε διαθέσιμες, όποτε και αν τις χρειαζόμουν, έτοιμες να ακούσουν ανά πάσα στιγμή τις ανησυχίες μου. Τη Βάσω Αγέλαστου, που ήταν πάντα πρόθυμη να βοηθήσει και γενικά όλους τους φίλους, που μου συμπαραστάθηκαν σε αυτήν τη δύσκολη περίοδο της ζωής μου.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω το σύζυγό μου Μιχάλη και τα παιδιά μας, Σοφία, Στέλιο, Ορέστη και Δανάη, που όλο αυτό το διάστημα έκαναν υπομονή και προσπαθούσαν να καταλάβουν γιατί η μαμά δεν μπορεί να αφιερώσει περισσότερο χρόνο για τις οικογενειακές στιγμές μας.

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα, γίνεται προσπάθεια να διερευνηθούν οι απόψεις των δασεργατών, οι προσδοκίες και οι εκπαιδευτικές ανάγκες τους, στο πλαίσιο υλοποίησης του επιμορφωτικού προγράμματος εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών στον νομό Δράμας. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των δασεργατών ως προς τη συμβολή της εκπαίδευσής τους, τόσο στην ασφάλειά τους κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης των δασικών εργασιών, όσο και στην αύξηση της παραγωγικότητάς τους.

Το μεθοδολογικό πλαίσιο στο οποίο διεξήχθη η έρευνα ήταν η ποσοτική προσέγγιση και το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο. Ο πληθυσμός – στόχος της έρευνας ήταν οι δασεργάτες που δραστηριοποιούνται στον νομό Δράμας και είναι εγγεγραμμένοι σε Δασικούς Συνεταιρισμούς Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.). Συγκεντρώθηκαν διακόσια δέκα (210) ερωτηματολόγια από τους 664 δασεργάτες που δραστηριοποιούνται στον νομό. Η επεξεργασία και η ανάλυση των ερωτηματολογίων έγινε μέσω του στατιστικού προγράμματος IBM SPSS 23.

Οι σπουδαιότερες προσδοκίες των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης είναι η απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος και την λειτουργία του, η ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων, μέσω της πρακτικής άσκησης και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δηλώνει ότι τα αντικείμενα που θέλει περισσότερο να εκπαιδευτεί είναι οι Πρώτες βοήθειες και η αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος, οι κανόνες για την υγεία, καθώς και την ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος. Τέλος, πιστεύουν ότι η παρακολούθηση του προγράμματος εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βελτιώσει τις συνθήκες ασφάλειάς τους κατά την εκτέλεση των δασικών εργασιών.

Λέξεις – κλειδιά: Εκπαίδευση νεοεισερχόμενων δασεργατών, ΔΑ.Σ.Ε., Προσδοκίες, Εκπαιδευτικές ανάγκες.

Investigating the perceptions of forest workers. Expectations and educational needs in the framework of the implementation of a forest workers educational program in the Prefecture of Drama.

Eleftheria Chatzaskou

Abstract

In the present research, an attempt is made to investigate the views, expectations and educational needs of forest workers in the context of the implementation of a training program for new entrants in the prefecture of Drama. The purpose of the research is to investigate the views of forest workers regarding the contribution of their education, both in their safety during the execution of forestry work, and in increasing their productivity.

A quantitative approach was adopted in order to conduct the research while the research tool was the questionnaire. The target population of the research was the forest workers who are active in the prefecture of Drama and are registered in Forest Labor Cooperatives (F.L.C). Two hundred and ten (210) questionnaires were collected from the 664 forest workers active in the prefecture. The questionnaires were processed and analyzed through the statistical program IBM SPSS 23.

The most important expectations of the forest workers from the training program are the acquisition of basic knowledge about the forest and its functions, the enhancement of knowledge and skills, through practical training and the acquisition of professional experience. The largest percentage of respondents state that the subjects they want most to be trained in are First Aid and dealing with accidents at work as well as the rules for safety and health of forest workers. Finally, they believe that monitoring the training program of new forest worker entrants will improve their safety conditions during the execution of forestry work.

Keywords: Training of new forest workers, F.L.C, expectations, educational needs.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	ii
Abstract	iii
Περιεχόμενα	iv
Κατάλογος Σχημάτων / Εικόνων / Γραφημάτων	vi
Κατάλογος Πινάκων	viii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	ix
Εισαγωγή.....	1
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	4
1. Εννοιολογική Αποσαφήνιση Βασικών Όρων	4
1.1 Εκπαίδευση.....	4
1.2 Κατάρτιση.....	4
1.3 Εκπαίδευση ενηλίκων.....	5
1.4 Δια Βίου Μάθηση.....	5
Σύνοψη 1ου κεφαλαίου.....	6
2. Εκπαιδευτικές Ανάγκες και Προσδοκίες των Ενήλικων Εκπαιδευομένων.	7
2.1 Διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών των ενηλίκων εκπαιδευομένων	7
2.2 Η σημασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών	8
2.3 Η διαδικασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών.	9
2.4 Οι προσδοκίες των ενηλίκων εκπαιδευομένων.....	11
Σύνοψη 2ου κεφαλαίου.....	12
3. Η Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	13
3.1 Γενικά – Οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα.	13
3.2 Εκπαίδευση και Κατάρτιση Ενηλίκων στην Ελλάδα.....	15
3.3 Η Δασεργατική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.	17
3.3.1 Ιστορική Αναδρομή.....	17
3.3.2 Η υπουργική απόφαση 174579/2250/20-11-2018 «Εκπαίδευση Νεοεισερχομένων Δασεργατών».	20
Σύνοψη 3ου κεφαλαίου.....	23
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	24
4. Εμπειρικό πλαίσιο της έρευνας.....	24
4.1 Η αναγκαιότητα διεξαγωγής της έρευνας	24
4.2 Σκοπός της έρευνας και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.....	26
4.3 Μεθοδολογία της έρευνας.....	27
4.4 Το ερωτηματολόγιο της έρευνας.....	29
4.5 Το δείγμα της έρευνας.....	31
4.6 . Η εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας	32
4.7 . Οι περιορισμοί της έρευνας.....	34
Σύνοψη 4ου κεφαλαίου.....	34
5. Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης.	35
5.1 Περιγραφική στατιστική.....	35
5.1.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	35
5.1.2 Διερεύνηση απόψεων συμμετεχόντων	42
5.1.3 Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών	59
5.2 Σύγκριση των προσδοκιών και των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με το φύλο	66

5.3 Σύγκριση των προσδοκιών και των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με την ηλικία	67
Σύνοψη 5ου κεφαλαίου	68
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	69
6. Συζήτηση - Συμπεράσματα - Προτάσεις	69
6.1 Συζήτηση	69
6.2 Συμπεράσματα	74
6.3 Προτάσεις	76
Σύνοψη 6ου κεφαλαίου	77
Βιβλιογραφία	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Ερωτηματολόγιο	84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Πίνακες Συχνοτήτων και Στατιστικής ανάλυσης	91
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Σύγκριση Προσδοκιών και εκπαιδευτικών αναγκών, με το φύλο και την ηλικία	106

Κατάλογος Σχημάτων / Εικόνων / Γραφημάτων

Σχήμα 1	Η ιεράρχηση των αναγκών κατά τον Maslow.....	7
Εικόνα 1	Η δομή του Ελληνικού Εκπαιδευτικού συστήματος.....	14
Γράφημα 1	Ποσοστιαία κατανομή ανά φύλο.....	35
Γράφημα 2	Ποσοστιαία κατανομή ανά κλάση ηλικίας.....	36
Γράφημα 3	Ποσοστιαία κατανομή οικογενειακής κατάστασης.....	37
Γράφημα 4	Ποσοστιαία κατανομή κύριου επαγγέλματος.....	38
Γράφημα 5	Ποσοστιαία κατανομή της θέσης του δασεργάτη στον ΔΑ.Σ.Ε.....	39
Γράφημα 6	Ποσοστιαία κατανομή του επιπέδου σπουδών των συμμετεχόντων....	41
Γράφημα 7	Ποσοστιαία κατανομή ορεινού οικισμού.....	41
Γράφημα 8	Ικανοποίηση από το επάγγελμα του Δασεργάτη.....	42
Γράφημα 9	Ποσοστιαία κατανομή παρακολούθησης επιμορφωτικού σεμιναρίου.....	43
Γράφημα 10	Ποσοστιαία κατανομή βοήθειας στις εργασίες του δάσους από την παρακολούθηση σεμιναρίων.....	44
Γράφημα 11	Κατά πόσο πιστεύουν οι δασεργάτες ότι το πρόγραμμα των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βοηθήσει στην απόδοση των νέων δασεργατών στις εργασίες του δάσους.....	45
Γράφημα 12	Κατά πόσο πιστεύουν οι δασεργάτες ότι το πρόγραμμα των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βοηθήσει στην ασφάλεια των νέων, κατά τη διάρκεια των εργασιών στο δάσος.....	46
Γράφημα 13	Ποσοστιαία κατανομή χρήσης αλυσοπρίονου.....	46
Γράφημα 14	Ποσοστό (%) που πιστεύει ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βοηθήσει στη βελτίωση της ποιότητας των εργασιών στο δάσος.....	49
Γράφημα 15	Ποσοστό (%) αν πιστεύει ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης δασεργατών θα συγκρατήσει τους νέους στα ορεινά χωριά.....	50
Γράφημα 16	Ποσοστό (%) κατά πόσο πιστεύουν ότι οι δασεργάτες που κατάγονται από ορεινές περιοχές είναι πιο εξοικειωμένοι με τις υλοτομικές εργασίες και με το αλυσοπρίονο.....	50
Γράφημα 17	Ποσοστό (%) των δασεργατών που πιστεύουν ότι η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης είναι αρκετή για την απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος.....	51
Γράφημα 18	Ποσοστό (%) από τους ερωτηθέντες που απάντησαν ότι δεν είναι αρκετή η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης.....	52
Γράφημα 19	Ποσοστό (%) των δασεργατών κατά πόσο πιστεύουν ότι η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης είναι αρκετή για την απόκτηση βασικών γνώσεων.....	53
Γράφημα 20	Ποσοστό (%) από τους ερωτηθέντες που απάντησαν ότι δεν είναι αρκετή η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης.....	54
Γράφημα 21	Ποσοστό (%) των δασεργατών που πιστεύουν ότι οι ΔΑ.Σ.Ε. μπορούν να υποστηρίξουν τη διεξαγωγή της πρακτικής εκπαίδευσης.....	55
Γράφημα 22	Ποσοστό (%) των ερωτηθέντων που πιστεύουν ότι ο κάθε δασεργάτης.....	56

	πρέπει να γνωρίζει όλες τις υλοτομικές εργασίες.....	
Γράφημα 23	Ποσοστό (%) των ερωτηθέντων που πιστεύουν αν θα πρέπει να επιλέγονται οι δασεργάτες που θα εκπαιδεύουν τους νέους.....	57
Γράφημα 24	Ποσοστό (%) των ερωτηθέντων που πιστεύει αν θα πρέπει να υπάρχει τεστ καταλληλότητας για να ακολουθήσει κάποιος το επάγγελμα του δασεργάτη.....	58
Γράφημα 25	Ποσοστό (%) των ερωτηθέντων αν γνωρίζει τον απαραίτητο εξοπλισμό που πρέπει να έχει ένας δασεργάτης.....	59
Γράφημα 26	Ποσοστό (%) των προσδοκιών των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών.....	60
Γράφημα 27	Ποσοστό (%) του βαθμού που θα ήθελαν οι δασεργάτες να επιμορφωθούν μέσω του προγράμματος εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών.....	63

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1	Επωνυμία ΔΑ.Σ.Ε. και αριθμός μελών που συμμετείχαν στην έρευνα.....	40
Πίνακας 2	Ποσοστό (%) των απόψεων των δασεργατών σχετικά με την επικινδυνότητα, την εξοικείωση, τη χρήση, την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό του αλυσοπρίονου.....	48
Πίνακας 3	Ποσοστιαία κατανομή των προσδοκιών των ερωτηθέντων από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών.....	62
Πίνακας 4	Ποσοστιαία κατανομή του βαθμού που θα ήθελαν οι δασεργάτες να επιμορφωθούν μέσω του προγράμματος εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών.....	66

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

FAO	Food and Agriculture Organization
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ΑΣΠΑΙΤΕ	Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
A.T.E.I.	Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΓΓΕΕΚΔΒΜ	Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης
Δ.Β.Μ.	Δια Βίου Μάθησης
ΔΑ.Σ.Ε.	Δασικός Συνεταιρισμός Εργασίας
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Ε.Π	Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.	Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΠΠΕΠ	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΕΠΑ.Λ.	Επαγγελματικά Λύκεια
Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ	Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης
Κ.Π.Σ.	Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης
Κ.Α.Τ.Ε.	Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης
ΚΕΔ	Κρατική Εκμετάλλευση Δασών
ΚΕΚ	Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΜΗ.ΔΑ.Σ.Ο.	Μητρώο Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Ανάπτυξης Εργατικού Δυναμικού
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Σ.Δ.Ε	Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας
ΣΕΕΚ	Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης

Εισαγωγή

Το επάγγελμα του δασεργάτη ανήκει στις πιο επικίνδυνες εργασίες που λαμβάνουν χώρα στον πρωτογενή τομέα (Mitchell et al., 2001). Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), εκτιμάται ότι στον πρωτογενή και δευτερογενή δασικό τομέα απασχολούνται περίπου 10 εκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως (FAO, 2010). Ο Salminen et al. (1999), αναφέρει ότι ο αριθμός των δασεργατών μειώθηκαν κατά 50% κατά την χρονική περίοδο 1990-1995 ως αποτέλεσμα της αύξησης της μηχανοποίησης στις δασικές εργασίες (όπ. αναφ. στον Tsiora, 2011).

Η ενασχόληση με τις δασικές εργασίες αποτελούσε πάντα σημαντική πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους ορεινών περιοχών στην Ελλάδα. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την υλοτομία είναι χειροκίνητες. Τα δέντρα κόβονται με αλυσοπρίονο, ενώ η μεταφορά των κομμένων δέντρων γίνεται με μουλάρια, και όπου το επιτρέπουν οι συνθήκες (ήπιες κλίσεις, δρόμοι, κ.α) με τρακτέρ ή Unimogs. Οι δασεργάτες από το 2016 είναι οργανωμένοι σε δασικούς συνεταιρισμούς εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε) και είναι υπεύθυνοι για το συνολικό όγκο εργασίας τόσο στα δημόσια δάση, όσο και στα ιδιωτικά δάση.

Η ανάγκη ύπαρξης ενός εκπαιδευτικού συστήματος «δασεργατικής εκπαίδευσης» έχει διαπιστωθεί εδώ και πολλά χρόνια στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών και πολλών άλλων χωρών, όπου και υφίσταται. Στη χώρα μας έχει τονιστεί πολλές φορές η σημασία της ύπαρξης δασεργατών με πιστοποιημένες γνώσεις από τους Τσιώρα & Ευθυμίου (2007), αναφέροντας ότι η εκπαίδευση δασεργατών αποτελεί προϋπόθεση για την αειφορική διαχείριση των δασών της χώρας μας. Υποστηρίζουν ότι τα οφέλη που αποκομίζουν για την Ελληνική Δασοπονία μέσα από την εκπαίδευση των υλοτόμων είναι πολλαπλάσια από το κόστος της επένδυσης για ένα σύστημα δασεργατικής εκπαίδευσης.

Μετά από πολυετή προσπάθεια δημιουργίας μίας οργανωμένης εκπαίδευσης Δασεργατών στην Ελλάδα, τον Νοέμβριο του 2018, εκδίδεται Υπουργική Απόφαση, με την οποία καθορίζεται η διάρκεια, το περιεχόμενο και η διαδικασία της θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών. Το 2019 υλοποιείται για πρώτη φορά η εκπαιδευτική διαδικασία. Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί δύο κύκλοι σπουδών. Ο πρώτος, τον Νοέμβριο - Φεβρουάριος του 2019 και ο δεύτερος, τον Νοέμβριο-Φεβρουάριος του 2020. Στον νομό Δράμα, έχει πραγματοποιηθεί μια φορά η θεωρητική εκπαίδευση των δασεργατών και μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2021 θα έχει ολοκληρωθεί η πρακτική εκπαίδευσή τους.

Επομένως, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι, δεν έχουν διερευνηθεί ζητήματα τόσο της ικανοποίησης των προσδοκιών των εκπαιδευομένων, όσο και των εκπαιδευτικών αναγκών που προκύπτουν αναφορικά με την εκπαιδευτική διεργασία, αφού για πρώτη φορά θεσμοθετείται η εκπαίδευση των δασεργατών στην Ελλάδα και γίνεται οργανωμένη και συστηματική η εκπαίδευσή τους. Η σπουδαιότητα της παρούσας εργασίας αναγνωρίζεται εύκολα και ίσως αποτελέσει υλικό προς αξιοποίηση από τους αρμόδιους φορείς, ώστε να αναγνωριστούν οι πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες και οι προσδοκίες των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών, με σκοπό την ικανοποίηση τους και την επιτυχία του προγράμματος.

Επίσης, κρίνεται αναγκαίο να επισημανθεί ότι παρόλο που υπάρχει από δεκαετίες οργανωμένη εκπαίδευση σε χώρες της Ευρώπης, όπως Γερμανία, Ελβετία, Γαλλία κ.α., εντούτοις από εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση διαπιστώθηκε ότι, δεν υπάρχει επαρκής βιβλιογραφική κάλυψη για το συγκεκριμένο αντικείμενο, γεγονός που αφενός δυσκόλεψε στην εύρεση βιβλιογραφικών αναφορών και, αφετέρου επιβεβαιώθηκε η σπουδαιότητα της παρούσας εργασίας.

Ως προς τη δομή της εργασίας, αυτή χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει το θεωρητικό μέρος, το οποίο χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο (1^ο) κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια να αποσαφηνιστούν βασικοί όροι, όπως τι είναι εκπαίδευση, κατάρτιση, εκπαίδευση ενηλίκων και δια βίου μάθηση. Στο δεύτερο (2^ο) κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των βασικών εννοιών που θα απασχολήσουν την παρούσα εργασία, όπως εκπαιδευτικές ανάγκες και προσδοκίες των ενήλικων εκπαιδευομένων και επιχειρείται βιβλιογραφική ανασκόπηση τους. Στο τρίτο (3^ο) κεφάλαιο γίνεται αναφορά για την επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα, την οργάνωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος, καταλήγοντας στην ιστορική αναδρομή της δασεργατικής εκπαίδευσης στη χώρα μας και την παρουσίαση της υπουργικής απόφασης 174579/2250/20-11-2018, που αφορά την εκπαίδευση νεοεισερχόμενων δασεργατών.

Στο δεύτερο μέρος αναλύεται το εμπειρικό πλαίσιο της έρευνας. Περιλαμβάνει το τέταρτο (4^ο) και πέμπτο (5^ο) κεφάλαιο. Στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, η μεθοδολογική προσέγγιση, το εργαλείο συλλογής δεδομένων και το δείγμα. Υπολογίζεται ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας Cronbach's Alpha με τη βοήθεια του λογισμικού στατιστικής SPSS 23, εξασφαλίζοντας τον υψηλό βαθμό αξιοπιστίας των μεταβλητών και την καταλληλότητά τους για στατιστική ανάλυση. Τέλος, θέτονται οι περιορισμοί της έρευνας. Στο 5^ο κεφάλαιο αποτυπώνεται η

περιγραφική ανάλυση και ο έλεγχος συγκρίσεων ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων όσον αφορά, τις προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών σε σχέση με το φύλο και την ηλικία τους, όπως προέκυψαν από την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας, μέσω του στατιστικού προγράμματος IBM SPSS 23.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος της εργασίας, όπου περιλαμβάνει το έκτο (6^ο) κεφάλαιο, γίνεται συζήτηση για τα ευρήματα της περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης και συγκρίνονται με παλαιότερες σχετικές έρευνες. Παρουσιάζονται επιγραμματικά τα συμπεράσματα και τέλος προτείνονται θέματα για περαιτέρω έρευνα.

Σημειώνεται ότι, εφεξής στην παρούσα εργασία, για λόγους ευκολίας χρησιμοποιείται το αρσενικό γένος κατά τρόπο γενικό και έχει «ουδέτερη» χρήση, εκφράζοντας και τα δύο φύλα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Εννοιολογική Αποσαφήνιση Βασικών Όρων

Ξεκινώντας την παρούσα εργασία κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνιστούν βασικοί όροι που θα χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια με στόχο την κατανόηση της σημασίας τους. Οι έννοιες της εκπαίδευσης, της δια βίου μάθησης, της κατάρτισης και της εκπαίδευσης ενηλίκων έχουν απασχολήσει σχεδόν όλους τους θεωρητικούς της εκπαίδευσης και πολλές φορές έχουν αποτελέσει πεδία διαφωνιών ως προς τον ορισμό τους.

1.1 Εκπαίδευση

Ο όρος “εκπαίδευση” συχνά χρησιμοποιείται κατά τρόπο αόριστο. Πολλοί πιστεύουν ότι εκπαίδευση είναι οποιαδήποτε εμπειρία αποκτήσουν μέσα από τις καθημερινές τους δραστηριότητες, γιατί μέσα από τις εμπειρίες αποκτάται η μάθηση. Ωστόσο, όπως αναφέρει ο Rogers (1999), η εκπαίδευση δεν είναι απλώς μάθηση, αν και περιλαμβάνει τη διεργασία της μάθησης. Η Εκπαίδευση συνιστά σχεδιασμένη μάθηση, υπάρχει σκοπός και προϋποθέτει τη συμμετοχή δυο τουλάχιστον μερών. Το ένα μέρος είναι ο φορέας π. χ. κάποιος οργανισμός τυπικής εκπαίδευσης και ο εκπαιδευτής που σχεδιάζουν τη μαθησιακή δραστηριότητα και το δεύτερο μέρος είναι οι εκπαιδευόμενοι.

Σύμφωνα με την UNESCO, η εκπαίδευση περιβάλλει όλες τις δραστηριότητες που έχουν ως στόχο στην επίδραση με καθορισμένο τρόπο, στη σκέψη, στον χαρακτήρα και στη σωματική αγωγή του ατόμου. Όπως αναφέρει ο Fotopoulos (2003), η εκπαίδευση έχει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση ατομικών και συλλογικών αξιών, μιας και είναι ένας από τους κύριους παράγοντες συγκρότησης της κουλτούρας του ατόμου, δηλαδή της διαδικασίας που αποκτάει τις γνώσεις, τις πεποιθήσεις και τις συμπεριφορές.

1.2 Κατάρτιση

Ο όρος “κατάρτιση” χρησιμοποιείται για την εκμάθηση κάποια δεξιότητας μέσα από τις διαδικασίες επίτευξης στενών, αυστηρά καθοδηγούμενων και περιορισμένων στόχων σε αντιπαράθεση με τους ευρύτερους στόχους της εκπαίδευσης που επιτρέπουν την ευελιξία του τρόπου σκέψης και δράσης (Rogers, 1999).

Ο ορισμός των κλασικών πλέον όρων, εκπαίδευση και κατάρτιση, έχει πολλές φορές απασχολήσει τους περισσότερους θεωρητικούς της εκπαίδευσης ενηλίκων και έχει εγείρει μεγάλες διαφωνίες ανάμεσά τους. Πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι οι δύο έννοιες πρέπει να διαχωριστούν. Η κατάρτιση, σύμφωνα με συγκεκριμένους εκπαιδευτές, θα πρέπει να τοποθετηθεί σε θέση «υποδεέστερη» από αυτήν της εκπαίδευσης (Dearden, 1984: 90, Barrow & Milburn, 1990: 106-107 στο Κόκκος, 2005: 34-35). Ο Κόκκος (2005) αναφέρει ότι δεν είναι δόκιμο να διαχωριστούν οι δύο αυτές έννοιες. Υπάρχουν πολλά πραγματολογικά και ερευνητικά δεδομένα και θεωρητικές προσεγγίσεις που δείχνουν ότι δεν είναι χρήσιμο η διχοτόμηση μεταξύ της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αντίθετα, υποστηρίζει, ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιείται η γενική έννοια της “εκπαίδευσης ενηλίκων” προκειμένου να συμπεριληφθούν όλες οι μαθησιακές διεργασίες που λαμβάνουν χώρα και στις οποίες μετέχουν οι ενήλικοι.

1.3 Εκπαίδευση ενηλίκων

Μελετώντας τη βιβλιογραφία, μεγάλοι παγκόσμιοι οργανισμοί όπως είναι η UNESCO και ο ΟΟΣΑ έχουν αποδώσει την έννοια “εκπαίδευση ενηλίκων” με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Κατά την UNESCO:

«Εκπαίδευση ενηλίκων είναι κάθε εκπαιδευτική διεργασία, κάθε περιεχομένου, επιπέδου ή μεθόδου, είτε πρόκειται για τυπική εκπαίδευση είτε όχι, είτε για διεργασία που επεκτείνει χρονικά ή αντικαθιστά την αρχική εκπαίδευση στα σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια, καθώς και για μαθητεία, μέσω των οποίων άτομα που θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά και επαγγελματικά τους προσόντα ή τα προσανατολίζουν προς άλλη κατεύθυνση και επιφέρουν αλλαγές στις στάσεις ή τη συμπεριφορά τους με τη διπλή προοπτική της πλήρους προσωπικής ανάπτυξης και της συμμετοχής σε μια εναρμονισμένη και αυτοδύναμη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη». (UNESCO, 1976, στον Rogers, 1999).

1.4 Δια Βίου Μάθηση

Σύμφωνα με τον Κόκκο (2007, σελ. 74), η δια βίου μάθηση «υποδουλώνει τον απεριόριστο και αέναο χαρακτήρα της μάθησης, που καλύπτει όλο το φάσμα της ζωής και

περιλαμβάνει όλες ανεξαιρέτως τις μορφές μάθησης, τόσο εκείνες που παρέχονται από κάθε είδους εκπαιδευτικούς φορείς όσο και όλες τις μορφές άτυπης μάθησης».

Στον Ν.3879/10 (ΦΕΚ 163Α/21-9-10, άρθρο 2, παρ. 1) του ελληνικού κράτους, ορίζεται πως με τον όρο Δ.Β.Μ. αναφερόμαστε σε «όλες τις μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, που αποσκοπούν στην απόκτηση ή την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη». Με την ψήφιση του Ν. 3879/2010 τέθηκαν τα θεμέλια για το σχεδιασμό ενιαίας εθνικής στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση. Στόχος είναι η ισότιμη και ανοικτή πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας μαθησιακές ευκαιρίες και σε ποικιλία μαθησιακών εμπειριών για τα άτομα κάθε ηλικίας. Περιλαμβάνει την τυπική, την άτυπη και μη τυπική εκπαίδευση.

Κατά την Πρόκου (2007), η διά βίου εκπαίδευση μπορεί να εξυπηρετήσει με ιδιαίτερο τρόπο τους κοινωνικά αποκλεισμένους. Είναι η κινητήρια δύναμη που θα τους ενσωματώσει στο σύστημα μέσω της απόκτησης απασχόλησης, ενώ μπορεί να συνεισφέρει στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη των ανθρώπων μέσω της μόρφωσης σε ποικίλα θέματα.

Σύνοψη 1ου κεφαλαίου

Στο πρώτο κεφάλαιο δόθηκαν διάφοροι ορισμοί για έννοιες που θα συναντήσουμε στη συνέχεια, όπως τι είναι εκπαίδευση, δια βίου μάθηση, κατάρτιση και εκπαίδευση ενηλίκων. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες και οι προσδοκίες των ενήλικων εκπαιδευομένων.

2. Εκπαιδευτικές Ανάγκες και Προσδοκίες των Ενήλικων Εκπαιδευομένων.

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στις έννοιες ανάγκη, εκπαιδευτικές ανάγκες και προσδοκίες του ενήλικα εκπαιδευομένου. Θα γίνει λόγος για τη σημασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών των συμμετεχόντων σε ένα πρόγραμμα κατάρτισης, καθώς και τη διαδικασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών.

2.1 Διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών των ενήλικων εκπαιδευομένων

Ο Maslow αναγνωρίζεται ως ο εμπνευστής της «θεωρίας των αναγκών» καθιερώνοντας μια ιεραρχία αναγκών και αναπτύσσοντας τη θεωρία της “προεκπλήρωσης” που αναφέρει πως μια ανάγκη πρέπει να ικανοποιηθεί για να έρθει η σειρά της επόμενης ανάγκης (Rogers, 1999). Ο Maslow υποστηρίζει ότι ο κάθε άνθρωπος διανύει τα τέσσερα από τα πέντε στάδια των βασικών αναγκών (σχ. 1). Το υψηλότερο επίπεδο ανάγκης, η αυτοπραγμάτωση, δεν προσεγγίζεται από όλους τους ανθρώπους και αποτελείται από την ανάγκη δημιουργίας, αναγνώρισης, γνώσης και κατανόησης.

Σχήμα 1: Η ιεράρχηση των αναγκών κατά τον Maslow

Παρ' όλα αυτά η αυτοεκπλήρωση μπορεί να λάβει χώρα όταν τα κατώτερα επίπεδα αναγκών ικανοποιηθούν ως ένα βαθμό, επειδή είναι σύμφυτη σε κάθε άνθρωπο. Η εσωτερική δύναμη που ωθεί έναν ενήλικα στη μάθηση, υποκινείται πολλές φορές από τις πρώιμες εκπαιδευτικές εμπειρίες του, οι οποίες φαίνεται να διαδραματίζουν κάποιο ρόλο

(Rogers, 1999). Πολλοί από εκείνους που είχαν θετικές εμπειρίες κατά τα παιδικά τους σχολικά χρόνια και υπήρξαν καλοί μαθητές, συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες ενηλίκων, ενώ άλλοι που είχαν αρνητικές εμπειρίες στα σχολικά τους χρόνια σπάνια υποκινούνται απ' αυτό το έλλειμα, για να επιστρέψουν στην εκπαίδευση.

Κατά τον Βεργίδη (2003) Εκπαιδευτικές ανάγκες δημιουργούνται όταν στις ενδοψυχικές ή και διαπροσωπικές αλλαγές που συμβαίνουν στη ζωή των ανθρώπων ή και στις αλλαγές που γίνονται στο περιβάλλον τους, η εκπαίδευση αποτελεί μια απάντηση που συμβάλλει στην προσαρμογή τους στη νέα κατάσταση. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες:

- α. ανάγκες συνειδητές και ρητές
- β. ανάγκες συνειδητές και μη ρητές
- γ. ανάγκες λανθάνουσες (και προφανώς μη ρητές).

Από τον ορισμό αυτό φαίνεται η πολυπλοκότητα της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών των ενήλικων εκπαιδευομένων. Είναι μια διαδικασία πολύπλευρη, στην οποία πρέπει να υπολογίσει κανείς, αφενός τις ανάγκες που είναι συνειδητές και αφετέρου τις ανάγκες που χρειάζεται το άτομο να υποστεί σε μια εσωτερική διεργασία προκειμένου να αναδυθούν και να αναγνωριστούν (π.χ. λανθάνουσες ανάγκες, μη ρητές).

2.2 Η σημασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών

Μια από τις βασικές αρχές του σχεδιασμού και της υλοποίησης προγραμμάτων που απευθύνονται σε ενήλικες εκπαιδευομένους είναι η κάλυψη των εκπαιδευτικών τους αναγκών. Οι ενήλικοι οδηγούνται στην παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, θέτοντας στόχους, που με τη σειρά τους συνδέονται με ορισμένες ανάγκες τους (Καραλής, 2005).

Σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων το στάδιο της διερεύνησης των αναγκών αποτελεί σημαντικό και κύριο μέρος του σχεδιασμού. Κατά κανόνα τα προγράμματα αυτά πρέπει να δημιουργούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να εκπληρώνουν τις ανάγκες του πληθυσμού – στόχου προς τον οποίο απευθύνονται.

Στην τυπική εκπαίδευση υπάρχει μια ομοιομορφία των σχολικών τάξεων, ως προς την ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης των μαθητών, το δεδομένο σχολικό πρόγραμμα και τους

στόχους, που έχουν οριστεί από το εκπαιδευτικό σύστημα. Στην εκπαίδευση ενηλίκων υπάρχει μια ανομοιομορφία όλων των παραπάνω. Οι ηλικίες είναι διαφορετικές, το επίπεδο των ενήλικων εκπαιδευομένων διαφέρει από άτομο σε άτομο, καθώς επίσης οι στόχοι που τίθενται από τους φορείς υλοποίησης των προγραμμάτων, ενδεχομένως να είναι διαφορετικοί από τους στόχους και τις ανάγκες των συμμετεχόντων.

Κατά τον Καραλή (2005), η διαδικασία της διερεύνησης αναγκών είναι σημαντική για δύο λόγους:

- Ο πρώτος έχει να κάνει με την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων. Όταν ένα πρόγραμμα καλύπτει τις ανάγκες των συμμετεχόντων, τότε προωθείται η ενεργητική συμμετοχή τους και η παρακολούθηση του προγράμματος επιτυγχάνεται.
- Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος. Ένα πρόγραμμα κρίνεται ως επιτυχημένο όταν επιτυγχάνονται οι στόχοι του. Όταν οι στόχοι του προγράμματος δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων τότε κινδυνεύει να μην ολοκληρωθεί.

2.3 Η διαδικασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών.

Κατά τον Καραλή (2005) η διαδικασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών αποτελείται από δυο συνιστώσες: α) το πλαίσιο αναφοράς και β) τον πληθυσμό – στόχο. Το πλαίσιο αναφοράς είναι ένα σύνολο δραστηριοτήτων που πρέπει να προσδιορίζονται κάθε φορά που σχεδιάζεται ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων. Για να σχεδιαστεί το περιεχόμενο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος πρέπει να αναγνωρίζονται οι απαιτήσεις του πλαισίου αναφοράς και η υφιστάμενη κατάσταση του πληθυσμού – στόχου.

Για να προσδιοριστούν οι διαστάσεις του πλαισίου αναφοράς πρέπει κάθε φορά να αναλύονται οι σχέσεις του με το ευρύτερο περιβάλλον. Για παράδειγμα στο πρόγραμμα κατάρτισης της εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών, όπου και πραγματεύεται η παρούσα εργασία, το πλαίσιο αναφοράς είναι η δασική εργασία. Επιπρόσθετα, απαραίτητο είναι να αναλυθούν και να μελετηθούν οι παράμετροι που σχετίζονται με τη δραστηριοποίηση της στο συγκεκριμένο κλάδο εργασίας (συνθήκες εργασίας, κίνδυνοι

κ.α). Όσον αφορά τον πληθυσμό – στόχο, η ανάλυση περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με το πρόβλημα (Καραλή, 2005). Στην παρούσα εργασία αυτά είναι:

- **Δημογραφικά στοιχεία:** η ηλικία, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο σπουδών, κ.α.
- **Εκπαιδευτικό επίπεδο:** Ποια βαθμίδα τυπικής εκπαίδευσης ή και επαγγελματικής κατάρτισης έχει παρακολουθήσει ο ενήλικας εκπαιδευόμενος.
- **Προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία σχετική με το πρόβλημα:** Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί αν έχει αποκτηθεί εμπειρία από προηγούμενα προγράμματα κατάρτισης ή η εμπειρία που έχει αποκτηθεί είναι με βάση την επαγγελματική διαδρομή του.

Κατά την Τσιμπουκλή & Φίλλιπς (2010), οι παράγοντες που διαμορφώνουν τις ανάγκες των ενήλικων εκπαιδευομένων είναι πολλαπλοί και για το λόγο αυτό καλείται ο εκπαιδευτής ενηλίκων να εντοπίσει σε τρεις φάσεις τους παράγοντες που σχετίζονται με τις ανάγκες τους.

Στην πρώτη φάση, πριν από την έναρξη του προγράμματος, ο εκπαιδευτής μπορεί να ζητήσει από τους ενήλικους εκπαιδευομένους να απαντήσουν σε μια σειρά από ανοικτές ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις αυτές διερευνούν τους λόγους εμπλοκής τους στο πρόγραμμα εκπαίδευσης και τις προσδοκίες που έχουν απ' αυτό.

Στη δεύτερη φάση η διάγνωση των εκπαιδευτικών αναγκών γίνεται στη διάρκεια της εναρκτήριας συνάντησης και αφορά στη διάγνωση των προσδοκιών των ενήλικων εκπαιδευομένων, στη διάγνωση της πρόθεσης των ενήλικων εκπαιδευομένων για ενεργή εμπλοκή και δέσμευση στο πρόγραμμα εκπαίδευσης και στη διάγνωση των γνώσεων. Για τη διάγνωση των γνώσεων μπορεί να γίνει ένα τεστ κατά την έναρξη του προγράμματος, έτσι ώστε να εντοπιστεί η προϋπάρχουσα γνώση αλλά και στη λήξη του προγράμματος για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι κατέκτησαν το γνωστικό αντικείμενο.

Στην τρίτη φάση διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών, ο εκπαιδευτής, στη μέση περίπου του προγράμματος εκπαίδευσης, μπορεί να διεξάγει μια ομαδική συνέντευξη με στόχο αφενός, να αξιολογηθεί η πορεία του προγράμματος από τους εκπαιδευομένους και

αφετέρου να διαγνωσθεί και να αναγνωριστεί η μέχρι τότε πορεία των εκπαιδευομένων. Ο εκπαιδευτής απαιτείται να επανέλθει στις αρχικές προσδοκίες των εκπαιδευομένων, ώστε να διατυπώσει ανάλογες ανοικτές ερωτήσεις.

2.4 Οι προσδοκίες των ενήλικων εκπαιδευομένων.

Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έρχονται στα μαθησιακά προγράμματα, όσον αφορά τη μαθησιακή διεργασία, με διάφορες προσδοκίες και στάσεις απέναντι στην εκπαίδευση (Rogers, 1999). Όταν αποφασίζουν να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων, έχουν συνήθως συγκεκριμένους λόγους, οι οποίοι σχετίζονται με τη φάση ζωής που διανύουν και τις ανάγκες που προκύπτουν. Συχνά θυσιάζουν άλλες προτεραιότητες ή ενδιαφέροντά τους γι' αυτό και προσδοκούν να αποκτήσουν συγκεκριμένες γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες να συνδέονται με τους στόχους τους και να μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα στην πράξη (Κόκκος, 2005).

Σε πολλές περιπτώσεις η αναζήτηση σταδιοδρομίας είναι ο βασικός στόχος για την εγγραφή ενηλίκων σε προγράμματα κατάρτισης. Παράλληλα όμως υπάρχουν και εσωτερικά κίνητρα που ωθούν τον ενήλικα να παρακολουθήσει τέτοιου είδους προγράμματα. Οι αναπτυξιακές αλλαγές, ο σχεδιασμός για τη δημιουργία μιας διαφορετικής μελλοντικής ζωής αποτελεί κινητήρια δύναμη για να συμμετέχει ο ενήλικας σε προγράμματα κατάρτισης (Kasworm, 2003).

Κατά τον Κόκκο (2005), οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έρχονται στην εκπαίδευση συνήθως με συγκεκριμένους στόχους. Οι κυριότεροι στόχοι είναι:

- **Επαγγελματικοί.** Οι ενήλικοι επιδιώκουν να αποκτήσουν όλο και περισσότερα εφόδια για να βρουν δουλειά αν είναι άνεργοι. Αν ήδη εργάζονται παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης είτε για να εξελιχθούν στο χώρο εργασίας του, είτε για να αναλάβουν καινούριους ρόλους.
- **Να εκπληρώσουν κοινωνικούς ρόλους.** Πολλοί ενήλικοι αποφασίζουν να εκπαιδευτούν για να μπορέσουν να εκπληρώνουν καινούριους κοινωνικούς ρόλους, όπως π.χ. ο ρόλος του γονιού.
- **Προσωπική ανάπτυξη.** Καθώς οι ενήλικοι έρχονται αντιμέτωποι με νέες καταστάσεις και προκλήσεις, αισθάνονται την ανάγκη να εξελιχθούν διευρύνοντας

τα ενδιαφέροντά τους. Παρακολουθούν λοιπόν, εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν αντικείμενο διάφορα επιστημονικά θέματα.

- **Απόκτηση κύρους.** Υπάρχουν και οι ενήλικοι που επιθυμούν να εκπαιδευτούν για να θεωρηθούν ότι ανήκουν στην κατηγορία των μορφωμένων ή ενημερωμένων.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω αυτοί είναι οι συνηθέστεροι στόχοι – προσδοκίες που έχουν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι από την παρακολούθηση προγραμμάτων. Υπάρχουν όμως και άλλες περιπτώσεις ενήλικων εκπαιδευομένων, οι οποίοι παρακολουθούν εκπαιδευτικά προγράμματα κατάρτισης, είτε για να πάρουν κάποιο επίδομα μετά τη λήξη τους, όπως π.χ. προγράμματα του ΟΑΕΔ, είτε γιατί τους το επιβάλλει κάποιος εργοδότης ή κάποιος νόμος. Στην παρούσα εργασία το πρόγραμμα των νεοεισερχόμενων δασεργατών είναι ένα πρόγραμμα υποχρεωτικής παρακολούθησης για έναν ενήλικα που θέλει να γίνει δασεργάτης.

Σύνοψη 2ου κεφαλαίου

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύθηκαν οι εκπαιδευτικές ανάγκες και οι προσδοκίες των ενήλικων εκπαιδευομένων. Διαπιστώθηκε η ανάγκη μιας πολύπλευρης διαδικασίας για τη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών τους καθώς επίσης, εντοπίστηκαν οι στόχοι με τους οποίους οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έρχονται στην εκπαίδευση.

Στο τρίτο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται εκτενή αναφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση και στην οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα μας.

3. Η Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στην οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα. Πως είναι δομημένη η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και από ποιους φορείς υλοποιείται, και τέλος θα διερευνήσουμε τι ισχύει με τη δασεργατική εκπαίδευση στη χώρα μας, κάνοντας μια ιστορική αναδρομή, καταλήγοντας στην υπουργική απόφαση 174579/2250/20-11-2018 «Εκπαίδευση Νεοεισερχομένων Δασεργατών», που ισχύει σήμερα.

3.1 Γενικά – Οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα.

Η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα διαρκεί 11 χρόνια. Ξεκινάει από την ηλικία των 4 χρονών έως και τα 15 και χωρίζεται σε 3 επίπεδα:

1. **Πρωτοβάθμια εκπαίδευση:** Από το σχολικό έτος 2018/2019 η προσχολική εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τα παιδιά που έχουν συμπληρώσει το 4^ο έτος της ηλικίας τους και περιλαμβάνει το νηπιαγωγείο και το Δημοτικό σχολείο.
2. **Δευτεροβάθμια εκπαίδευση:** Σε αυτήν τη βαθμίδα εκπαίδευσης ανήκει το Γυμνάσιο και το Λύκειο.

Το **Γυμνάσιο** είναι υποχρεωτικό και διαρκεί 3 έτη. Παρέχει γενική παιδεία, καλύπτει ηλικίες 12-15 και είναι προαπαιτούμενο για την εγγραφή στα Γενικά και τα επαγγελματικά Λύκεια. Επίσης λειτουργούν Εσπερινά Γυμνάσια, παράλληλα με τα ημερήσια, στα οποία η παρακολούθηση αρχίζει από την ηλικία των 14 ετών.

Όσον αφορά τα **Λύκεια**, η διάρκεια σπουδών είναι τρία έτη και έχει μη υποχρεωτικό χαρακτήρα. Περιλαμβάνει τα Γενικά Λύκεια και τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ).

Το Γενικό Λύκειο αποτελείται από μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα προσανατολισμού, ενώ το Επαγγελματικό Λύκειο προσφέρει δυο κύκλους σπουδών:

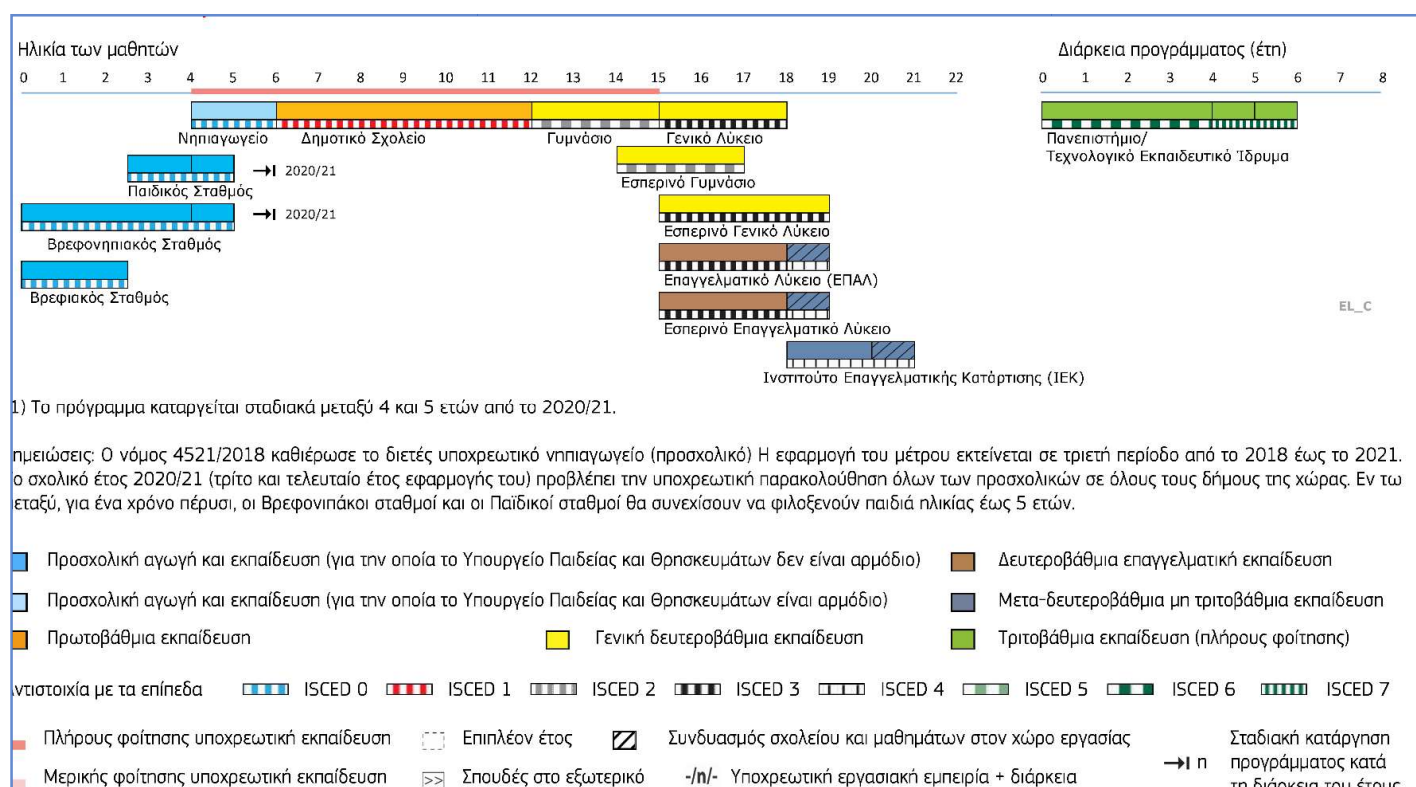
- I. Τον δευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών
- II. Τον μετα-δευτεροβάθμιο (προαιρετικό κύκλο σπουδών, την «τάξη μαθητείας»).

Παράλληλα με τα ημερήσια, λειτουργούν τα Εσπερινά Γενικά και Επαγγελματικά Λύκεια.

3. **Ανώτατη εκπαίδευση:** Το τελευταίο επίπεδο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδος αποτελεί η ανώτατη εκπαίδευση, η οποία περιέχει τις προπτυχιακές σπουδές τετραετούς συνήθως φοίτησης, ενώ τα μεταπτυχιακά προγράμματα έχουν διάρκεια ένα με δύο χρόνια και τα διδακτορικά τουλάχιστον 3 ημερολογιακά έτη. Μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 2018/2019 η ανώτατη εκπαίδευση διαχωριζόταν στον:

- I. πανεπιστημιακό τομέα, ο οποίος περιλάμβανε τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνία και τη Σχολή Καλών Τεχνών και στον
- II. Τεχνολογικό Τομέα, ο οποίος περιλάμβανε τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΤΕΙ) και την Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ).

Από το ακαδημαϊκό έτος 2019/2020 το σύνολο όλων των ΤΕΙ της χώρας μας έχουν ενταχθεί σε Πανεπιστημιακά Ιδρύματα. Στην εικόνα 1 απεικονίζεται συνοπτικά η δομή του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (Eurydice, 2020).

Εικόνα 1. Η δομή του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Πηγή: Eurydice 2020/2021

3.2 Εκπαίδευση και Κατάρτιση Ενηλίκων στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα δεν έχει μεγάλη εμπειρία στην παροχή μη τυπικής εκπαίδευσης σε ενήλικες. Με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, το 1981, άρχισε να υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη αυτής της μορφής εκπαίδευσης. Η ανάγκη βελτίωσης των ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού και ο εκσυγχρονισμός των βιομηχανιών, αύξησε σημαντικά το ενδιαφέρον και την προσφορά της μη τυπικής εκπαίδευσης.

Μέχρι το 1993, τα 300 κέντρα «λαϊκής επιμόρφωσης», που λειτουργούσαν σε όλη την Ελλάδα απορροφούσαν τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) (Eurydice, 2020). Το διάστημα μεταξύ 1994-1999 το ΕΚΤ χρηματοδότησε την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΣΕΕΚ). Δυο ήταν οι βασικοί στόχοι:

- η οικονομική ανταγωνιστικότητα και
- η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής

Το ελληνικό κράτος αρχικά, στήριξε τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αλλά ήταν δύσκολο να συναγωνιστεί τα ιδιωτικά ΚΕΚ, στα οποία προσανατολίζονταν ένα μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης από την Ε.Ε. Η έλλειψη πολιτικής βούλησης αποδυνάμωσε τα δημόσια ΚΕΚ, δίνοντας την ευκαιρία στα ιδιωτικά ΚΕΚ να οργανωθούν καλύτερα και να έχουν πιο σύγχρονο εξοπλισμό. Όμως η απομάκρυνση από τη δημόσια εκπαιδευτική πολιτική αποτελεί τροχοπέδη στην επίτευξη στόχων, όπως την κοινωνική ένταξη και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής (Πρόκου, 2007).

Από το 2000 και μετά το τοπίο αλλάζει. Η εφαρμογή νέων πολιτικών πρωτοβουλιών, που έχει ως γνώμονα την πολιτική για τη δια βίου μάθηση, καλύπτει διαφορετικές μορφές εκπαίδευσης και κατάρτισης που δίνουν τη δυνατότητα στον ενήλικα να αναπτύξει και να κατευθύνει την εκπαίδευσή του, με βάση των διαφορετικών ατομικών αναγκών του (Eurydice, 2020).

Βάσει αυτού του πλαισίου, η ολιστική έννοια της Γενικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων περιλαμβάνει όλες τις οργανωμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, τυπικές ή μη τυπικές, που απευθύνονται σε ενήλικες και επιδιώκουν:

- Να εμπλουτίσουν τη γνώση τους

- Να αναπτύξουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους
- Να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους
- Να γίνουν ενεργοί πολίτες.

Η γενική εκπαίδευση ενηλίκων υιοθετήθηκε από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μας που επιδοτούνται πλήρως ή εν μέρει από το κράτος. Το όργανο λήψης αποφάσεων, το οποίο σχεδιάζει, οργανώνει και χρηματοδοτεί τα περισσότερα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων είναι η Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης (ΓΓΕΕΚΔΒΜ) του Υπουργείου Παιδείας.

Υπάρχουν επίσης διάφοροι οργανισμοί, νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, οι οποίοι ελέγχονται από το Υπουργείο Παιδείας και υποστηρίζουν το έργο της δια βίου μάθησης. Αυτά είναι:

1. Το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ), το οποίο προήρθε από τη συγχώνευση των Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας, του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων και του Ινστιτούτου Νεολαίας και προσφέρει ευρύ φάσμα προγραμμάτων για όλους τους πολίτες κάθε ηλικίας και ιδιότητας. Μεταξύ άλλων είναι τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ) και το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ).
2. Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης των Επαγγελματικών Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ), ο οποίος προήλθε από τη συγχώνευση του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων (ΕΟΠΠ), του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Δομών Δια Βίου Μάθησης (ΕΚΕΠΙΣ) και του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΚΕΠ). Ο ΕΟΠΠΕΠ προσφέρει το εθνικό σύστημα πιστοποίησης της μη τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένη της Αρχικής (ΑΕΕΚ) και Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΕΚ) και παρέχει επιστημονική υποστήριξη σε υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής, τόσο σε εθνικό, όσο και σε τοπικό επίπεδο. Επιδιώκει τη σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, την αναβάθμιση των επαγγελματικών προσόντων του εργατικού δυναμικού με προσανατολισμό τη δημιουργία ενεργών πολιτών.

Ωστόσο, τόσο η αρχική όσο και η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παρέχονται επίσης και από άλλα Υπουργεία, όπως το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, το Υπουργείο Εσωτερικών κ.α. (Eurydice, 2020).

3.3 Η Δασεργατική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.

3.3.1 Ιστορική Αναδρομή

Το 1896 ιδρύεται η πρώτη Δασοκομική Σχολή στην Ελλάδα, με έδρα τη Βυτίνα. Οι απόφοιτοι της τοποθετούνται στα Δασαρχεία, δίπλα στους Αξιωματικούς της Χωροφυλακής, ως δασοτεχνικοί εισηγητές (Κέκερης, 2016).

Σκοπός της σχολής, ήταν η «μόρφωσις κατώτερου δασικού προσωπικού». Η φοίτηση ήταν διετής και τα μαθήματα περιλάμβαναν γενικές γνώσεις, όπως Ελληνική γλώσσα, Φυσική, Χημεία, Μαθηματικά και ειδικές γνώσεις, όπως Γενική και Δασική Βοτανική, Πρακτική Δασοκομία, Στοιχεία Υλωρικής, Υλοχρηστική, Δασική Νομοθεσία κ.α. Πέρα από το θεωρητικό μέρος, υπήρχε και το πρακτικό μέρος με εκπαιδευτική άσκηση στο δάσος κατά τους θερινούς μήνες. Η σχολή λειτούργησε από το σχολικό έτος 1897-1898 με τους πρώτους εκπαιδευτές να είναι δύο ξένοι Δασολόγοι μέχρι και το σχολικό έτος; 1930-1931, όπου ολοκλήρωσαν σε αυτήν τη φοίτησή τους οι τελευταίοι 20 μαθητές της (Τσιώρας, 2004).

Η σχολή δασοκομίας της Αγιάς ιδρύθηκε το 1915 και λειτούργησε μέχρι το 1926. Επαναλειτούργησε το 1950 ιδρύοντας τη Μέση Δασική Σχολή Αγιάς. Σκοπός της σχολής ήταν να εκπαιδευτεί ένα μέσο δασικό προσωπικό – Δασοκόμος – ικανός να βοηθάει τον ανώτερο δασικό προσωπικό στις δασικές εργασίες. (Τσιώρας, 2004). Το 1976 τα πτυχία των Δασικών Επαγγελματικών σχολών της Αγιάς και της Βυτίνας αναγνωρίζονται ως ισότιμα με τα πτυχία των Κέντρων Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕ) (Κέκερης, 2020).

Μόλις το 1917 ιδρύεται ανεξάρτητη Δασολογική Σχολή μαζί με τη Γεωπονική Σχολή στην Αθήνα, όπου το 1927 μεταφέρεται στη Θεσσαλονίκη. Με το Πδ/γμα της 9.9.1931 θεσμοθετείται και η εκπαίδευση των Δασοφυλάκων. Ακολούθησε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, όπου βρήκε την Δασική Υπηρεσία διαβαθμισμένη σε μονάδες: Δασαρχεία, Δασονομεία, Δασοφυλάκεια (Κέκερης, 2016).

Μέχρι τότε η εργασία στο δάσος ήταν κυρίως χειρωνακτική και εμπειρική. Ο δασεργάτης δεν είχε τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Ο νεότερος μάθαινε από τον παλαιότερο γεγονός που πολλές φορές προκαλούσε σοβαρά ατυχήματα. Η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης δασεργατών αναγνωρίστηκε με την εισαγωγή σύγχρονων μηχανημάτων στις δασικές εργασίες.

Με τη χρήση μηχανικών μέσων, οι εργασίες αυτές γίνονται ταχύτερα και με μεγαλύτερη ευκολία. Οι Δασεργάτες δεν καταπονούνται τόσο, αφού δεν χρειάζεται να καταναλώσουν πολλή ενέργεια τόσο για την κοπή των δέντρων, όσο και για την μεταφορά τους. Η σπατάλη του ξύλου είναι μικρότερη, γιατί υπάρχει η δυνατότητα μεταφοράς μεγαλύτερων μηκών. Επίσης η ποιότητα του ξύλου είναι καλύτερη γιατί μεταφέρεται γρηγορότερα στους χώρους επεξεργασίας και έτσι δεν προσβάλλεται από μύκητες, έντομα κ.α εξασφαλίζοντας καλύτερη τιμή (Τσουμής, 1991).

Από την άλλη, η χρήση μηχανικών μέσων για τις δασικές εργασίες απαιτεί δασεργάτες με αντίληψη και τεχνική κατάρτιση. Εκπαιδευμένοι στο να χρησιμοποιούν τα μηχανήματα αποδοτικά και ακίνδυνα, χωρίς να τα καταστρέφουν και χωρίς να βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τους. Ο Τσιώρας (2004) αναφέρει, ότι η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των δασεργατών έγινε αντιληπτή, όταν η Διοίκηση του Περτουλίου διέθεσε στους δασεργάτες σύγχρονα εργαλεία, με την προσδοκία να αυξηθούν οι επιδόσεις τους. Τα αποτελέσματα όμως δεν ήταν τα αναμενόμενα. Οι επιδόσεις των δασεργατών δεν αυξήθηκαν, ενώ οι συστάδες είχαν υποστεί μεγάλες καταστροφές. Ζητήθηκε λοιπόν, από δύο αυστριακούς επαγγελματίες δασεργάτες να έρθουν στην Ελλάδα για να εκπαιδεύσουν τους Έλληνες υλοτόμους.

Παρόλο, που η ανάγκη εκπαίδευσης των δασεργατών γινόταν ολοένα και πιο επιτακτική, στην Ελλάδα δεν υπήρχε μια οργανωμένη μορφή εκπαίδευσης τους. Οργανωμένη εκπαίδευση υπήρχε και υπάρχει μόνο σε λίγες χώρες της Ευρώπης, όπως Γερμανία, Σουηδία, Αυστρία, Ελβετία κ.α. Στη Γερμανία η εκπαίδευση στους νέους δασεργάτες διαρκεί 3 χρόνια, ενώ διαχωρίζεται η εκπαίδευση εργατών μεγαλύτερης ηλικίας που προέρχονται από άλλα επαγγέλματα, οι οποίοι εκπαιδεύονται για 2 χρόνια (Τσουμής, 1991). Οι νεοεισερχόμενοι δασεργάτες φοιτούν 9 βδομάδες κάθε χρόνο σε επαγγελματικό σχολείο, ακολουθεί η φοίτηση τους για 3 βδομάδες σε σχολείο δασεργατών και τον υπόλοιπο χρόνο κοντά σε δασικούς συνεταιρισμούς, με την επίβλεψη του Δασαρχείου περιοχής ευθύνης. Η εκπαίδευση τους δεν περιορίζονται σε θέματα υλοτομίας, αλλά

περιλαμβάνει δασοκομία, προστασία του δάσους, αξιοποίηση δασικών προϊόντων θέματα σχετικά με την υγεία και ασφάλεια κ.α. Στην Ελβετία, η εκπαίδευση διαρκεί επίσης 3 χρόνια και στην Σουηδία 2 χρόνια.

Κατά τον Galli (2006), οι δασεργάτες στην Ελλάδα ασκούν ένα επάγγελμα υψηλού κινδύνου για μυοσκελετικές διαταραχές που σχετίζονται με τη χρήση μηχανικών μέσων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το πρόβλημα της κάτω πλάτης είναι ένα σημαντικό πρόβλημα υγείας και ότι υπάρχει σαφώς υψηλή συχνότητα πόνου στον αυχένα, τους ώμους και τα χέρια. Από κάθε 10 εργαζόμενους στο δάσος, τους τελευταίους 12 μήνες, οκτώ είχαν παράπονα στην κάτω πλάτη, επτά στους καρπούς των χεριών τους, έξι στα γόνατα, πέντε στο λαιμό, πέντε στους ώμους και τρία στους αγκώνες, τους γοφούς, τους μηρούς, αστραγάλους, πόδια και άνω πλάτη. Αυτά τα ποσοστά είναι σημαντικά υψηλότερα από αυτά που ανέφερε ο Pontén, (1988) για Σουηδούς δασεργάτες. Ο Galli (2006), καταλήγει στο γεγονός ότι, μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης μπορεί να μειωθούν τα μυοσκελετικά προβλήματα. Με την κατάλληλη εκπαίδευση, οι δασεργάτες βελτιώνουν τις τεχνικές εργασίας τους και έχουν σωστή στάση σώματος. Τέλος, προτείνει την ποικιλία εργασιών κατά τη διάρκεια της ημέρας με σκοπό τη μείωση της πίεσης του μυϊκού συστήματος.

Στην Ελλάδα έγιναν κάποιες προσπάθειες εκπαίδευσης δασεργατών σε μορφή σεμιναρίων, διάρκειας λίγων ημερών, τη δεκαετία του '90 με τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Ένα παράδειγμα Επιχειρησιακού προγράμματος Συνεχιζόμενης Κατάρτισης του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ) για το χρονικό διάστημα 1994-1999 ήταν «Η Εκπαίδευση Δασεργατών με τη συνδρομή του Ε.Κ.Τ.». Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε το έτος 1995 υπό την ευθύνη του Υπουργείου Γεωργίας. Υπεύθυνη αρχή για την υλοποίηση του προγράμματος ήταν το Υπουργείο Εργασίας και η χρηματοδότηση γινόταν από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) (Πατσώνης, 1995). Την ευθύνη οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος είχαν οι τοπικές Δασικές Υπηρεσίες. Οι στόχοι του προγράμματος ήταν οι εξής:

- Η παροχή γνώσεων – θεωρητικών και πρακτικών για τη σωστή διαχείριση και εκμετάλλευση του δάσους.

- Η ενημέρωση σε θέματα ασφαλείας, κατά την εκτέλεση των διαφόρων εργασιών που γίνονται στο δάσος, με σκοπό αφενός, τη μείωση των ατυχημάτων και αφετέρου τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.
- Η πληροφόρηση για τις οικονομικές ενισχύσεις που δίνονταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όσους εμπλέκονται στις δασικές εργασίες, που αφορούσαν, είτε τη δάσωση γεωργικών εδαφών, είτε την εκμετάλλευση και προστασία των υφιστάμενων δασών.

Η διάρκεια του προγράμματος ήταν 20 ημερών και περιλάμβανε και πρακτικό μέρος με επίσκεψη στο δάσος για επίδειξη ρίψης δέντρων.

3.3.2 Η υπουργική απόφαση 174579/2250/20-11-2018 «Εκπαίδευση Νεοεισερχομένων Δασεργατών».

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, την κατοχή και τον εμφύλιο και προς το τέλος της δεκαετίας του '50 και ειδικά μετά το 1957, η Δασική Υπηρεσία επανδρώνεται τόσο με επιστημονικό προσωπικό, όσο και με εργατικό προσωπικό, κατασκευάζοντας πολλά δασικά έργα που υπάρχουν μέχρι και σήμερα. Γίνονται μελέτες και κατασκευές δασοτεχνικών έργων, δασικής οδοποιίας, ορεινή υδρονομία, διευθέτηση χειμάρρων, φράγματα κ.α. Η προστασία των Δασών καθώς και η εκμετάλλευση τους γίνεται από τη Δασική υπηρεσία. Η με αυτεπιστασία εκτέλεση των εργασιών στα δάση, με την Κρατική Εκμετάλλευση Δασών (ΚΕΔ), ανάγει την υπηρεσία σε στυλοβάτη της ορεινής υπαίθρου. Η υλοτομία των δασών γίνεται με αυτεπιστασία έχοντας τους υλοτόμους ως υπαλλήλους – με μίσθωμα - της δασικής υπηρεσίας. Κάθε δραστηριότητα στο δάσος, επίβλεψη, επιστάσια, μελέτες έργων και εκτέλεσης αυτών, γίνονται από τους υπαλλήλους της. Εκδίδονται προεδρικά διατάγματα για την οργάνωση των δασικών υπηρεσιών και ψηφίζονται νόμοι περί προστασίας των Δασών. Το 1986 εκδίδεται το προεδρικό διάταγμα Π.Δ. 126/1986, σύμφωνα με το οποίο κάθε χρόνο κα με βάση τις διαχειριστικές μελέτες κάθε συμπλέγματος, ανατίθεται η εκμετάλλευση των συστάδων που πρέπει να υλοτομηθούν, στους Δασικούς Συνεταιρισμούς.

Οι Δασικοί Συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν ένα μεγάλο και δύσκολο έργο. Αφενός, λειτουργούν για χρόνια χωρίς κανένα κανονιστικό πλαίσιο και με βάση κανόνες γεωργικών συνεταιρισμών, που δεν λάμβαναν υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες του

επαγγέλματος του δασεργάτη και αφετέρου, καλούνται εμμέσως να διαχειριστούν τα δημόσια δάση με γνώμονα την αειφορική διαχείριση, χωρίς όμως την στοιχειώδη εκπαίδευση. Επίσης, η ασφαλής εκτέλεση των δασικών εργασιών και η υγεία των δασεργατών, αποτελούν σημαντικούς λόγους για την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των δασεργατών.

Οι συνεταιρισμοί διακρίνονται σε γεωργικούς και αστικούς. Ο όρος «γεωργικός συνεταιρισμός» πλέον αντικαταστάθηκε με τον όρο «αγροτικός συνεταιρισμός» και αυτό γιατί δημιουργήθηκαν και άλλες κατηγορίες και υποκατηγορίες συνεταιρισμών, που υπάρχουν σε δικό τους νομικό πλαίσιο, όπως για παράδειγμα η αυτονόμηση των Δασικών Συνεταιρισμών Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε) από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και η υπαγωγή τους στον ειδικό Νόμο 4423/2016 περί ΔΑ.Σ.Ε (Δουβίτσα, 2019).

Μετά από πολυετή προσπάθεια δημιουργίας μίας οργανωμένης εκπαίδευσης Δασεργατών στην Ελλάδα, τον Νοέμβριο του 2018, εκδίδεται η Υπουργική Απόφαση (Υ.Α) 174579/2250/20-11-2018, με την οποία καθορίζεται η διάρκεια, το περιεχόμενο και η διαδικασία της θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών. Βασική προϋπόθεση για να συμμετέχει κάποιος στο πρόγραμμα είναι η εκ των προτέρων κατάθεση αίτησής του σε Δασικό Συνεταιρισμό Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.) για να γίνει δόκιμο μέλος του. Στη συνέχεια η εκπαίδευση περιλαμβάνει δύο στάδια:

- Τη θεωρητική Εκπαίδευση διάρκειας δέκα (10) ημερών, με ευθύνη της αρμόδιας Διεύθυνσης Δασών στην οποία υπάγεται η έδρα του ΔΑ.Σ.Ε, στον οποίο ο ενδιαφερόμενος θα γίνει δόκιμο μέλος του.
- Την Πρακτική Εκπαίδευση με ευθύνη του ΔΑ.Σ.Ε., διάρκειας έξι (6) μηνών τουλάχιστον και με την επίβλεψη της δασικής υπηρεσίας.

Ως “Νεοεισερχόμενοι Δασεργάτες”, νοούνται όσοι δεν έχουν απασχοληθεί σε δασικές εργασίες και στοχεύουν να γίνουν μέλη σε Δασικούς Συνεταιρισμούς Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.). Τα άτομα που επιδιώκουν να γίνουν μέλη σε ΔΑ.Σ.Ε, καλούνται να ακολουθήσουν την εξής διαδικασία:

1. Όσον αφορά τη θεωρητική εκπαίδευση:

Ύστερα από πρόσκληση της Δ/σης Δασών κάθε νομού, ο ενδιαφερόμενος καταθέτει αίτηση προσκομίζοντας:

α. Βεβαίωση μόνιμης κατοικίας από τον οικείο Δήμο.

β. Βεβαίωση ΔΑ.Σ.Ε. στην οποία να βεβαιώνεται ότι ο ενδιαφερόμενος έχει υποβάλλει αίτηση να γίνει δόκιμο μέλος του και θα γίνει δεκτός μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της θεωρητικής του εκπαίδευσης.

γ. Αντίγραφο δελτίου αστυνομικής ταυτότητας από το οποίο αποδεικνύεται ότι ο αιτών/ούσα έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του.

δ. Οι αλλοδαποί προσκομίζουν δικαιολογητικά που να βεβαιώνουν ότι έχουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι.

Η θεωρητική εκπαίδευση έχει διάρκεια δέκα (10) ημερών και διενεργείται εντός των μηνών Νοέμβριος – Φεβρουάριος κάθε έτους.

2. Όσον αφορά την πρακτική εκπαίδευση:

Μετά την ολοκλήρωση της Θεωρητικής Εκπαίδευσης και την έκδοση της Βεβαίωσης Θεωρητικής Εκπαίδευσης Δασεργατών από τη Δασική Υπηρεσία, ακολουθεί η Πρακτική Εκπαίδευση με ευθύνη του ΔΑ.Σ.Ε. και επίβλεψη από τη Διεύθυνση Δασών. Αν διαπιστωθεί από τη Διεύθυνση Δασών ότι η πρακτική εκπαίδευση δεν υλοποιείται κανονικά, τότε μπορεί να αρνηθεί την έκδοση της Βεβαίωσης Ιδιότητας Δασεργάτη.

Οι επιτυχόντες προσκομίζουν στον ΔΑ.Σ.Ε. τη βεβαίωση θεωρητικής εκπαίδευσης από την ημέρα απόκτησής της και το αργότερο μέχρι τέλος Απριλίου κάθε έτους. Η πρακτική εκπαίδευση από τον ΔΑ.Σ.Ε. αρχίζει με την προσκόμιση της Βεβαίωσης Θεωρητικής Εκπαίδευσης και το αργότερο μέχρι τέλος Οκτωβρίου του ίδιου ή του επόμενου έτους ανάλογα με την ημερομηνία εγγραφής, ενώ η διάρκειά της δεν μπορεί να είναι μικρότερη του εξαμήνου. Με το πέρας της πρακτικής εκπαίδευσης εκδίδεται βεβαίωση Πρακτικής Εκπαίδευσης από τον ΔΑ.Σ.Ε.

Προκειμένου, η Διεύθυνση Δασών να εκδώσει τη Βεβαίωση Ιδιότητας Δασεργάτη και την Ταυτότητα Δασεργάτη απαιτείται, μετά την προσκόμιση των βεβαιώσεων Θεωρητικής και Πρακτικής Εκπαίδευσης, η κατάθεση εντός τριμήνου αίτησης με τα απαραίτητα συνοδευτικά της έγγραφα:

1. Φωτοαντίγραφο των δύο όψεων της αστυνομικής ταυτότητας ή του διαβατηρίου.

2. Υπεύθυνη δήλωση, στην οποία ο αιτών δηλώνει ρητά ότι δεν συντρέχει στο πρόσωπο του κανένα από τα κωλύματα του άρθρο 6, του ν. 4423/2016 και ότι δεν είναι μέλος σε κανένα άλλον ΔΑ.Σ.Ε.

3. Βεβαίωση μόνιμης κατοικίας, από τον οικείο Δήμο.

4. Βεβαίωση ΔΑ.Σ.Ε., στην οποία θα αναφέρεται ότι ο αιτών/ούσα έχει υποβάλει σε αυτόν αίτηση εγγραφής ως τακτικό μέλος του. Η έδρα του ΔΑ.Σ.Ε. πρέπει να βρίσκεται εντός της Διεύθυνσης Δασών στην οποία ο ενδιαφερόμενος έχει υποβάλει την αίτησή του.

Σύνοψη 3ου κεφαλαίου

Σε αυτό το κεφάλαιο έγινε εκτενή αναφορά για τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδας, καταλήγοντας σε μία ιστορική αναδρομή της Δασεργατικής εκπαίδευσης. Κατόπιν, αναλύθηκε η υπουργική απόφαση 174579/2250/20-11-2018 βάση της οποίας έχει νομοθετηθεί η εκπαίδευση των νεοεισερχομένων δασεργατών.

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας αναπτύσσεται η μεθοδολογία της έρευνας. Διατυπώνεται η αναγκαιότητα της διεξαγωγής της έρευνας, καθώς επίσης, οι σκοποί και στόχοι της. Το δείγμα της έρευνάς μας, το εργαλείο που χρησιμοποιείται για την υλοποίηση αυτής καθώς και οι περιορισμοί που παρουσιάστηκαν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

4. Εμπειρικό πλαίσιο της έρευνας

Στην ενότητα αυτή, διατυπώνονται οι λόγοι διεξαγωγής της παρούσας έρευνας, καθώς επίσης, τα ερευνητικά ερωτήματά της. Γίνεται αναφορά, τόσο στην ποσοτική μέθοδο, με την οποία θα διεξαχθεί η έρευνα, όσο και στη μέθοδο δειγματοληψίας που θα ακολουθηθεί. Τέλος, περιγράφονται οι μέθοδοι με τις οποίες διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των μεταβλητών που αποτελούν το ερωτηματολόγιο το οποίο χρησιμοποιείται ως εργαλείο της έρευνας.

4.1 Η αναγκαιότητα διεξαγωγής της έρευνας

Η εκπαίδευση των δασεργατών είναι ένα εγχείρημα που τα τελευταία χρόνια προσπαθεί να υλοποιηθεί. Αφενός, η υλοτομία είναι η κατάληξη μιας πολυετούς φυσικής διεργασίας που λαμβάνει χώρα σε φυσικό περιβάλλον και απαιτείται να αντιμετωπίζεται με προσοχή και αφετέρου το επάγγελμα του δασεργάτη είναι ιδιαίτερα δύσκολο και επικίνδυνο και απαιτείται άριστη γνώση του αντικειμένου.

Σχεδόν όλες οι εργασίες συγκομιδής δασικών προϊόντων γίνονται στην ύπαιθρο και οι δασεργάτες είναι συνεχώς εκτεθειμένοι στις μεταβολές του καιρού καθώς και στις συνθήκες βλάστησης που ποικίλουν. Η εισαγωγή των νέων μηχανημάτων και τεχνολογιών αφενός έχουν διευκολύνει και βελτιώσει τις συνθήκες εργασίας των δασεργατών, αφετέρου όμως το επάγγελμά τους έχει γίνει και πιο επικίνδυνο. Σε μια έρευνα του Wettman (1992) στη Σουηδία το 73% των ατυχημάτων συνέβησαν σε νέους Δασεργάτες με εμπειρία λιγότερη του ενός έτους. Η ύπαρξη των νέων αυτών μηχανημάτων προϋποθέτει την εξειδίκευση των Δασεργατών στη χρήση τους για καλύτερη απόδοση, με ασφάλεια και όσο το δυνατόν λιγότερη ζημιά στο δασικό οικοσύστημα. Επίσης, σηματοδοτεί το τέλος της εμπειρικής εκμάθησης του επαγγέλματος αυτού.

Η κατάρτιση των δασεργατών πρέπει να αποτελεί ένα σύστημα εκπαίδευσης εξειδικευμένο στις ανάγκες της δασοπονίας. Πρέπει να περιέχει πρακτική εκπαίδευση και να παρέχει πρακτική δεξιότητα και όχι απλώς θεωρητική γνώση. Η ανάγκη ύπαρξης δασεργατικής εκπαίδευσης έχει εντοπιστεί αρκετά χρόνια τώρα και ήδη σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει υπάρξει μια καλά δομημένη κατάρτιση, τουλάχιστον για τους άμεσα

απασχολούμενους εργαζόμενους και τους περισσότερους νεοεισερχόμενους Δασεργάτες (Τσιώρας, 2004).

Σε έρευνα του Tsioras (2010) για τις προοπτικές των δασεργατών στην Ελλάδα και τα οφέλη που θα προκύψουν από την εισαγωγή ενός δασικού εκπαιδευτικού συστήματος, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη για καλά εκπαιδευμένο πιστοποιημένο δασικό εργατικό δυναμικό που θα μπορεί να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις ανάγκες και τις απαιτήσεις ενός σύγχρονου, βιώσιμου δάσους πολλαπλών λειτουργιών. Σε αυτό το πλαίσιο, η χρήση κινήτρων είναι απαραίτητη για τη διατήρηση του εργατικού δυναμικού και την προσέλκυση νέων δασεργατών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, οι ερωτηθέντες δασεργάτες ήταν θετικοί σε περίπτωση που υπήρχε ένα νομοθετικό πλαίσιο πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων με βάση το οποίο ένας δασεργάτης θα αποκλειόταν από τις δασικές εργασίες εφόσον δε διέθετε την πιστοποίηση αυτή. Ο αποκλεισμός των δασεργατών που δεν θα πιστοποιούσαν τα επαγγελματικά τους προσόντα πίστευαν ότι θα βελτίωνε την παραγωγικότητα, την ποιότητα της εργασίας, καθώς επίσης, την ασφάλεια και την υγεία τους. Οι ερωτηθέντες θεωρούσαν αυτό το μέτρο, ως μέσο προστασίας και κατοχύρωσης των επαγγελματικών δικαιωμάτων τους.

Η συμβολή των αποτελεσμάτων της διερεύνησης συνδέεται με τις απόψεις των δασεργατών, τις προσδοκίες που έχουν από την υλοποίηση του επιμορφωτικού προγράμματος Εκπαίδευσης Δασεργατών στον νομό Δράμας, τις εκπαιδευτικές ανάγκες και τα προβλήματα που ενδεχομένως να έχουν παρατηρήσει. Αυτό που πρέπει να επιτευχθεί είναι η ανάπτυξη θεσμών, δομών και συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προσαρμοσμένη στις ανάγκες τόσο του δασεργάτη όσο και της δασοπονίας (Τσιώρας, 2004).

Η υψηλή συχνότητα ατυχημάτων στις δασικές εργασίες είναι γνωστή, γεγονός που καθιστά επιτακτική ανάγκη τη διερεύνηση των αιτιών. Πολλές μελέτες έχουν ξεκινήσει με σκοπό να ερευνηθούν οι αιτίες αυτές (Tsioras, et al., 2014). Σε μια τέτοια έρευνα που έλαβε χώρα στην Αυστρία, καταγράφηκαν τα ατυχήματα για μια περίοδο 10 ετών με πολύ σημαντικά ευρήματα. Ένα απ' αυτά ήταν η σύγκριση της κατανομής ηλικίας των θυμάτων με την κατανομή ηλικίας όλων των εργαζομένων για την περίοδο των 10 ετών. Τα χαμηλότερα παρατηρούμενα ποσοστά ατυχημάτων καταγράφηκαν στους νεότερους εργαζόμενους από ό, τι στους ηλικιωμένους. Γεγονός που οδήγησε τους ερευνητές στο συμπέρασμα ότι είναι αναγκαίο να εκπαιδεύονται οι δασεργάτες καθ' όλη τη διάρκεια της

απασχόληση στις δασικές εργασίες και όχι μόνο στην αρχή της σταδιοδρομίας τους (Tsioras, et al., 2014).

Η εκπαίδευση των δασεργατών στην Ελλάδα γίνεται κυρίως μέσα από την εμπειρία τους στις υλοτομικές εργασίες. Γεγονός που στοιχίζει πολλές φορές ανθρώπινες ζωές. Η ύπαρξη της εκπαίδευσης δηλώνει την αναγκαιότητα της επένδυσης στην ασφάλεια για καλή εκτέλεση των εργασιών και στην υγεία των δασεργατών.

Μετά από πολυετή προσπάθεια δημιουργίας μίας οργανωμένης εκπαίδευσης Δασεργατών στην Ελλάδα, τον Νοέμβριο του 2018, εκδίδεται η Υπουργική Απόφαση (Υ.Α) 174579/2250/20-11-2018, με την οποία καθορίζεται η διάρκεια, το περιεχόμενο και η διαδικασία της θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών.

Μέχρι σήμερα δεν έχουν διερευνηθεί ζητήματα τόσο της ικανοποίησης των προσδοκιών των εκπαιδευομένων, όσο και των εκπαιδευτικών αναγκών που προκύπτουν αναφορικά με την εκπαιδευτική διεργασία, αφού για πρώτη φορά θεσμοθετείται η εκπαίδευση των δασεργατών στην Ελλάδα με την παραπάνω υπουργική απόφαση και γίνεται οργανωμένη και συστηματική η εκπαίδευσή τους. Επομένως, η σπουδαιότητα της παρούσας εργασίας αναγνωρίζεται εύκολα και ίσως αποτελέσει υλικό προς αξιοποίηση από τους αρμόδιους φορείς, ώστε να αναγνωριστούν οι πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες και οι προσδοκίες των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών, με σκοπό την ικανοποίηση τους και την επιτυχία του προγράμματος.

4.2 Σκοπός της έρευνας και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα

Το ερευνητικό πρόβλημα το οποίο θα απασχολήσει την εργασία εστιάζει στα οφέλη που αποκομίζουν οι δασεργάτες με την ύπαρξη της δασεργατικής εκπαίδευσης. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των δασεργατών ως προς τη συμβολή της εκπαίδευσής τους, τόσο στην ασφάλειά τους κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης των δασικών εργασιών, όσο και στην αύξηση της παραγωγικότητάς τους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία θα προσπαθήσει να δώσει απαντήσεις η έρευνα είναι:

1. Ποιες είναι οι προσδοκίες των δασεργατών μέσα από το πρόγραμμα της εκπαίδευσής τους;
2. Ποιες θεωρούν ότι είναι οι εκπαιδευτικές ανάγκες τους μέσα από το πρόγραμμα αυτό;
3. Θεωρούν οι δασεργάτες αναγκαία την ύπαρξη δασεργατικής εκπαίδευσης και ότι μπορεί να βελτιώσει την ασφάλειά τους κατά την εκτέλεση των δασικών εργασιών;
4. Πιστεύουν ότι η δασεργατική εκπαίδευση μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητά τους στις δασικές εργασίες;

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα είναι να διαπιστωθεί:

Αν πιστεύουν οι δασεργάτες ότι ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης Δασεργατών θα συντελέσει στην ανάπτυξη και στην απόδοσή τους στο περιβάλλον εργασίας.

Οι γνώσεις που θα αποκτήσουν θεωρούν ότι θα δημιουργήσουν ένα πιο ασφαλές περιβάλλον εργασίας και ότι θα τους εξασφαλίσει σταθερή εργασία που θα οδηγήσει στη συγκράτηση των ορεινών πληθυσμών.

Επίσης, από την έρευνα αναμένεται να αναδειχθούν ζητήματα που αφορούν κατά πόσο τα προγράμματα εκπαίδευσης ενισχύουν την ασφάλεια στις δασικές εργασίες και την εισαγωγή νέων τεχνικών με σκοπό την αναβάθμιση του δασεργατικού επαγγέλματος.

4.3 Μεθοδολογία της έρευνας

Έχοντας προσδιορίσει τα ερευνητικά μας ερωτήματα η ποσοτική μέθοδος θα βοηθήσει να διεξάγουμε την έρευνα μας. Να συλλέξουμε αριθμητικά δεδομένα από ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων χρησιμοποιώντας ως βασικό εργαλείο τη σύνταξη ερωτηματολογίου με προκαθορισμένες ερωτήσεις και απαντήσεις (Creswell, 2016).

Η ποσοτική προσέγγιση έχει εφαρμογή σε δειγματοληπτικές επισκοπικές εμπειρικές έρευνες (survey). Ο ερευνητής αρχίζει να ερευνά μια ήδη υπάρχουσα θεωρία και αναμένει απάντηση. Οι παράμετροι που ερευνώνται παίρνουν τη μορφή μεταβλητών με αριθμητική τιμή και μέσω στατιστικών αναλύσεων ελέγχονται οι συσχετίσεις τους (Τσιώλης, 2015).

Η Παπαγεωργίου (2014) αναφέρει ότι υπάρχουν τέσσερα είδη ποσοτικών μεθόδων:

Πειραματική. Όπου ο ερευνητής ελέγχει τις συνθήκες.

Δειγματοληπτική. Όπου η έρευνα γίνεται με τη συλλογή δεδομένων μέσω κλειστών ερωτηματολογίων.

Δευτερογενής έρευνα. Οι πληροφορίες συλλέγονται μέσω των στοιχείων που προϋπάρχουν από άλλες έρευνες, όπως στατιστικές υπηρεσίες, ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια κτλ.

Ανάλυση περιεχομένου. Αναλύεται το κείμενο σε μια ανοιχτού τύπου ερώτηση, ποσοτικοποιώντας το περιεχόμενό της και τοποθετώντας το σε συγκεκριμένες κατηγορίες με συστηματικό τρόπο.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, για την πραγματοποίηση της έρευνας επιλέχθηκε η δειγματοληψία χιονοστιβάδα (snowball sampling). Με τη μέθοδο αυτή ο ερευνητής μπορεί να ζητήσει, από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, να αναφέρουν άτομα που ενδεχομένως μπορούν να γίνουν μέλη του δείγματος (Creswell, 2016).

Στη συγκεκριμένη έρευνα, η ερευνήτρια προσέγγισε τους προέδρους από κάθε Δασικό Συνεταιρισμό και τους ζήτησε να προτείνουν άλλα 9 μέλη που θα μπορούσαν να συμμετέχουν στην έρευνα. Με τη χρήση αυτής της διαδικασίας, αφενός, έγινε προσπάθεια να εξασφαλιστεί όσο το δυνατό η συμμετοχή των δασεργατών και από τους 24 δασικούς συνεταιρισμούς που δραστηριοποιούνται στον νομό Δράμας, και αφετέρου οι συμμετέχοντες που επιλέχθηκαν από τους προέδρους των συνεταιρισμών να είναι όσο το δυνατό αντιπροσωπευτικό δείγμα από τον κάθε συνεταιρισμό.

Όπως έχει γίνει αναφορά σε προηγούμενα κεφάλαια, το επάγγελμα του δασεργάτη είναι ιδιαίτερο. Οι συνθήκες εργασίας του είναι επικίνδυνες. Ο δασεργάτης βρίσκεται συνεχώς στη φύση, εκτεθειμένος σε αντίξοες καιρικές συνθήκες και πολλές φορές σε απομονωμένες περιοχές, με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζεται κυρίως ανδρικό επάγγελμα. Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης έρευνας επιβάλλει να εξασφαλιστεί ότι στο πληθυσμό - στόχο θα υπάρχει αντιπροσωπευτικό δείγμα από τον πληθυσμό των γυναικών οι οποίες ασχολούνται με το επάγγελμα του δασεργάτη. Για το λόγο αυτό, η ερευνήτρια ζήτησε από κάθε πρόεδρο δασικού συνεταιρισμού, αν υπήρχαν γυναίκες στον συνεταιρισμό τους, να συμπεριληφθούν όσο το δυνατό περισσότερες στο δείγμα.

Το ερωτηματολόγιο δόθηκε πιλοτικά σε δέκα δασεργάτες. Σκοπός της πιλοτικής χρήσης του ερωτηματολογίου ήταν να ελεγχθεί η μορφή των ερωτήσεων, η σαφήνεια στη διατύπωση, η σημασία στην ύπαρξή τους, η σειρά τους, η εγκυρότητά τους. Επίσης, ήταν

σημαντικό να ελεγχθεί η έκταση του ερωτηματολογίου και ο χρόνος που απαιτείται για τη συμπλήρωσή του καθώς και η επάρκεια των οδηγιών. Έχοντας υπόψη ότι ο πληθυσμός – στόχος, στην πλειοψηφία του, είναι άνθρωποι με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, οι ερωτήσεις δεν έπρεπε να είναι πολύπλοκες αλλά ούτε να περιέχουν δύσκολες λέξεις. Οι περισσότεροι Έλληνες εργαζόμενοι σε δασικές εργασίες έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους μόνο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και υπάρχουν περιπτώσεις που έχουν παρακολουθήσει κάποιες τάξεις του δημοτικού σχολείου (Efthymiou, 1990).

Ακόμη, για τη σύνταξη του ερωτηματολογίου η ερευνήτρια συμβουλευτήκε συναδέλφους δασολόγους και δασοπόνους, που είχαν πολυετή εμπειρία στη δασική υπηρεσία σε θέματα διαχείρισης και προστασίας δασών, καθώς επίσης και ειδικούς επιστήμονες που ασχολούνται χρόνια με την έρευνα σε θέματα που απασχολούν τους δασεργάτες.

Μετά την ανατροφοδότηση έγιναν οι απαραίτητες αλλαγές και αναγκαίες βελτιώσεις ώστε να προκύψει το τελικό ερωτηματολόγιο, το οποίο δόθηκε ιδιοχείρως στους δασεργάτες και στις δασεργάτριες που έγιναν μέλη του δείγματος. Με τη διανομή του ερωτηματολογίου επί τόπου επιτυγχάνεται εξοικονόμηση χρόνου. Επίσης, το ποσοστό ανταπόκρισης συνήθως είναι υψηλότερο και τα δεδομένα που θα συλλεχθούν είναι πιο αντιπροσωπευτικά του πληθυσμού και επομένως πιο αξιόπιστα (Robson, 2010).

Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS 23. Για την ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική. Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συγκρίσεων ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων σχετικά με τις προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών, σε σχέση με το φύλο και την ηλικία τους.

4.4 Το ερωτηματολόγιο της έρευνας

Ένα καλό ερωτηματολόγιο είναι αυτό που λειτουργεί. Όταν ένα ερωτηματολόγιο χορηγείται σε ένα μέλος του δείγματος έχει ξεκινήσει μια περίπλοκη και λεπτή διαδικασία που προορίζεται να τελειώσει με τη μετάδοση σημαντικών και χρήσιμων πληροφοριών από τον ερωτώμενο στον ερευνητή (Stone, 1993).

Οι Krosnick & Presser (2009) αναφέρουν ότι το ερωτηματολόγιο είναι η καρδιά μιας έρευνας. Όλες οι προπαρασκευαστικές εργασίες που λαμβάνουν χώρα μέχρι τη σύνταξη του ερωτηματολογίου είναι στην «υπηρεσία» του ερευνητή και των ερωτηθέντων. Τα

αποτελέσματα της έρευνας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη σύνταξη του ερωτηματολογίου.

Εκατοντάδες βιβλία έχουν προσφέρει διάφορες εναλλακτικές σχετικά με το βέλτιστο σχεδιασμό ερωτήσεων. Οι πιο πολύτιμες συμβουλές μπορούν να συνοψιστούν ως εξής (Μενεξές & Οικονόμου, 2016) και (Krosnick & Presser, 2009):

1. Το ερωτηματολόγιο πρέπει να είναι περιεκτικό και σύντομο, τόσο στη διατύπωσή του, όσο και στον χρόνο που χρειάζεται για να συμπληρωθεί. Έρευνες έχουν δείξει ότι πέραν των 15 λεπτών οι ερωτώμενοι κουράζονται με αποτέλεσμα οι απαντήσεις τους να μην είναι αξιόπιστες.
2. Το ερωτηματολόγιο θα πρέπει να είναι διατυπωμένο με απλές λέξεις χωρίς να υπάρχουν συντακτικά και ορθογραφικά λάθη.
3. Θα πρέπει να υπάρχουν αναλυτικές οδηγίες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.
4. Θα πρέπει να αποφεύγονται λέξεις με διφορούμενες έννοιες. Οι ερωτήσεις πρέπει να διατυπώνονται έτσι ώστε όλοι οι ερωτηθέντες να ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο την ερώτηση.
5. Θα πρέπει οι ερωτήσεις να μην «καθοδηγούν» τις απαντήσεις.
6. Οι ερωτήσεις σε κάθε άξονα πρέπει να είναι του ίδιου τύπου. Εξαιρούνται οι δημογραφικές ερωτήσεις.
7. Θα πρέπει να υπάρχει συνοδευτική επιστολή στην πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου.

Επίσης, σημαντικό ρόλο κατέχει η δόμηση του ερωτηματολογίου. Οι Krosnick & Presser (2009) αναφέρουν τα εξής:

- Οι πρώτες ερωτήσεις πρέπει να είναι εύκολες και ευχάριστες να απαντηθούν και να δημιουργήσουν σχέση μεταξύ του ερωτώμενου και του ερευνητή.
- Οι ερωτήσεις στην αρχή ενός ερωτηματολογίου πρέπει να αναφέρονται ρητά στο θέμα της έρευνας, όπως περιγράφεται στον ερωτώμενο πριν από τη συνέντευξη.
- Οι ερωτήσεις για το ίδιο θέμα πρέπει να ομαδοποιούνται.
- Οι ερωτήσεις για το ίδιο θέμα πρέπει να προχωρούν από γενικές σε συγκεκριμένες.
- Ερωτήσεις σχετικά με ευαίσθητα θέματα που μπορεί να κάνουν τους ερωτηθέντες άβολα θα πρέπει να είναι τοποθετήθηκε στο τέλος του ερωτηματολογίου.

- Θα πρέπει να συμπεριληφθούν ερωτήσεις φίλτρου, για να αποφευχθούν οι απαντήσεις που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Έχοντας ως γνώμονα τα παραπάνω, το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας (Παράρτημα Α) είναι δομημένο σε τρία μέρη και αποτελείται από 25 ερωτήσεις, κλειστού τύπου. Συνοδευτικά με το ερωτηματολόγιο, δόθηκε ενημερωτική επιστολή, όπου αναφέρεται ο λόγος διεξαγωγής της έρευνας, από ποιο ίδρυμα διεξάγεται, ο σκοπός της έρευνας και ο χρόνος που θα χρειαστεί κάποιος για να το συμπληρώσει. Τέλος, αναφέρονται στοιχεία επικοινωνίας της ερευνήτριας και ευχαριστίες για τη συμμετοχή τους.

Οι ερωτήσεις από το 1 έως το 8, αντιστοιχούν στο πρώτο μέρος και περιέχουν ερωτήσεις που αναφέρονται σε δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το επίπεδο σπουδών κ.α.

Οι ερωτήσεις 9 έως 23 αντιστοιχούν στο δεύτερο μέρος και περιέχουν ερωτήσεις με στόχο τη διερεύνηση απόψεων των δασεργατών για το πρόγραμμα εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών. Είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου με απαντήσεις της μορφής ☐ΝΑΙ, ☐ΟΧΙ και με διαβαθμισμένες απαντήσεις τύπου Likert, όπου οι ερωτηθέντες καλούνται να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας (Μενεξές & Οικονόμου, 2016).

Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει 2 ερωτήσεις, τις 24 και 25, όπου γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν οι προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών. Έχουν τη μορφή κλειστού τύπου και οι απαντήσεις είναι τύπου Likert.

4.5 Το δείγμα της έρευνας

Για να διεξαχθεί μια έρευνα δεν απαιτείται μόνο ο σωστός σχεδιασμός της και ένα καλό ερωτηματολόγιο. Ο ερευνητής πρέπει να διασφαλίσει ότι όλα αυτά που έχουν σχεδιαστεί θα μπορέσουν να εφαρμοστούν στην πράξη και ότι ο πληθυσμός – στόχος θα ανταποκριθεί (Cohen et al., 2002).

Ο πληθυσμός – στόχος της έρευνας είναι οι δασεργάτες που δραστηριοποιούνται στον νομό Δράμας. Είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Δασικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΜΗ.ΔΑ.Σ.Ο) του Υπουργείου Περιβάλλοντος και ενέργειας και ανήκουν σε κάποιο Δασικό συνεταιρισμό του νομού. Οι εγγεγραμμένοι στο μητρώο είναι 689 δασεργάτες και από αυτούς οι 664 είναι εγγεγραμμένοι σε ΔΑ.Σ.Ε και εργάζονται. Οι Δασικοί

Συνεταιρισμοί που υπάρχουν στον νομό 24, εκ των οποίων οι 18 δραστηριοποιούνται στην περιοχή ευθύνης του Δασαρχείου Δράμας και οι 6 στην περιοχή ευθύνης του Δασαρχείου Κάτω Νευροκοπίου. Εκτιμήθηκε ότι το 30% περίπου του πληθυσμού – στόχου, είναι ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα για τη διεξαγωγή της έρευνας. Δηλαδή, περίπου 200 ερωτηματολόγια.

Η ερευνήτρια, ως υπάλληλος στη Διεύθυνση Δασών Δράμας, είχε τη δυνατότητα πρόσβασης στο μητρώο, επομένως και στο δείγμα. Όπως έχει γίνει αναφορά, για την πραγματοποίηση της έρευνας επιλέχθηκε η δειγματοληψία χιονοστιβάδα, επομένως ζητήθηκε από τους προέδρους του κάθε συνεταιρισμού να συμμετάσχουν 10 μέλη του. Από τους 24 συνεταιρισμούς ανταποκρίθηκαν οι 22, σε ποσοστό 92% περίπου, και ο αριθμός των ερωτηματολογίων έφτασε τα 210.

4.6. Η εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Η εγκυρότητα και η αξιοπιστία είναι δυο χαρακτηριστικά με τα οποία αξιολογούμε τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούμε για να μετρήσουμε μια μεταβλητή. Η εγκυρότητα αναφέρεται κατά πόσο ένα εργαλείο μέτρησης μετράει αυτό που επιθυμεί ο ερευνητής να μετρήσει. Ένα εργαλείο είναι αξιόπιστο όταν δίνει τις ίδιες ακριβώς μετρήσεις κάτω από τις ίδιες συνθήκες (Cohen et al, 2007).

Στην παρούσα έρευνα το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο, το οποίο κατασκευάστηκε με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα. Η εγκυρότητα ενός εργαλείου μέτρησης μεταβλητών, μπορεί να ελεγχθεί μέσω διαφόρων μεθόδων (Frey et al, 2011). Μια μέθοδος ελέγχου που ακολουθήθηκε στην παρούσα εργασία ήταν η εγκυρότητα σχετική με το περιεχόμενο. Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει την φαινομενική εγκυρότητα (face validity) και την εγκυρότητα περιεχομένου (content validity). Η φαινομενική εγκυρότητα εξασφαλίζει ότι το εργαλείο έρευνας θα έχει απόκριση από τους συμμετέχοντες και ότι οι ερωτήσεις είναι κατανοητές και αξιολογείται από άτομα που αποτελούν το δείγμα της έρευνας (Gignac, 2009). Η εγκυρότητα περιεχομένου αξιολογείται από άτομα που το γνωστικό τους αντικείμενο είναι συναφές με το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου και ενδεχομένως να προτείνουν αλλαγές ή βελτιώσεις.

Για να διασφαλιστεί η εγκυρότητα σχετική με το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου, έγινε πιλοτική έρευνα. Με τη πιλοτική έρευνα μπορεί ο ερευνητής να εντοπίσει τυχόν αδυναμίες του ερωτηματολογίου και να γίνει ένας καλός σχεδιασμός του (Hazzi &

Maldaon, 2015). Έτσι, το ερωτηματολόγιο δόθηκε πιλοτικά σε δέκα (10) δασεργάτες από το πληθυσμό – στόχο για να εκφράσουν τη γνώμη τους. Από τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διαπιστώθηκε ότι οι ερωτήσεις ήταν κατανοητές και δεν παραπλανούσαν τους ερωτηθέντες. Επίσης, σημαντικό ήταν το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο δεν ήταν καθόλου κουραστικό και ότι ο χρόνος που αφιέρωσαν για να απαντήσουν τις ερωτήσεις, δεν ξεπερνούσε τα 10 λεπτά. Για την εγκυρότητα του περιεχομένου, το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε δυο δασολόγους και σε ένα δασοπόνο, οι οποίοι είχαν πολυετή εμπειρία σε δασικά θέματα που αφορούσαν δασεργάτες. Πρότειναν κάποιες αλλαγές, τις οποίες η ερευνήτρια τις έλαβε υπόψη. Συμπεριλαμβάνοντας τις παρατηρήσεις των ειδικών, προέκυψε το τελικό ερωτηματολόγιο, το οποίο μετέπειτα δόθηκε στους δασεργάτες.

Για την εσωτερική αξιοπιστία του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής Alpha ή Cronbach's Alpha. Είναι ο πιο συχνά διαδεδομένος δείκτης αξιοπιστίας, που χρησιμοποιείται για να διαπιστωθεί πως ένα σύνολο μεταβλητών συσχετίζονται μεταξύ τους (Φράγκος, 2004). Η τιμή του συντελεστή Cronbach's Alpha κυμαίνεται από 0 έως 1. Όσο πιο κοντά στο 1 είναι η τιμή Cronbach's Alpha τόσο μεγαλύτερη εσωτερική συνέπεια και αξιοπιστία υπάρχει στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Για να χαρακτηριστεί ένα ερωτηματολόγιο αξιόπιστο θα πρέπει ο δείκτης αξιοπιστίας να είναι μεγαλύτερος του 0,70. Αν ο δείκτης αξιοπιστίας πλησιάζει το 0,9 και άνω, θεωρείται ότι υπάρχει υψηλή εσωτερική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών (Tavakol & Dennick, 2011). Ο υπολογισμός του δείκτη Cronbach's Alpha έγινε με το λογισμικό στατιστικής SPSS 23. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης του ερωτηματολογίου της παρούσας έρευνας είναι τα κάτωθι:

Στατιστικά στοιχεία Αξιοπιστίας	
Cronbach's Alpha	N of Items
,885	26

Συμπεραίνεται ότι, οι μεταβλητές διέπονται από υψηλό βαθμό αξιοπιστίας και είναι κατάλληλες για στατιστική ανάλυση.

4.7. Οι περιορισμοί της έρευνας

Ο περιορισμός της έρευνας σχετίζεται κυρίως με τον πληθυσμό – στόχο της. Η έρευνα διεξήχθη σε μια συγκεκριμένη περιοχή της Ελλάδας, στον νομό Δράμας, συνεπώς, τα αποτελέσματά της δεν μπορούν να γενικευθούν.

Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα ερωτηματολόγια δόθηκαν αυτοπροσώπως στους δασεργάτες, γεγονός που καθιστά τη διαδικασία συμπλήρωσης και συλλογής των ερωτηματολογίων χρονοβόρα. Αφενός, γιατί η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε κυρίως στο δάσος, όπου είναι ο χώρος εργασίας των δασεργατών και αφετέρου γιατί λόγω των έκτακτων συνθηκών που επικρατούν στη χώρα μας εξαιτίας της πανδημίας, έπρεπε πάντα οι συναντήσεις με τους ερωτηθέντες να γίνονται σύμφωνα με τα υγειονομικά μέτρα που ισχύουν για την προστασία της δημόσιας υγείας και τον περιορισμό της διασποράς του κορωνοϊού.

Σύνοψη 4ου κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας και περιγράφεται το μεθοδολογικό πλαίσιο με το οποίο διεξήχθη η ποσοτική έρευνα σχετικά με τη διερεύνηση απόψεων των δασεργατών, τις προσδοκίες και τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Αναφέρεται το ερωτηματολόγιο, ως εργαλείο για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας και αναλύονται τα κριτήρια με τα οποία κατασκευάστηκε. Περιγράφεται η διαδικασία συγκέντρωσης των ποσοτικών δεδομένων. Υπολογίζεται ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας Cronbach's Alpha με τη βοήθεια του λογισμικού στατιστικής SPSS 23, εξασφαλίζοντας τον υψηλό βαθμό αξιοπιστίας των μεταβλητών και την καταλληλότητά τους για στατιστική ανάλυση.

Ακολουθεί το 5^ο κεφάλαιο με την αποτύπωση των αποτελεσμάτων της στατιστικής ανάλυσης με τη βοήθεια της περιγραφικής στατιστικής, καθώς γίνεται και έλεγχος συγκρίσεων ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων σχετικά με τις προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών, σε σχέση με το φύλο και την ηλικία τους.

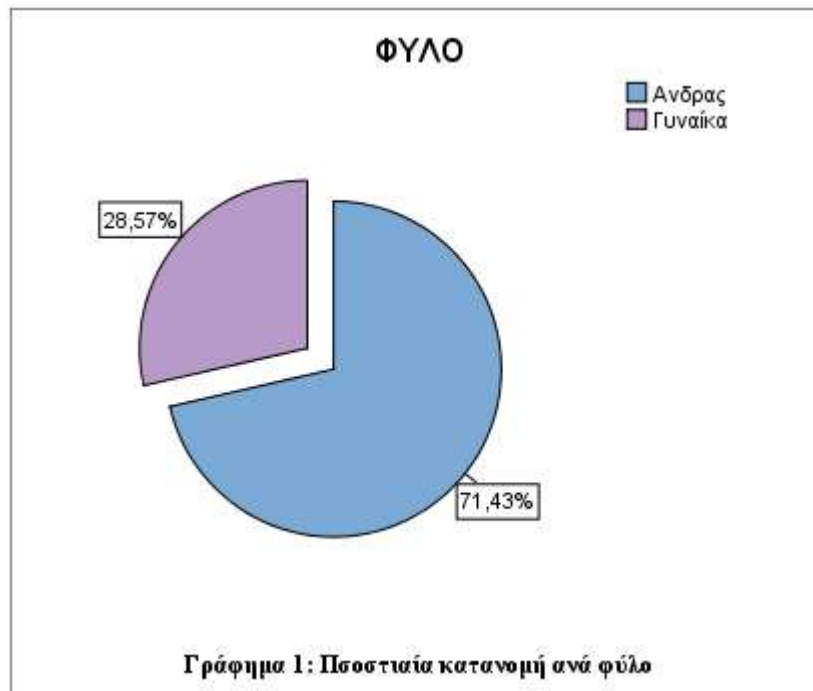
5. Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης.

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν με τη μέθοδο της ποσοτικής προσέγγισης και με το εργαλείο συλλογής δεδομένων, που ήταν το ερωτηματολόγιο. Στην έρευνα συμμετείχαν 210 δασεργάτες του νομού Δράμας και η αποτύπωση των αποτελεσμάτων καταγράφονται με τη μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής μέσω του στατιστικού πακέτου IBM SPSS 23. Ακολουθεί έλεγχος συγκρίσεων, ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων σχετικά με τις προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών, σε σχέση με το φύλο και την ηλικία τους.

5.1 Περιγραφική στατιστική

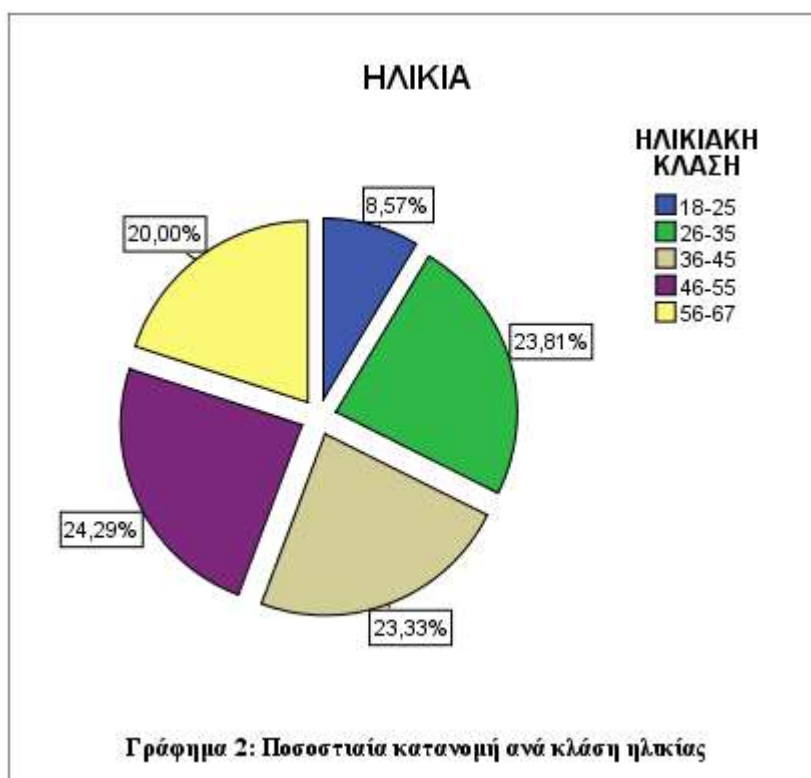
5.1.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Φύλο: Στο σύνολο των 210 ερωτηματολογίων οι 150 ήταν άνδρες και οι 60 γυναίκες. Όπως ήταν αναμενόμενο οι πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν άνδρες σε ποσοστό 71,43%, έναντι των γυναικών σε ποσοστό 28,57% (Γράφημα 1). Το επάγγελμα του δασεργάτη παραμένει ανδροκρατούμενο για πολλούς λόγους. Αφενός, γιατί είναι ένα δύσκολο επάγγελμα υψηλού κινδύνου που απαιτεί μυϊκή δύναμη και αφετέρου οι συνθήκες εργασίας και οι καιρικές συνθήκες είναι πολλές φορές αντίξοες για τις γυναίκες.

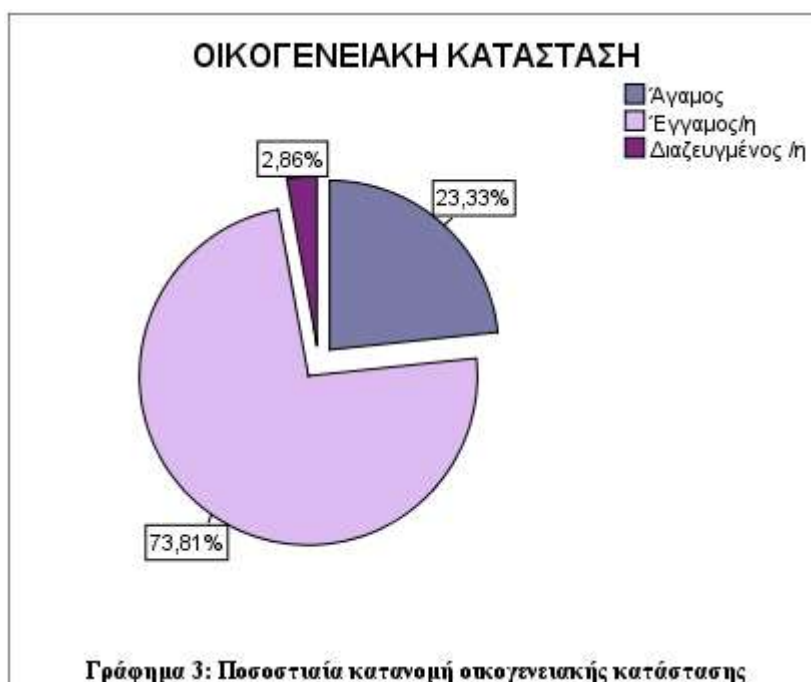

Ηλικία: Όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων, στην κλάση ηλικίας 18-25 αντιστοιχεί ποσοστό 8,6%, ενώ στην κλάση ηλικίας 26-35 το ποσοστό είναι 23,8%. Για την κλάση ηλικίας 36-45 παρατηρούμε ότι το ποσοστό είναι 23,3%, ενώ για την κλάση ηλικίας 46-55 αντιστοιχεί ποσοστό 24,3% και τέλος στην κλάση ηλικίας 56-67 το ποσοστό είναι 20%. Συμπεραίνουμε, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό κατανέμεται στην κλάση ηλικίας 46-55 σε ποσοστό 24,3%, ενώ οι νέοι ηλικίας 18-25 καταλαμβάνουν το μικρότερο ποσοστό (Γράφημα 2).

Οικογενειακή κατάσταση: Ως προς την οικογενειακή κατάσταση η πλειοψηφία του δείγματος είναι έγγαμοι σε ποσοστό 73,81% με συχνότητα δείγματος 155 ερωτηθέντες από το σύνολο των 210 ατόμων (Παράρτημα Β, πίνακας 1). Ενώ μόλις το 2,86% είναι διαζευγμένοι, με συχνότητα δείγματος 6 ατόμων.

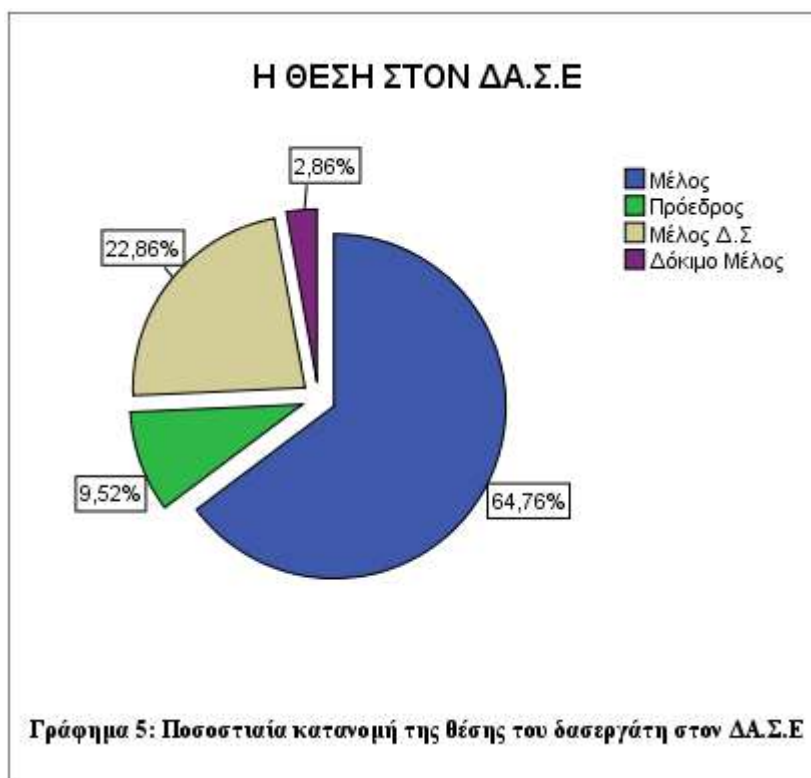

Κύριο επάγγελμα απασχόλησης: Το κύριο επάγγελμα απασχόλησης του δείγματος είναι κατεξοχήν δασεργάτης, σε ποσοστό 94,29% (Γράφημα 4). Μόλις το 0,48% του δείγματος δήλωσε ότι είναι ιδιωτικό υπάλληλος. Από τον πίνακα συχνοτήτων του παραρτήματος Β (πίνακας συχνοτήτων 2), φαίνεται ότι αυτό το ποσοστό αντιστοιχεί σε ένα (1) άτομο από τα 210 που ρωτήθηκαν.

Η θέση στον ΔΑ.Σ.Ε.: Ο κάθε ΔΑ.Σ.Ε. εκπροσωπείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από πέντε (5) μέλη. Άλλα όργανα του ΔΑ.Σ.Ε. είναι η Γενική Συνέλευση και το Εποπτικό Συμβούλιο. Έχοντας, στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήσει τη χιονοστιβάδα ως μέθοδο δειγματοληψίας, ζητήθηκε από τον κάθε πρόεδρο δασικού συνεταιρισμού, αφενός να συμμετέχει στην έρευνα και αφετέρου να υποδείξει ποια από τα μέλη του συνεταιρισμού θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτήν. Επομένως, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων σε ποσοστό 67,76% είναι μέλη στον ΔΑ.Σ.Ε. (Γράφημα 5).

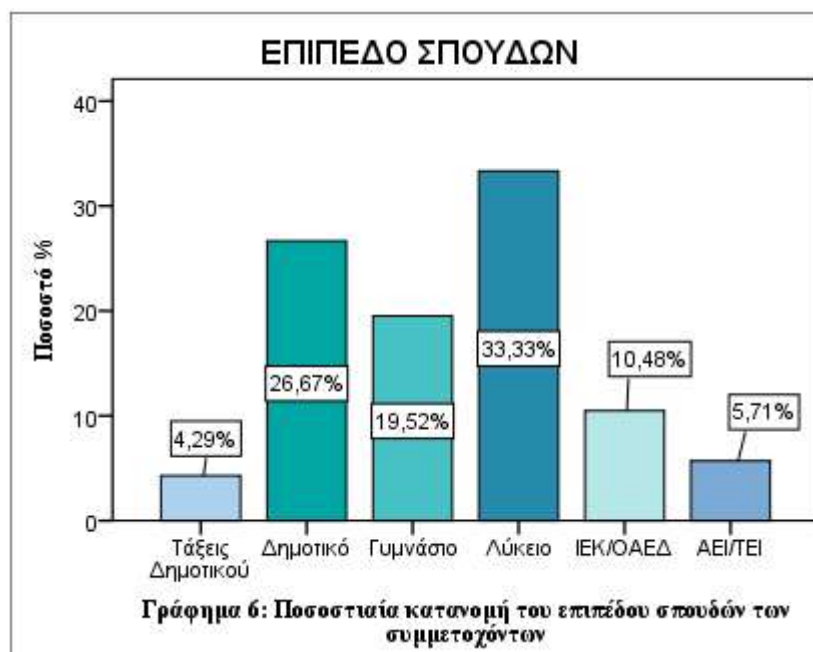

Σε ποιόν ΔΑ.Σ.Ε. ανήκουν οι ερωτηθέντες: Όπως φαίνεται από τον πίνακα 1, από τους 24 δασικούς συνεταιρισμούς που δραστηριοποιούνται στον νομό Δράμας, ανταποκρίθηκαν οι 22. Στην στήλη «Συχνότητα» φαίνεται ο αριθμός των μελών από κάθε ΔΑ.Σ.Ε. που συμμετείχε στην έρευνα. Παρατηρούμε ότι, ο ΔΑ.Σ.Ε. με την επωνυμία «ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Η ΟΜΟΝΟΙΑ» είχε τη μικρότερη συμμετοχή με 6 άτομα, ενώ ο ΔΑ.Σ.Ε με την επωνυμία «ΣΚΑΛΩΤΗ ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ» είχε τη μεγαλύτερη συμμετοχή με 12 άτομα (Πίνακας 1).

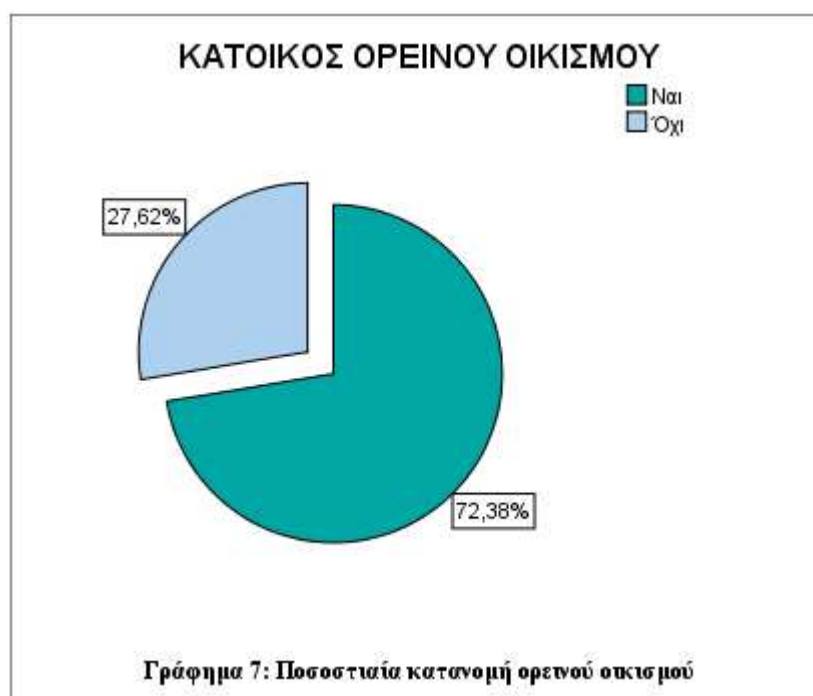
Πίνακας 1: Επωνυμία ΔΑ.Σ.Ε. και αριθμός μελών που συμμετείχαν στην έρευνα

Α/Α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΔΑ.Σ.Ε	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
1	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	8	3,8	3,8	3,8
2	ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ Η ΠΡΟΟΔΟΣ	8	3,8	3,8	7,6
3	ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ	10	4,8	4,8	12,4
4	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ	10	4,8	4,8	17,1
5	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ Η ΕΛΑΤΙΑ	10	4,8	4,8	21,9
6	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ Η ΕΝΟΤΗΤΑ	10	4,8	4,8	26,7
7	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ Η ΟΜΟΝΟΙΑ	11	5,2	5,2	31,9
8	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ Η ΡΟΔΟΠΗ	10	4,8	4,8	36,7
9	ΣΙΛΛΗΣ ΠΡΑΣΙΝΑΔΑ	11	5,2	5,2	41,9
10	ΣΚΑΛΩΤΗ ΑΓ.ΙΩΑΝΝΗΣ	12	5,7	5,7	47,6
11	ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Η ΟΜΟΝΟΙΑ	6	2,9	2,9	50,5
12	ΨΗΛΗΣ ΡΑΧΗΣ	10	4,8	4,8	55,2
13	ΔΡΑΜΑ Η ΕΛΑΤΙΑ	10	4,8	4,8	60,0
14	ΜΙΚΡΟΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	7	3,3	3,3	63,3
15	ΑΧΛΑΔΙΑ Ο ΠΛΟΥΤΟΣ	12	5,7	5,7	69,0
16	ΛΕΥΚΟΓΕΙΩΝ	7	3,3	3,3	72,4
17	ΛΙΒΑΔΕΡΟΥ	10	4,8	4,8	77,1
18	ΣΚΑΛΩΤΗΣ Η ΠΡΟΟΔΟΣ	8	3,8	3,8	81,0
19	ΔΙΠΟΤΑΜΩΝ	10	4,8	4,8	85,7
20	ΒΩΛΑΚΑΣ ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ	10	4,8	4,8	90,5
21	ΜΑΥΡΟΒΑΤΟΥ	10	4,8	4,8	95,2
22	ΘΟΛΟΥ	10	4,8	4,8	100,0
	ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Το επίπεδο σπουδών των συμμετεχόντων: Αναφορικά με το επίπεδο σπουδών των δασεργατών/τριων το 33,33% είναι απόφοιτοι Λυκείου και ακολουθούν οι απόφοιτοι Δημοτικού με ποσοστό 26,67%. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι υπάρχει ένα ποσοστό 4,29% που έχει τελειώσει μόνο κάποιες τάξεις του δημοτικού. Στο Γράφημα 6 απεικονίζονται αναλυτικά το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων.

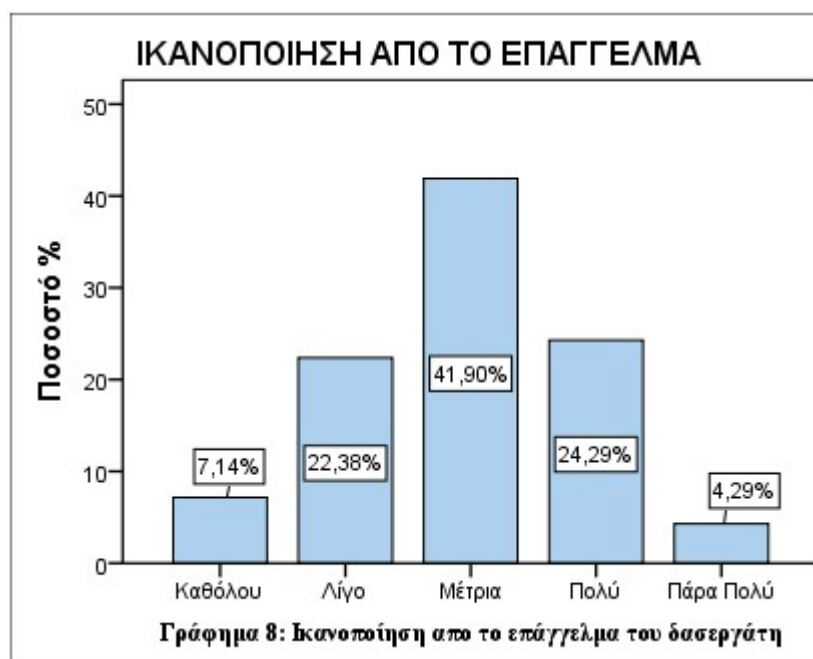

Κάτοικος ορεινού οικισμού: Στην ερώτηση αν είναι κάποιος κάτοικος ορεινού οικισμού, οι ερωτηθέντες στην πλειοψηφία τους απάντησαν θετικά σε ποσοστό 72,38%, έναντι 27,62% που απάντησαν αρνητικά (Γράφημα 7).

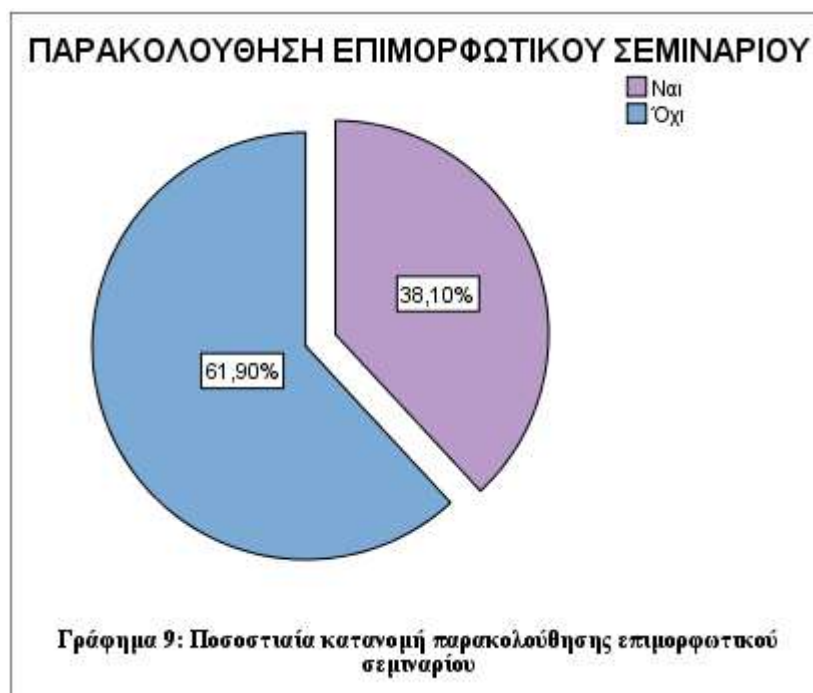

5.1.2 Διερεύνηση απόψεων συμμετεχόντων

Ικανοποίηση από το επάγγελμα του δασεργάτη: Αναφορικά με την ερώτηση κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι με το επάγγελμα του δασεργάτη το 42% περίπου δήλωσε ότι είναι μέτρια ικανοποιημένοι. Στο Γράφημα 8 φαίνεται ότι υπάρχει μια κανονική κατανομή των απαντήσεων, ενώ από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι το δείγμα έχει μέση τιμή 2,96 και τυπική απόκλιση 0,963 (Παράρτημα Β, Πίνακας 5).

Παρακολούθηση επιμορφωτικού σεμιναρίου: Από τους ερωτηθέντες της παρούσας εργασίας το 61,90% δήλωσε ότι δεν έχει παρακολουθήσει κανένα είδος επιμορφωτικού σεμιναρίου για δασεργατική εκπαίδευση, ενώ το 38,10% απάντησε ότι έχει παρακολουθήσει (Γράφημα 9).

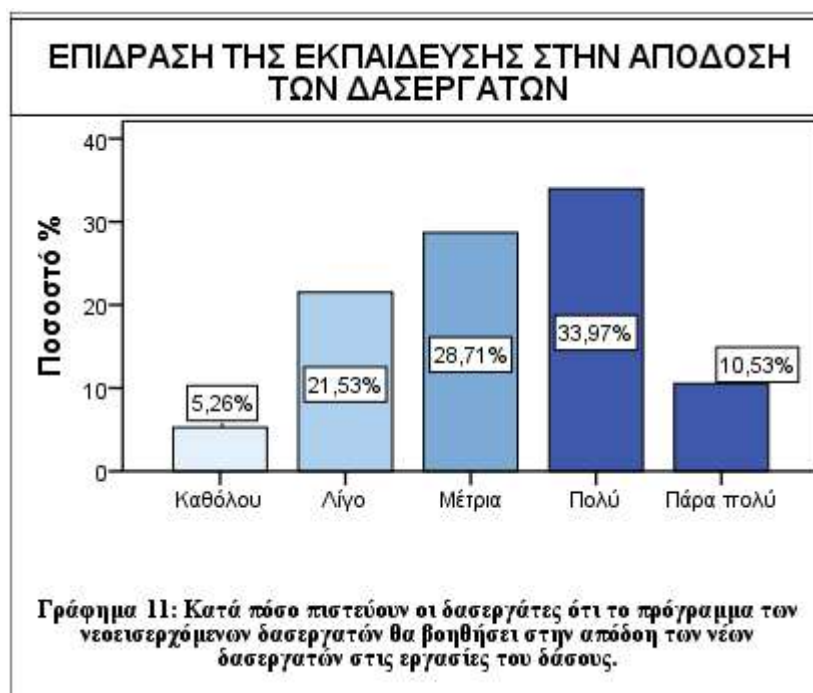

Οι δασεργάτες που δήλωσαν ότι συμμετείχαν σε κάποιο είδος επιμορφωτικού σεμιναρίου δασεργατικής εκπαίδευσης στο παρελθόν, κλήθηκαν να απαντήσουν αν τους βοήθησε στην εκτέλεση των εργασιών στο δάσος. Η πλειοψηφία απάντησε θετικά σε ποσοστό 86,08%, ενώ στο σύνολο των 80 ατόμων (Παράρτημα Β, Πίνακας 7) που απάντησαν ότι είχαν παρακολουθήσει κάποιο είδος σεμιναρίου τα 11 από αυτά δήλωσαν ότι δεν τους βοήθησαν στην εκτέλεση εργασιών στο δάσος, σε ποσοστό 13,92% (Γράφημα 10).

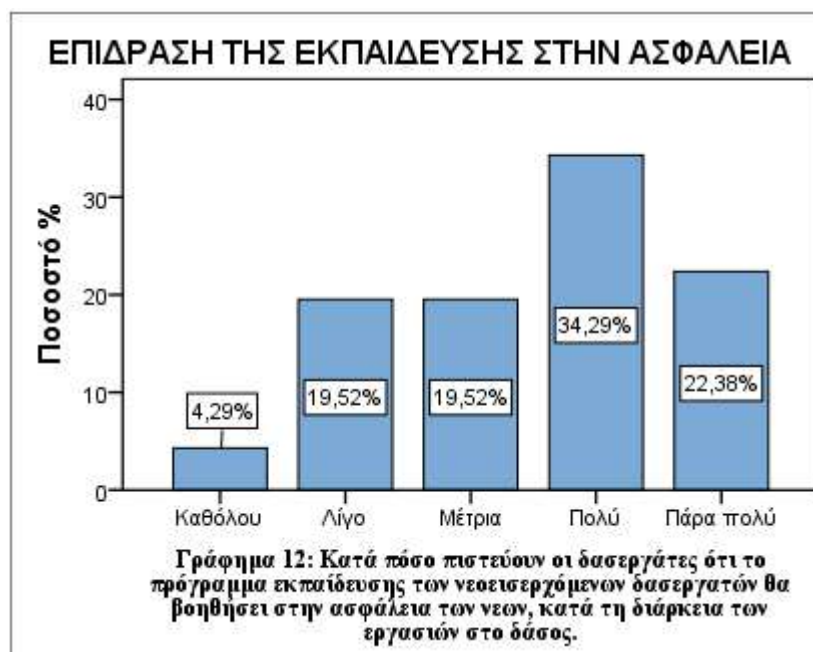

Η απόδοση των νέων δασεργατών στις εργασίες του δάσους από το πρόγραμμα εκπαίδευσης δασεργατών: Στην ερώτηση κατά πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βοηθήσει στην απόδοση των δασεργατών στις εργασίες του δάσους, περίπου το 45% δηλώνει «πολύ» έως «πάρα πολύ». Ενώ σε ποσοστό 28,7% δηλώνει «μέτρια». Το 21,5% περίπου δηλώνει «λίγο» ενώ του 5,26% δηλώνει «καθόλου» (Γράφημα 11). Από τον πίνακα 9, του παραρτήματος Β παρατηρούμε ότι από το σύνολο των 210 παρατηρήσεων, 93 άτομα πιστεύουν πολύ έως πάρα πολύ, 60 άτομα δηλώνουν μέτρια, ενώ λίγο δηλώνουν 45 άτομα και καθόλου 11. Ένας δασεργάτης δεν έδωσε καμία απάντηση.

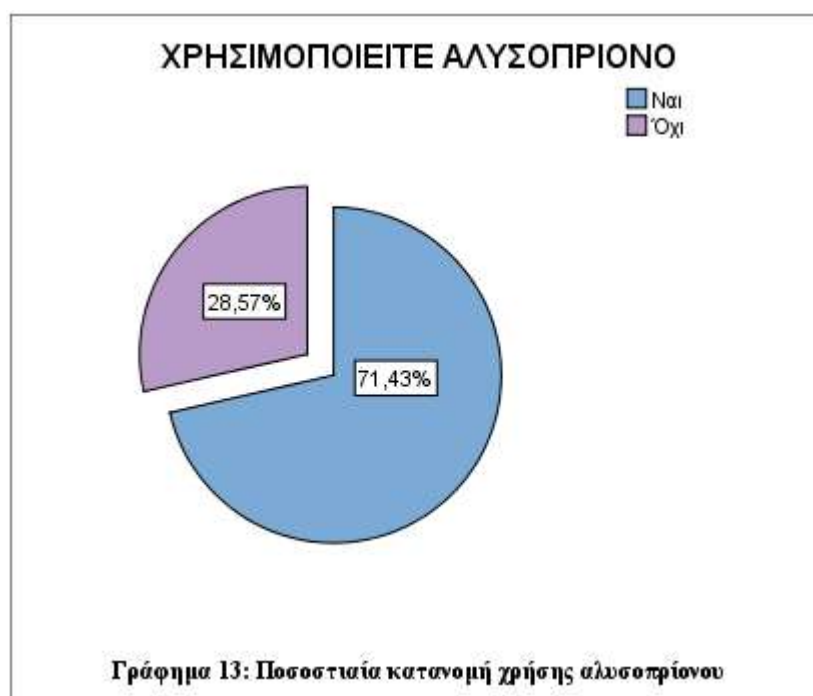

Η ασφάλεια των νέων δασεργατών κατά τη διάρκεια των εργασιών στο δάσος μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών: Στην ερώτηση πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βοηθήσει στην ασφάλεια των νέων δασεργατών, κατά τη διάρκεια των εργασιών στο δάσος το 34,29% απάντησε «πολύ», ενώ το 22,38% απάντησε «πάρα πολύ». Το 19,52% έδωσε απάντηση «μέτρια» και «λίγο», ενώ μόλις το 4,29% απάντησε «καθόλου» (Γράφημα 12, Παράρτημα Β, Πίνακας 10).

Χρήση αλυσοπρίονου: Από τους 210 δασεργάτες που ρωτήθηκαν αν χρησιμοποιούν αλυσοπρίονο οι 150 δασεργάτες απάντησαν θετικά σε ποσοστό 71,43%, ενώ οι 60 απάντησαν αρνητικά, σε ποσοστό 28,57% (Γράφημα 13, Παράρτημα Β, πίνακας 11).

Το ποσοστό των δασεργατών που απάντησε ότι χρησιμοποιεί αλυσοπρίονο κλήθηκε να απαντήσει κατά πόσο το θεωρεί επικίνδυνο εργαλείο, αν είναι εξοικειωμένος με αυτό, πόσο καλά πιστεύει ότι το χρησιμοποιεί, αν θα ήθελε να εκπαιδευτεί περισσότερο σε αυτό

και αν χρησιμοποιεί κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας κατά τη χρήση του. Τα ποσοστά των απαντήσεων φαίνονται στον πίνακα 2 που ακολουθεί.

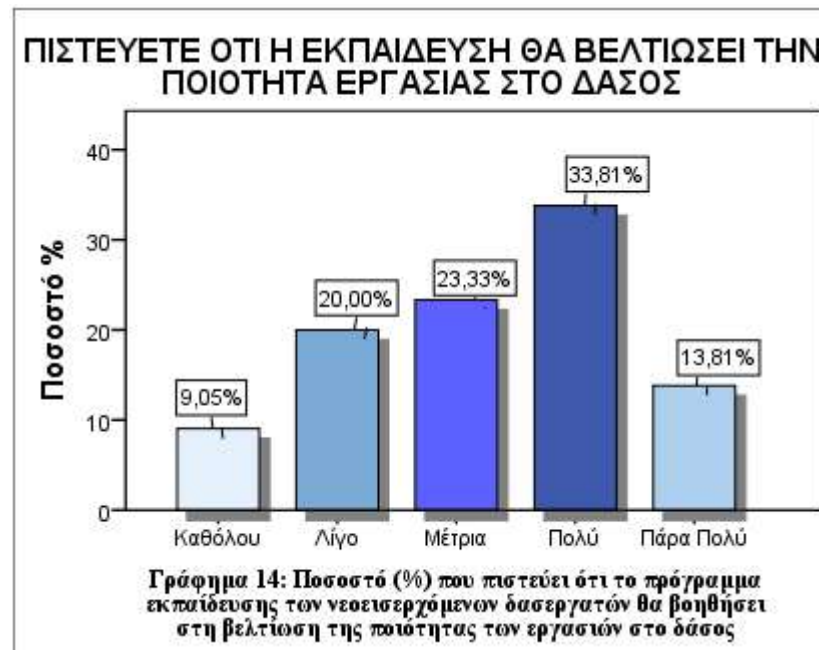
Το 74,7% το θεωρεί «πάρα πολύ» επικίνδυνο εργαλείο και ακολουθεί το «πολύ» επικίνδυνο σε ποσοστό 17,3%, ενώ κανένας δε δήλωσε την επιλογή «καθόλου». Το 56,0% δηλώνει ότι είναι «πάρα πολύ» εξοικειωμένος με αυτό και ακολουθεί το 26,7% δηλώνοντας «πολύ». Σημαντικό είναι το γεγονός ότι το 14,7% δηλώνει ότι είναι «μέτρια» εξοικειωμένος με αυτό, ενώ ένα ποσοστό 3% περίπου νιώθει ότι είναι «λίγο» εξοικειωμένος. Στην ερώτηση «πόσο καλά πιστεύετε ότι το χρησιμοποιείτε», το 50% δηλώνει «πάρα πολύ» καλά και ακολουθεί το «πολύ» με ποσοστό 29,3%. Παρ' όλα αυτά υπάρχει και ένα ποσοστό 17,3% που αναφέρει «μέτρια», ενώ 3% περίπου δηλώνει λίγο και ένα 0,7%, δηλώνει «καθόλου» καλή χρήση του αλυσοπρίονου. Όσο αφορά την ερώτηση αν «θα θέλατε να εκπαιδευτείτε περισσότερο σε αυτό», το 38% αναφέρει «πάρα πολύ», ακολουθεί το «πολύ» με 15,3%, μετά το «λίγο» με ποσοστό 9,3% και ακολουθεί το «μέτρια» με ποσοστό 6%. Σημαντικό είναι το ποσοστό που δηλώνει «καθόλου» 31,3%. Τέλος, στην ερώτηση «χρησιμοποιείτε κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας κατά τη χρήση του αλυσοπρίονου», το 49,3% δηλώνει «πάρα πολύ», το 15,3% δηλώνει «μέτρια», ακολουθεί το 14,7% που δηλώνει «καθόλου» και έπειτα με μικρή διαφορά οι δηλώσεις «πολύ» και «λίγο» με ποσοστά 10,7% και 10% αντίστοιχα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, αν και θεωρείτε «πάρα πολύ» επικίνδυνο εργαλείο σε ποσοστό 74,7% περίπου, σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων δηλώνει ότι δε θα ήθελε να εκπαιδευτεί περισσότερο, ενώ αρκετά μεγάλο ποσοστό 14,7% δηλώνει ότι δεν χρησιμοποιεί καθόλου εξοπλισμό κατά τη χρήση του. Ποσοστό υψηλό σε σχέση με το πόσο επικίνδυνο εργαλείο θεωρείται.

Πίνακας 2: Ποσοστό (%) των απόψεων των δασεργατών σχετικά με την επικινδυνότητα, την εξοικείωση, τη χρήση, την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό του αλυσοπρίονου.

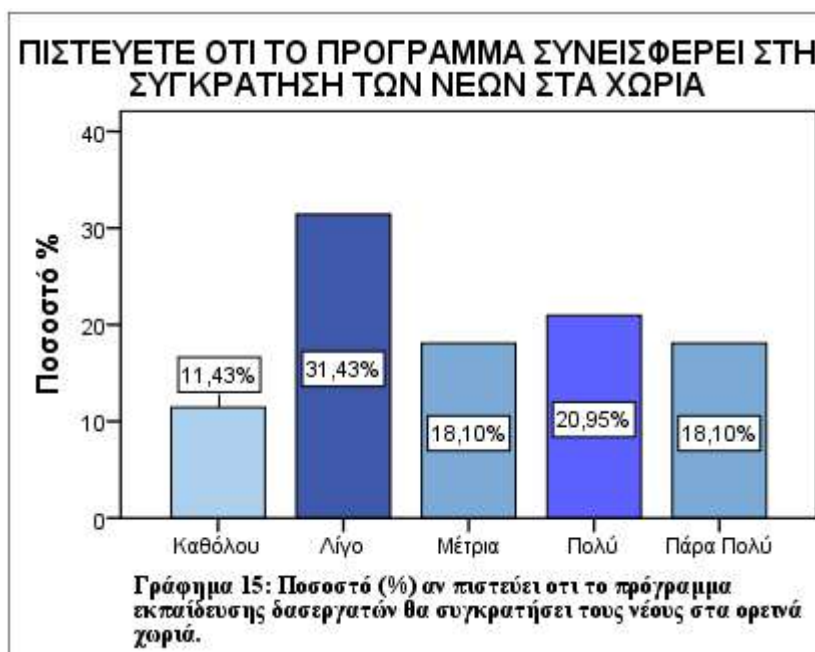
	Πόσο επικίνδυνο εργαλείο το θεωρείτε;	Πόσο εξοικειωμένος είστε με αυτό;	Πόσο καλά πιστεύετε ότι το χρησιμοποιείτε;	Θα θέλατε να εκπαιδευτείτε περισσότερο σε αυτό;	Χρησιμοποιείτε κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας κατά τη χρήση του;
Καθόλου	0%	0%	0,7%	31,3%	14,7%
Λίγο	4%	2,7%	2,7%	9,3%	10,0%
Μέτρια	4%	14,7%	17,3%	6,0%	15,3%
Πολύ	17,3%	26,7%	29,3%	15,3%	10,7%
Πάρα Πολύ	74,7%	56,0%	50,0%	38,0%	49,3%

Η βελτίωση της ποιότητας των εργασιών στο δάσος μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών: Στην ερώτηση 14 του ερωτηματολογίου, κατά πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βοηθήσει στη βελτίωση της ποιότητας των εργασιών στο δάσος, το 34% περίπου δήλωσε «πολύ» ενώ το 14% δήλωσε «πάρα πολύ» (Γράφημα 14). Ένα ποσοστό 23% περίπου δηλώνει «μέτρια», ενώ ένα ποσοστό 20% πιστεύει «λίγο» και ένα ποσοστό 9% πιστεύει «καθόλου». Από το παράρτημα Β, πίνακα 12, φαίνεται ότι μόλις 19 άτομα από τα 210 είναι αρνητικοί για το κατά πόσο θα συνεισφέρει η εκπαίδευση των δασεργατών στη ποιότητα των εργασιών στο δάσος. Αντίθετα, 100 δασεργάτες είναι θετικοί στην συνεισφορά του προγράμματος, ενώ 49 άτομα δεν είναι ούτε θετικοί, ούτε αρνητικοί.

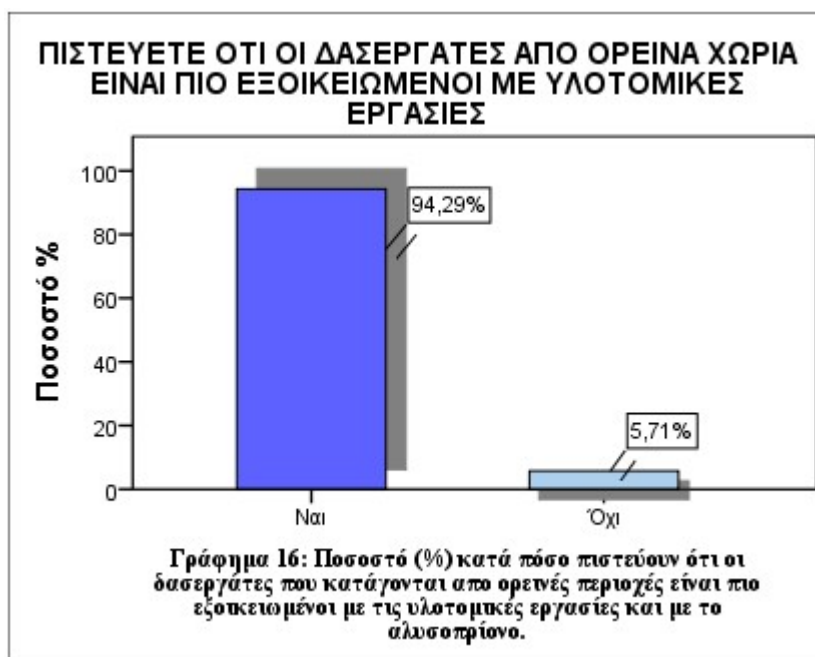

Συγκράτηση των νέων στα ορεινά χωριά εξαιτίας του προγράμματος εκπαίδευσης:

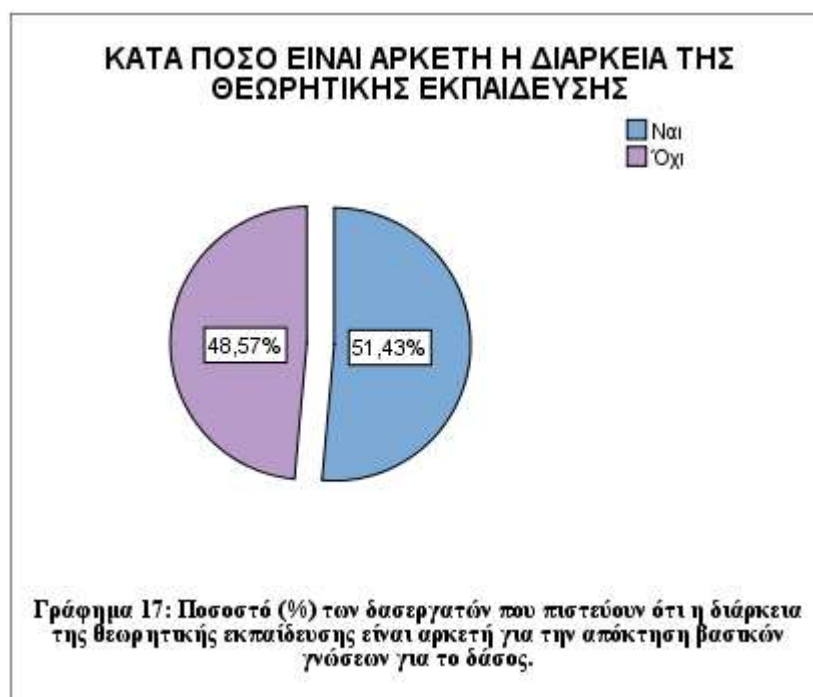
Όπως φαίνεται στο Γράφημα 15 το μεγαλύτερο ποσοστό των δασεργατών πιστεύει ότι η συνεισφορά του προγράμματος εκπαίδευσης των νέων δασεργατών θα είναι «λίγη», σε ποσοστό 31,43%. Ακολουθεί η απάντηση «πολύ» σε ποσοστό 21% περίπου και έπειτα στα ίδια ποσοστά κυμαίνονται η απάντηση «μέτρια» και «πάρα πολύ» με ποσοστό 18,10%. Υπάρχουν και οι δασεργάτες που πιστεύουν ότι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν θα συνεισφέρει «καθόλου» στη συγκράτηση των νέων στα ορεινά χωριά σε ποσοστό 11,43%. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων φαίνεται ότι οι απόψεις ποικίλουν όσον αφορά τη συγκεκριμένη ερώτηση.

Εξοικείωση των δασεργατών που κατάγονται από ορεινές περιοχές, με τις υλοτομικές εργασίες και με τη χρήση αλυσοπρίονου: Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων δηλώνει ότι οι δασεργάτες, οι οποίοι κατάγονται από ορεινές περιοχές είναι πιο εξοικειωμένοι με τις υλοτομικές εργασίες και με τη χρήση του αλυσοπρίονου. Όπως φαίνεται από το γράφημα 16, το 94,3% περίπου δηλώνει θετικά, ενώ μόλις το 5,7% περίπου δηλώνει αρνητικά.

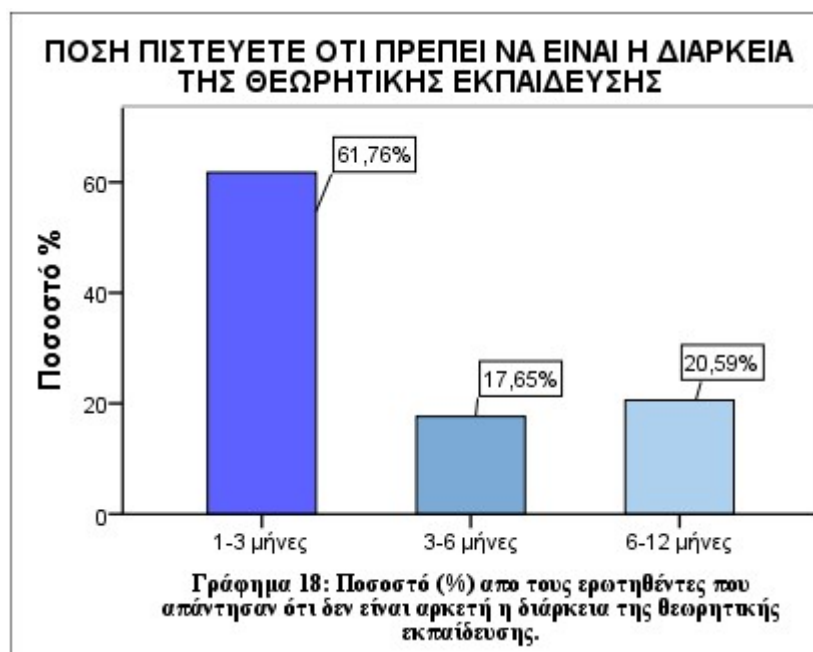

Ο χρόνος διάρκειας της θεωρητικής εκπαίδευσης: Οι δασεργάτες ρωτήθηκαν κατά πόσο πιστεύουν ότι η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών, η οποία έχει οριστεί στις 10 μέρες, είναι αρκετή για να αποκτήσουν οι νέοι δασεργάτες βασικές γνώσεις για το δάσος, την προστασία του και την αειφορική διαχείρισή του. Η πλειοψηφία των δασεργατών απάντησαν ότι ο χρόνος αυτός είναι αρκετός, σε ποσοστό 51,43%, ενώ αυτοί που δήλωσαν ότι δεν είναι αρκετός ο χρόνος, καταλαμβάνουν το 48,57% του δείγματος (Γράφημα 17).

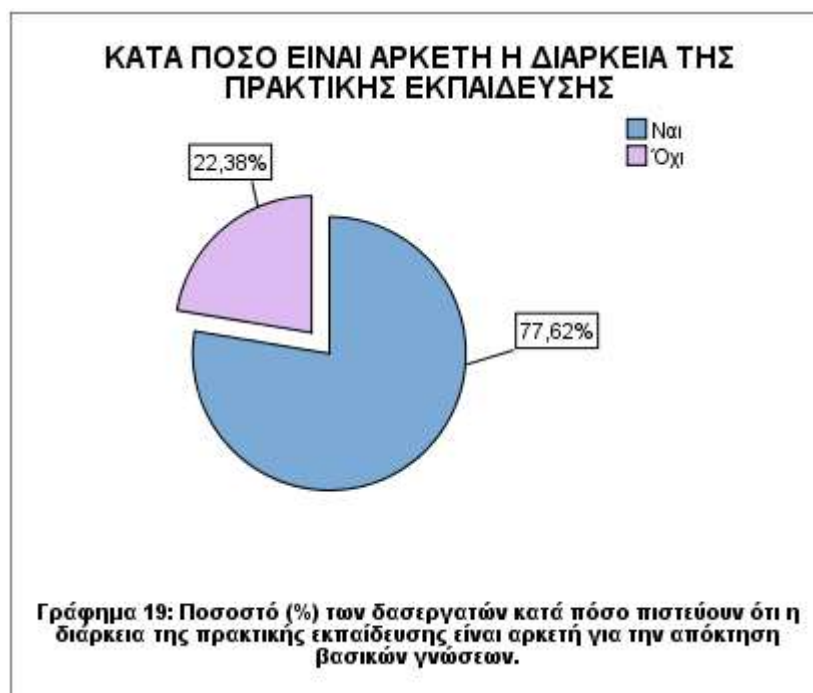
Από το σύνολο των 210 ερωτηθέντων οι 108 απάντησαν θετικά, ενώ οι 102 απάντησαν αρνητικά (Παράρτημα Β, Πίνακας 15). Οι δασεργάτες που απάντησαν αρνητικά κλήθηκαν να προσδιορίσουν τον χρόνο που θεωρούν ότι πρέπει να είναι η διάρκεια του προγράμματος της θεωρητικής εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών, έτσι ώστε να μπορούν οι νέοι να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για το δάσος, για την προστασία του αλλά και για την αειφορική διαχείρισή του. Στο Γράφημα 18 αποτυπώνεται το ποσοστό των απαντήσεων που δόθηκαν. Παρατηρείται ότι, το 61,76% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης πρέπει να είναι 1 έως 3 μήνες, ακολουθεί η δήλωση 6 έως 12 μήνες σε ποσοστό 20,6% περίπου και τέλος το 17,65% δήλωσε ότι η θεωρητική εκπαίδευση πρέπει να είναι στους 3 έως 6 μήνες.

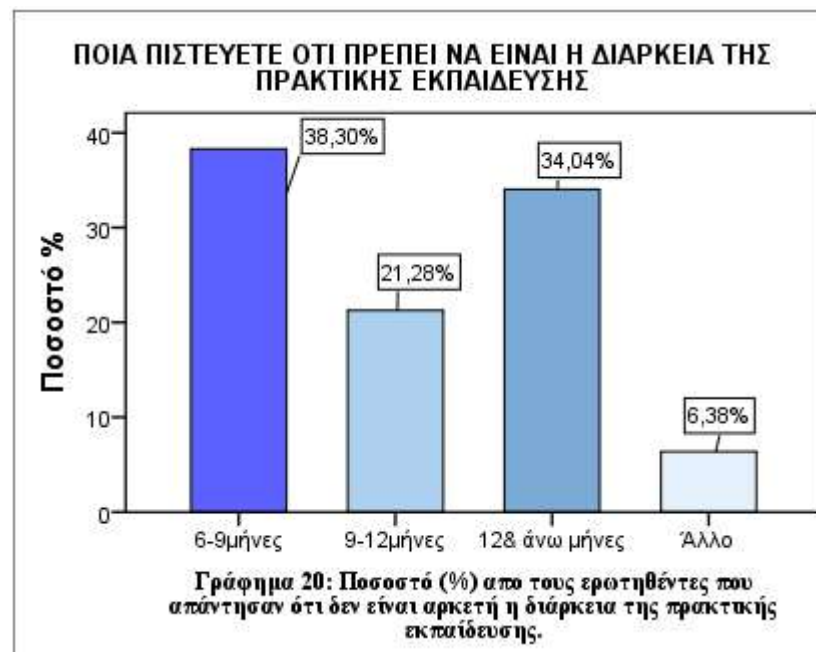

Ο χρόνος διάρκειας της πρακτικής εκπαίδευσης: Οι δασεργάτες ρωτήθηκαν κατά πόσο πιστεύουν ότι η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών, η οποία έχει οριστεί σε τουλάχιστον 6 μήνες, είναι αρκετή για να αποκτήσουν οι νέοι δασεργάτες βασικές γνώσεις για τους τομείς και τις εργασίες που δραστηριοποιούνται οι ΔΑ.Σ.Ε. Η πλειοψηφία των δασεργατών απάντησαν ότι ο χρόνος αυτός είναι αρκετός, σε ποσοστό 77,62%, ενώ αυτοί που δήλωσαν ότι δεν είναι αρκετός ο χρόνος, καταλαμβάνουν μόλις το 22,4 περίπου % του δείγματος (Γράφημα 19). Από τον πίνακα 17 του παραρτήματος II φαίνεται ότι 163 άτομα απάντησαν θετικά, ενώ 47 άτομα απάντησαν αρνητικά. Σε σύγκριση με την προηγούμενη ερώτηση που αφορά τη διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης (Γράφημα 17), διαπιστώνεται ότι οι απόψεις των δασεργατών/τριών τείνουν να συμφωνούν, όσο αφορά τη διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης, μιας και το ποσοστό που θεωρεί ότι είναι αρκετή η διάρκειά της είναι μεγάλο (77,62%). Αντίθετα, στην περίπτωση της θεωρητικής εκπαίδευσης, παρατηρείται ότι οι ερωτηθέντες τείνουν να διαφωνούν, αφού το ποσοστό που πιστεύει ότι η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης είναι αρκετή, συγκλίνει με το ποσοστό που πιστεύει ότι η διάρκεια της δεν είναι αρκετή, σε ποσοστά 51,4% και 48,6% αντίστοιχα.

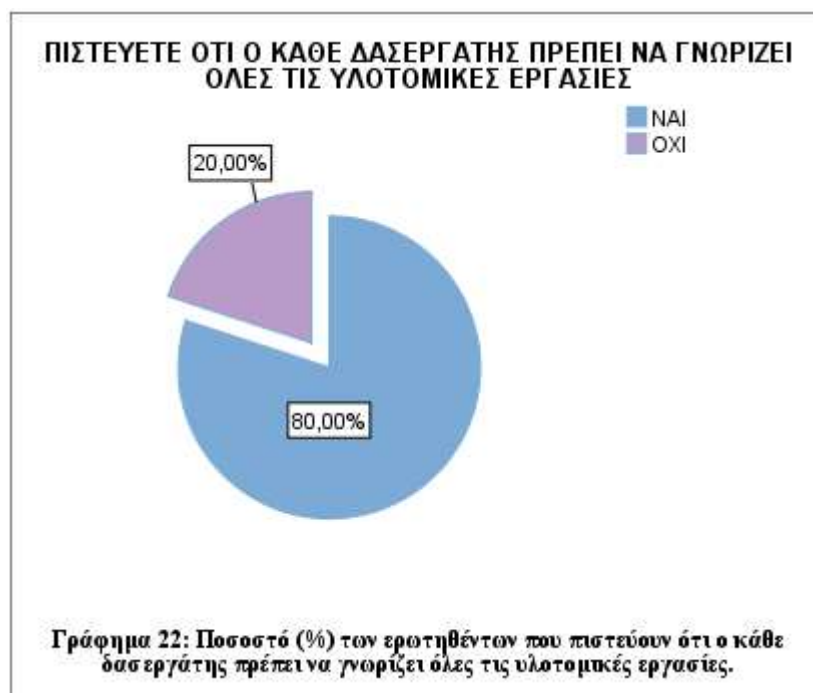
Αυτοί που απάντησαν ότι ο χρόνος διάρκειας της πρακτικής εκπαίδευσης δεν είναι αρκετός για την απόκτηση βασικών γνώσεων για τους τομείς και τις εργασίες που δραστηριοποιούνται οι ΔΑ.Σ.Ε., τους ζητήθηκε να προσδιορίσουν τον χρόνο που θεωρούν απαραίτητο για τη διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης. από τα 47 άτομα, οι 18 απάντησαν «6 - 9 μήνες», σε ποσοστό 38,3%. Ακολούθησαν 16 άτομα που απάντησαν «12 και άνω μήνες» σε ποσοστό 34%, 10 άτομα έδωσαν απάντηση «9 - 12 μήνες», σε ποσοστό 21,3% και υπήρχε ένας μικρός αριθμός ατόμων, 3 άτομα που δήλωσαν «Άλλο» και ανέφεραν ότι «πρέπει να γίνει διετής φοίτηση συνολικά, θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση» (Γράφημα 20, Παράρτημα Β, πίνακας 18).

Διεξαγωγή της πρακτικής εκπαίδευσης από τον εκάστοτε ΔΑ.Σ.Ε.: Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο κεφάλαιο 3, μετά την ολοκλήρωση της Θεωρητικής Εκπαίδευσης και την έκδοση της Βεβαίωσης Θεωρητικής Εκπαίδευσης Δασεργατών από την αρμόδια Δασική Υπηρεσία, ακολουθεί η Πρακτική Εκπαίδευση με ευθύνη του εκάστοτε ΔΑ.Σ.Ε. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν εάν πιστεύουν ότι οι ΔΑ.Σ.Ε μπορούν να υποστηρίξουν τη διεξαγωγή της πρακτικής εκπαίδευσης. Η συντριπτική πλειοψηφία τους, απάντησε ΝΑΙ με ποσοστό 93,3% , ενώ μόλις το 6,7% περίπου απάντησε ΟΧΙ (Γράφημα 21). Στον πίνακα 19 του Παραρτήματος Β, αποτυπώνεται ο ακριβής αριθμός των απαντήσεων. Από τους 210 δασεργάτες οι 196 απάντησαν θετικά, ενώ μόλις 14 άτομα απάντησαν αρνητικά.

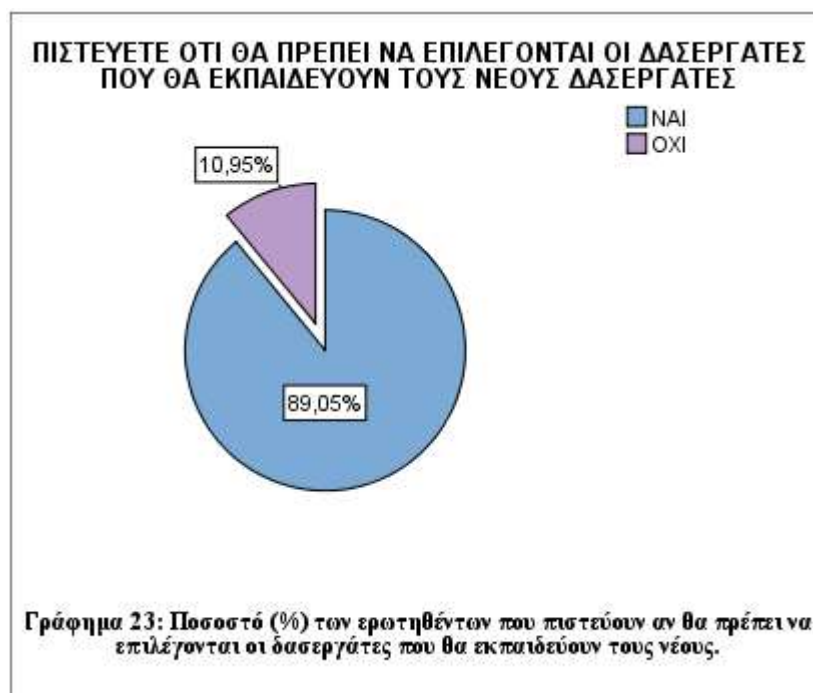

Γνώση του δασεργάτη για όλες τις υλοτομικές εργασίες: Σχετικά με την ερώτηση αν οι δασεργάτες πιστεύουν ότι ο κάθε δασεργάτης πρέπει να γνωρίζει όλες τις υλοτομικές εργασίες, όπως ρίψη, μεταφορά με ζώα, μετατόπιση κορμών δέντρων, αποφλοιώση κορμών κ.α., απάντησαν σε ποσοστό 80% ΝΑΙ και σε ποσοστό 20% ΟΧΙ. Επισημαίνοντας ότι, είναι απαραίτητο ο κάθε δασεργάτης να γνωρίζει όλες τις υλοτομικές εργασίες ανεξάρτητα αν θα εξειδικεύεται σε μία (Γράφημα 22).

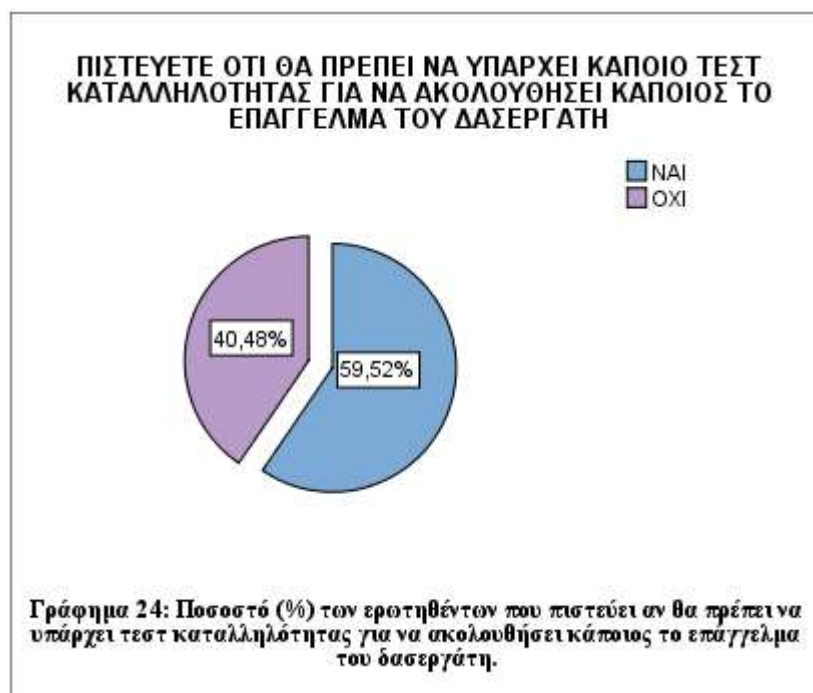
Η συχνότητα των απαντήσεων, όπως φαίνεται στο Παράρτημα II, Πίνακα 20, δείχνει ότι 168 άτομα δήλωσαν ΝΑΙ και 42 ΟΧΙ.

Επιλογή των δασεργατών που θα εκπαιδεύουν τους νέους δασεργάτες: Αναφορικά με την ερώτηση αυτή, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να διατυπώσουν την άποψη τους σχετικά με το αν θα πρέπει να επιλέγονται οι δασεργάτες που θα εκπαιδεύουν τους νέους, κατά την περίοδο της πρακτική εκπαίδευσής τους. Με υψηλό ποσοστό (89%) δήλωσαν ΝΑΙ, ενώ με ποσοστό 11% περίπου δήλωσαν ΟΧΙ (Γράφημα 23).

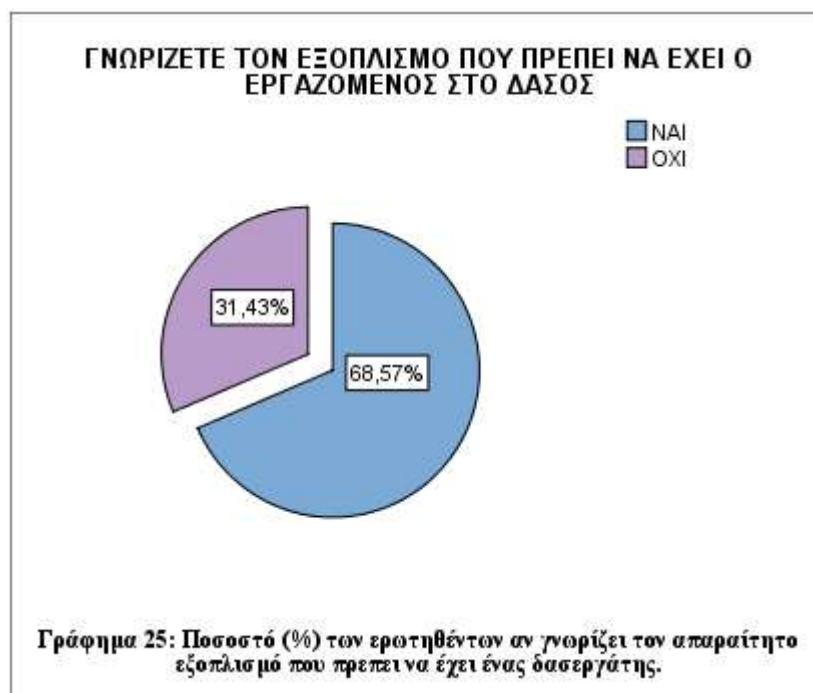

Όπως έχει τονιστεί, το επάγγελμα του δασεργάτη είναι ένα πολύ δύσκολο και σκληρό επάγγελμα, που πολλές φορές συμβαίνουν σοβαρά ατυχήματα και δυστυχήματα στο χώρο εργασίας. Επομένως, κρίνεται απαραίτητο ο δασεργάτης που θα κληθεί να εκπαιδεύσει έναν νέο δασεργάτη, να είναι έμπειρος και οξυδερκής, έτσι ώστε να αποφευχθούν όσο το δυνατό τέτοιου είδους καταστάσεις.

Τεστ καταλληλότητας για να γίνει κάποιος δασεργάτης: Ως προς την ερώτηση αν θα πρέπει να υπάρχει ένα τεστ καταλληλότητας πριν ξεκινήσει κάποιος την πρακτική εκπαίδευση στον ΔΑ.Σ.Ε, το 59,5% απάντησε ΝΑΙ και το 40,5% απάντησε ΟΧΙ (Γράφημα 24).

Γνώση για τον απαραίτητο εξοπλισμό ενός δασεργάτη: Αναφορικά με την ερώτηση αν γνωρίζουν τον απαραίτητο εξοπλισμό που πρέπει να έχει ένας δασεργάτης στο δάσος για την υγιεινή και ασφάλεια του, οι ερωτηθέντες απάντησαν με ποσοστό 68,6% περίπου ότι γνωρίζουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, ενώ το 31,4% απάντησε ότι δεν γνωρίζουν (Γράφημα 25).

Παρ' όλο που, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, δηλώνει ότι γνωρίζει τον απαραίτητο εξοπλισμό, το ποσοστό αυτών που δεν γνωρίζουν κρίνεται υψηλό, μια και οι συνθήκες εργασίας στα ελληνικά δάση είναι εξαιρετικά επικίνδυνες κυρίως, λόγω των μεγάλων κλίσεων που επικρατούν που πολλές φορές γίνονται πολύ σοβαρά ατυχήματα. Ο αριθμός των ατόμων που δηλώνει ότι δεν γνωρίζει τον εξοπλισμό εργασίας είναι 66 άτομα, έναντι 144 ατόμων που δηλώνουν ότι τον γνωρίζουν (Παράρτημα Β, Πίνακας 23).

5.1.3 Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών

Στην ενότητα αυτή γίνεται προσπάθεια να καταγραφούν οι προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών (Γράφημα 26).

Αναφορικά με τη δήλωση «Υπαρξη κατάλληλου χώρου για τη διεξαγωγή της θεωρητικής εκπαίδευσης» το 57,6% των ερωτηθέντων «Συμφωνεί», ενώ το 29,50% δηλώνει ότι «Συμφωνεί απόλυτα». «Ούτε συμφωνούν, ούτε διαφωνούν» το 11,9% του δείγματος, ενώ πολύ μικρό ποσοστό (0,5%) «διαφωνούν» ή «διαφωνούν απόλυτα».

Γράφημα 26: Ποσοστό (%) των προσδοκιών των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών.

Όσο αφορά τη δήλωση «Ύπαρξη κατάλληλων εποπτικών μέσων (χρήση βίντεο, υπολογιστή) για τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας», το 57,6% των ατόμων δηλώνει ότι «συμφωνεί», ενώ σε μικρότερο ποσοστό (25,2%) «συμφωνεί απόλυτα». «Ούτε διαφωνεί, ούτε συμφωνεί», το 9% των ερωτηθέντων, ενώ «διαφωνεί» το 5,2% και «διαφωνεί απόλυτα» το 2,9%.

Σχετικά με τη δήλωση «Έγκαιρη ενημέρωση για τη διαδικασία της θεωρητικής εκπαίδευσης από τη Διεύθυνση Δασών, ως αρμόδια υπηρεσία», παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό όλων των δηλώσεων, με ποσοστό 62,9% να «συμφωνούν», ενώ ακολουθεί το «συμφωνούν απόλυτα» με ποσοστό 31,4%. Μικρότερο ποσοστό «Ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί» (5,7%), ενώ κανένας δε δήλωσε ότι «διαφωνεί» ή «διαφωνεί απόλυτα».

Για την τέταρτη δήλωση «Εφαρμογή τεχνικών Εκπαίδευσης Ενηλίκων (συζήτηση, καταιγισμός ιδεών, επίδειξη, μελέτη περίπτωσης κ. α.) από τους εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία», αρκετά μεγάλο ποσοστό «συμφωνεί» (61,9%), ακολουθεί ποσοστό 28,1%, το οποίο «συμφωνεί απόλυτα». Μικρό ποσοστό «Ούτε συμφωνεί, ούτε

διαφωνεί» (7,6%), ενώ ακόμα μικρότερο ποσοστό «διαφωνεί» ή «διαφωνεί απόλυτα», 1,4% και 1% αντίστοιχα.

Για την πέμπτη δήλωση «Το εκπαιδευτικό υλικό που θα χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευτές να είναι κατάλληλο και να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες των εκπαιδευομένων», οι ερωτηθέντες «συμφωνούν» με ποσοστό 58,6% και ακολουθεί η δήλωση «συμφωνώ απόλυτα» με ποσοστό 33,8%. Μικρό ποσοστό «Ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί» (7,1%), ενώ ακόμα μικρότερο ποσοστό «διαφωνεί» (0,5%). Δεν υπήρξε καμία δήλωση «διαφωνώ απόλυτα».

Ακολούθως, ως προς τη δήλωση «Απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος και τη λειτουργία του», οι δασεργάτες τείνουν να ενδιαφέρονται περισσότερο, όπως και με την τρίτη δήλωση που αναφέραμε προηγουμένως, αφενός γιατί δεν υπήρξε καμία αρνητική δήλωση και αφετέρου καταγράφεται ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά στη δήλωση «συμφωνώ απόλυτα», με τιμή 39%. Ακόμα, «συμφωνεί» το 58,1% και ένα πολύ μικρό ποσοστό «Ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί» με τιμή 2,9%.

Τέλος, όσο αφορά την «Ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων, μέσω της πρακτικής άσκησης και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας», καταγράφεται το μεγαλύτερο ποσοστό στη δήλωση «συμφωνώ απόλυτα» με τιμή 41,4%. Επίσης, με υψηλό ποσοστό (53,8%) οι ερωτηθέντες «συμφωνούν», ενώ πολύ μικρό είναι το ποσοστό της δήλωσης «Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ» (3,8%). Ακολουθεί ένα πολύ μικρότερο ποσοστό (1%) που δηλώνει ότι «διαφωνεί», ενώ κανένας δε δήλωσε ότι «διαφωνεί απόλυτα».

Οι ερωτηθέντες είχαν την επιλογή να δηλώσουν κάτι «άλλο», αν θεωρούσαν ότι οι δηλώσεις που διατυπώνονταν στο ερωτηματολόγιο δεν κάλυπταν τις προσδοκίες τους. Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι δεν παρατηρήθηκε καμία απάντηση για αυτήν τη δήλωση (Πίνακας 3). Τα συγκεντρωτικά δεδομένα με τις συχνότητες των απαντήσεων απεικονίζονται αναλυτικά στο Παράρτημα Β, Μέρος Γ. Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες.

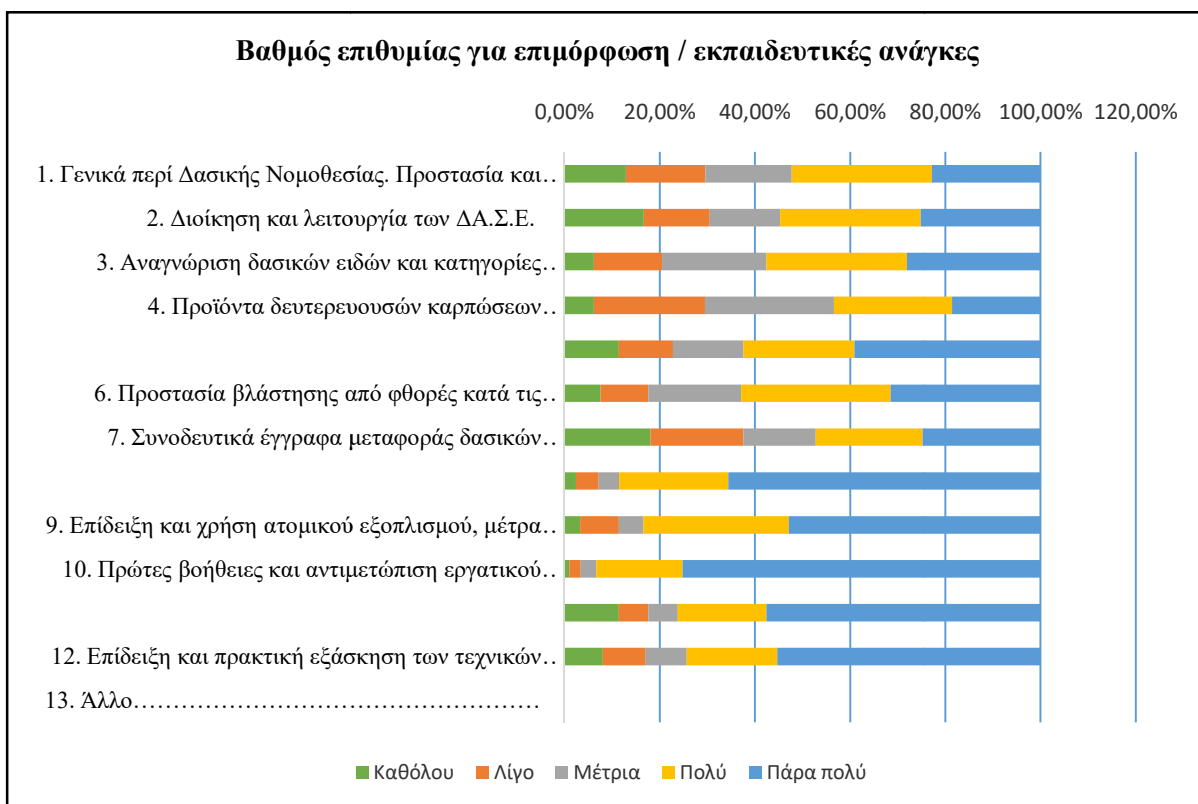
Πίνακας 3: Ποσοστιαία κατανομή των προσδοκιών των ερωτηθέντων από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών.

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1. Ύπαρξη κατάλληλου χώρου για τη διεξαγωγή της θεωρητικής εκπαίδευσης.	0,5%	0,5%	11,9%	57,6%	29,5%
2. Ύπαρξη κατάλληλων εποπτικών μέσων (χρήση βίντεο, υπολογιστή) για τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.	2,9%	5,2%	9%	57,6%	25,2%
3. Έγκαιρη ενημέρωση για τη διαδικασία της θεωρητικής εκπαίδευσης από τη Διεύθυνση Δασών, ως αρμόδια υπηρεσία.	0,0%	0,0%	5,7%	62,9%	31,4%
4. Εφαρμογή τεχνικών Εκπαίδευσης Ενηλίκων (συζήτηση, καταγισμός ιδεών, επίδειξη, μελέτη περίπτωσης κ. α.) από τους εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.	1%	1,4%	7,6%	61,9%	28,1%
5. Το εκπαιδευτικό υλικό που θα χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευτές να είναι κατάλληλο και να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες των εκπαιδευομένων.	0,0%	0,5%	7,1%	58,6%	33,8%
6. Απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος και τη λειτουργία του.	0,0%	0,0%	2,9%	58,1%	39%
7. Ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων, μέσω της πρακτικής άσκησης και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας.	0,0%	1%	3,8%	53,8%	41,4%
8. Άλλο.....					

Ο βαθμός επιθυμίας για επιμόρφωση σε διάφορα αντικείμενα: Στο Γράφημα 27 που ακολουθεί αποτυπώνονται τα ποσοστά, ως προς το βαθμό επιθυμίας που θα ήθελαν οι δασεργάτες να επιμορφωθούν μέσα από την εκπαιδευτική διεργασία του προγράμματος εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών.

Σε γενικές γραμμές, στα αντικείμενα που τείνουν να θέλουν η πλειοψηφία των δασεργατών να εκπαιδευτούν περισσότερο είναι οι *Πρώτες βοήθειες και αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος*, με ποσοστό 75,2%, οι *Κανόνες για την Υγεία και Ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος*, με ποσοστό 65,7%, ακολουθούν οι *Βασικοί κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου στην πράξη*, με ποσοστό 57,6%, οι *Επίδειξη και πρακτική εξάσκηση των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την αποκλάδωση, αποφλοιώση,*

τεμαχισμό, σχίσση, σύρση, με ποσοστό 55,2% και τέλος η Επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού, μέτρα και προφυλάξεις, με ποσοστό 52,9%.

Γράφημα 27: Ποσοστό (%) του βαθμού που θα ήθελαν οι δασεργάτες να επιμορφωθούν μέσω του προγράμματος εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών.

Πιο αναλυτικά, όπως φαίνεται στον πίνακα 4 που ακολουθεί, για θέματα γενικά, περί δασικής νομοθεσίας, προστασίας και διαχείρισης δασών το 12,9% δεν επιθυμεί «καθόλου» να επιμορφωθεί, ενώ το 16,7%, επιθυμεί «λίγο». «Μέτρια» δηλώνει το 18,1%, ενώ το 29,5% επιθυμεί «πολύ» και το 22,9% «πάρα πολύ».

Σχετικά, με τη διοίκηση και λειτουργία των ΔΑ.Σ.Ε., το 25,2% δηλώνει ότι επιθυμεί «πάρα πολύ» να επιμορφωθεί και το 29,5% δηλώνει «πολύ». Ένα σημαντικό ποσοστό, 16,7% δεν επιθυμεί «καθόλου» να επιμορφωθεί σε αυτό το αντικείμενο, ενώ το 13,8% επιθυμεί «λίγο».

Ως προς την αναγνώριση δασικών ειδών και κατηγορίες δασικών προϊόντων, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ποικίλλουν. Το 28,1% δηλώνει ότι θέλει να επιμορφωθεί «πάρα πολύ» και το 29,5% δηλώνει «πολύ». Το 21,4% δηλώνει «μέτρια», ενώ το 23,3% δηλώνει «λίγο» και ακολουθεί το 6,2% που δηλώνει «καθόλου».

Η ίδια εικόνα περίπου παρατηρείται και στο επόμενο αντικείμενο προς επιμόρφωση, σχετικά με τα προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων (δαδί, αρωματικά, μανιτάρια, καρποί, κ.λπ.). Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων τείνουν περισσότερο προς την επιλογή «μέτρια», με ποσοστό 27,1%. Ακολουθεί η επιλογή «πολύ» με 24,8%, ενώ κοντά στην τιμή αυτή βρίσκεται και η επιλογή «λίγο» με ποσοστό 23,3%. Ακολουθεί η επιλογή «πάρα πολύ» με ποσοστό 18,6% και τέλος οι ερωτηθέντες δεν επιθυμούν, με την επιλογή «καθόλου» να επιμορφωθούν σε αυτό το αντικείμενο.

Για το αντικείμενο που αφορά την τεχνική της ρίψης των δένδρων και τον έλεγχο κατεύθυνσης ρίψης τους, οι ερωτηθέντες δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον με τα ποσοστά των επιλογών «πάρα πολύ» και «πολύ» να είναι 39% και 23,3% αντίστοιχα. Ακολουθεί η δήλωση «μέτρια» με ποσοστό 14,8% και ακολουθούν οι δηλώσεις «λίγο» και «καθόλου» με τα ίδια ποσοστά 11,4%.

Όσο αφορά, την προστασία βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες και διατήρηση δένδρων για ενίσχυση της βιοποικιλότητας, οι δασεργάτες δείχνουν να ενδιαφέρονται περισσότερο και σε αρκετά καλό ποσοστό, μιας και οι δηλώσεις «πολύ» και «πάρα πολύ» καταλαμβάνουν το 31,4% έκαστος. Ακολουθεί το «μέτρια» με ποσοστό 19,5%, η δήλωση «λίγο» με ποσοστό 10% και τέλος η δήλωση «καθόλου» με ποσοστό 7,6%.

Αναφορικά με, τα συνοδευτικά έγγραφα μεταφοράς δασικών προϊόντων και παραλαβής αυτών, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ποικίλουν καταγράφοντας το πιο αρνητικό ποσοστό που επιθυμούν να εκπαιδευτούν με τη δήλωση «καθόλου» σε ποσοστό 18,1%. «Λίγο» επιθυμεί το 19,5%, ενώ «πολύ» και «πάρα πολύ» επιθυμούν το 22,4% και 24,8% αντιστοίχως.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι κανόνες για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος, είναι από τα αντικείμενα που οι δασεργάτες, δείχνουν περισσότερο επιθυμία για επιμόρφωση. Έτσι, το 65,7% επιθυμεί «πάρα πολύ» για να εκπαιδευτεί σε αυτό το αντικείμενο, ενώ «πολύ» δηλώνει το 22,9%. Ακολουθεί με μικρότερο ποσοστό η δήλωση «μέτρια» (4,3%) και «λίγο» με ποσοστό 4,8%. Τέλος, ένα μικρό ποσοστό δεν επιθυμεί να διδαχθεί «καθόλου» αυτό το αντικείμενο με ποσοστό 2,4%.

Ως προς την επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού, μέτρα και προφυλάξεις, το 55,2% των ερωτηθέντων επιθυμούν «πάρα πολύ» και το 30,5% «πολύ». Ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά το «λίγο» με 8,1%, το «μέτρια» με ποσοστό 5,2% και το «καθόλου» με 3,3%.

Οι πρώτες βοήθειες και αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος, είναι το αντικείμενο που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό επιθυμίας για επιμόρφωση από τους ερωτηθέντες. Το 75,2% δηλώνει ότι επιθυμεί «πάρα πολύ» και το 18,1% «πολύ». Ακολουθεί η δήλωση «μέτρια» με ποσοστό 3,3%, η δήλωση «λίγο» με ποσοστό 2,4% και μόλις το 1% των ερωτηθέντων δήλωσε «καθόλου».

Για το αντικείμενο, βασικοί κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου στην πράξη, το 57,6% δηλώνει ότι επιθυμεί «πάρα πολύ» και το 18,6% «πολύ». Το 11,4% δεν θέλει «καθόλου» να επιμορφωθεί, ενώ οι δηλώσεις «λίγο» και «μέτρια» καταλαμβάνουν τα ίδια ποσοστά, με τιμή 6,2% το καθένα.

Τέλος, όσο αφορά το αντικείμενο, επίδειξη και πρακτική εξάσκηση των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την αποκλάδωση, αποφλοιώση, τεμαχισμό, σχίσση, σύρση κ.α., οι ερωτηθέντες επιθυμούν να επιμορφωθούν «πάρα πολύ» με ποσοστό 55,2%, ενώ το 19% δηλώνει ότι επιθυμεί «πολύ». Ακολουθεί η δήλωση «λίγο» με ποσοστό 9%, και η δήλωση «μέτρια» με πολύ μικρή διαφορά, με ποσοστό 8,6%. Οι ερωτηθέντες που δεν επιθυμούν καθόλου να επιμορφωθούν σε αυτό το αντικείμενο καταλαμβάνουν το 8,1%.

Οι ερωτηθέντες είχαν την επιλογή να δηλώσουν κάτι «άλλο», αν θεωρούσαν ότι τα αντικείμενα προς επιμόρφωση, που διατυπώνονταν στο ερωτηματολόγιο δεν κάλυπταν τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι δεν παρατηρήθηκε καμία απάντηση για αυτήν τη δήλωση (Πίνακας 4). Τα συγκεντρωτικά δεδομένα με τις συχνότητες των απαντήσεων απεικονίζονται αναλυτικά στο Παράρτημα Β, Μέρος Γ. Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες.

Πίνακας 4: Ποσοστιαία κατανομή του βαθμού που θα ήθελαν οι δασεργάτες να επιμορφωθούν μέσω του προγράμματος εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
1. Γενικά περί Δασικής Νομοθεσίας. Προστασία και Διαχείριση δασών.	12,9%	16,7%	18,1%	29,5%	22,9%
2. Διοίκηση και λειτουργία των ΔΑ.Σ.Ε.	16,7%	13,8%	14,8%	29,5%	25,2%
3. Αναγνώριση δασικών ειδών και κατηγορίες δασικών προϊόντων.	6,2%	14,3%	21,9%	29,5%	28,1%
4. Προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων (δαδί, αρωματικά, μανιτάρια, καρποί, κ.λπ.).	6,2%	23,3%	27,1%	24,8%	18,6%
5. Τεχνική της ρίψης των δένδρων. Έλεγχος κατεύθυνσης ρίψης.	11,4%	11,4%	14,8%	23,3%	39,0%
6. Προστασία βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες και διατήρηση δένδρων για ενίσχυση της βιοποικιλότητας.	7,6%	10,0%	19,5%	31,4%	31,4%
7. Συνοδευτικά έγγραφα μεταφοράς δασικών προϊόντων. Παραλαβή δασικών προϊόντων.	18,1%	19,5%	15,2%	22,4%	24,8%
8. Κανόνες για την Υγεία και Ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος.	2,4%	4,8%	4,3%	22,9%	65,7%
9. Επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού, μέτρα και προφυλάξεις.	3,3%	8,1%	5,2%	30,5%	52,9%
10. Πρώτες βοήθειες και αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος.	1,0%	2,4%	3,3%	18,1%	75,2%
11. Βασικοί κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου στην πράξη.	11,4%	6,2%	6,2%	18,6%	57,6%
12. Επίδειξη και πρακτική εξάσκηση των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την αποκλάδωση, αποφλοιώση, τεμαχισμό, σχίση, σύρση.	8,1%	9,0%	8,6%	19,0%	55,2%
13. Άλλο.....					

5.2 Σύγκριση των προσδοκιών και των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με το φύλο

Σύμφωνα με τη στατιστική ανάλυση, οι απόψεις των ανδρών και των γυναικών διαφοροποιούνται στατιστικά ως προς την προσδοκία: *Έγκαιρη ενημέρωση για τη διαδικασία της θεωρητικής εκπαίδευσης από τη Διεύθυνση Δασών, ως αρμόδια υπηρεσία.*

Προκύπτει ότι, υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ του φύλου και της συγκεκριμένης προσδοκίας ($p=0.040<0.05$, πίνακας 45, Παράρτημα Γ). Για τις υπόλοιπες προσδοκίες που το p -value εμφανίζεται μεγαλύτερο από 0,05 δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των φύλων. Επομένως, οι απαντήσεις που δίνονται, όσον αφορά τις υπόλοιπες προσδοκίες από το πρόγραμμα, είναι ανεξάρτητες από το φύλο.

Αναφορικά με τη σύγκριση των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με το φύλο, προκύπτει ότι, για τις εκπαιδευτικές ανάγκες: α) *Τεχνική της ρίψης των δένδρων. Έλεγχος κατεύθυνσης ρίψης* και β) *Βασικοί κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου στην πράξη*, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο φύλων ($p=0.006$, και $p=0.044$ αντίστοιχα, πίνακας 46, Παράρτημα Γ). Για τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές ανάγκες που το p -value εμφανίζεται μεγαλύτερο από 0,05 δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των φύλων. Επομένως, οι απαντήσεις που δίνονται, όσον αφορά τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές ανάγκες, είναι ανεξάρτητες από το φύλο.

5.3 Σύγκριση των προσδοκιών και των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με την ηλικία

Όπως προκύπτει από τη στατιστική ανάλυση δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και των προσδοκιών τους από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών (πίνακας 47, Παράρτημα Γ).

Όσον αφορά, τη σύγκριση των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με την ηλικία των δασεργατών (πίνακας 48, Παράρτημα Γ) προκύπτει ότι η εκπαιδευτική ανάγκη *Αναγνώριση δασικών ειδών και κατηγορίες δασικών προϊόντων* διαφέρει σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες των ερωτηθέντων ($\chi^2=22.321$, B.E.= 4, $p=0.000$). Αναφορικά με τα *Προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων (δαδί, αρωματικά, μανιτάρια, καρποί, κ.λπ.)*, φαίνεται να υπάρχει στατιστική διαφορά σε σχέση με την ηλικία των δασεργατών ($\chi^2=11.203$, B.E.= 4, $p=0.024$). Το ίδιο ισχύει, για την *Προστασία βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες και διατήρηση δένδρων για ενίσχυση της βιοποικιλότητας* ($\chi^2=12.196$, B.E.= 4, $p=0.016$), καθώς και για τα *Συνοδευτικά έγγραφα μεταφοράς δασικών προϊόντων - Παραλαβή δασικών προϊόντων* ($\chi^2=10.284$, B.E.= 4, $p=0.036$).

Σύνοψη 5ου κεφαλαίου

Σε αυτό το κεφάλαιο, το τελευταίο του δεύτερου μέρους, αποτυπώθηκαν τα ευρήματα από την παρούσα ερευνητική εργασία με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος IBM SPSS 23. Η αποτύπωσή τους έγινε με την περιγραφική στατιστική ανάλυση. Αρχικά, καταγράφηκαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην έρευνα και διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία των δασεργατών είναι άνδρες σε ποσοστό 70% περίπου. Οι ηλικίες τους ποικίλλουν, ενώ το επίπεδο σπουδών τους είναι κυρίως απόφοιτοι λυκείου αλλά και δημοτικού. Οι περισσότεροι είναι έγγαμοι και κάτοικοι ορεινής περιοχής.

Έπειτα, διερευνήθηκαν οι απόψεις τους σε διάφορα ζητήματα, όπως αν είναι ευχαριστημένοι από το επάγγελμα του δασεργάτη, αν πιστεύουν ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών θα βοηθήσει στην απόδοση και στην ασφάλεια των νέων στις εργασίες του δάσους κ.α

Τέλος, καταγράφηκαν οι προσδοκίες από το πρόγραμμα καθώς τα αντικείμενα στα οποία θα ήθελαν να εκπαιδευτούν περισσότερο. Έγινε έλεγχος συγκρίσεων ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων σχετικά με τις προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών, από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών, σε σχέση με το φύλο και την ηλικία τους.

Στη συνέχεια, στο τρίτο μέρος γίνεται συζήτηση επί των ευρημάτων της στατιστικής αυτής ανάλυσης με σκοπό τη διεξαγωγή συμπερασμάτων και την κατάθεση προτάσεων.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

6. Συζήτηση - Συμπεράσματα - Προτάσεις

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται συζήτηση και σύγκριση των ευρημάτων που προέκυψαν από την περιγραφική ανάλυση της παρούσας έρευνας, με τα ευρήματα άλλων συναφών εργασιών. Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός, ότι δεν υπάρχουν πολλές σχετικές ερευνητικές εργασίες. Ωστόσο, ελπίζουμε ότι τα πορίσματα αυτής της εργασίας να αποτελέσουν έναυσμα για νέες έρευνες.

6.1 Συζήτηση

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η ανάλυση της παρούσας έρευνας σχετικά με τις απόψεις, τις προσδοκίες και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών στο πλαίσιο υλοποίησης του επιμορφωτικού προγράμματος εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών.

Γενικά, το 70% περίπου των ερωτηθέντων ήταν άνδρες, ενώ το 30 % γυναίκες. Όπως έχει ήδη γίνει αναφορά, το επάγγελμα του δασεργάτη είναι κατεξοχήν ανδροκρατούμενο επάγγελμα. Ο κύριος λόγος είναι, οι αντίξοες συνθήκες εργασίας. Ο δασεργάτης συνήθως εργάζεται σε βουνά με μεγάλες κλίσεις, μακριά από κατοικημένες περιοχές, εκτεθειμένος στις καιρικές συνθήκες. Οι εργασίες που καλείται να κάνει είναι βαριές και επικίνδυνες και τις περισσότερες φορές αναγκάζεται να διανυκτερεύσει στο δάσος, σε πρόχειρα αυτοσχέδια καταλύματα (Τσουμής, 1991). Ο ρόλος της γυναίκας στις δασικές εργασίες είναι κυρίως υποστηρικτικός. Φροντίζει για την ύπαρξη φαγητού και βοηθάει στη μεταφορά των δασικών προϊόντων από το δάσος στους χώρους στοίβαξης.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 26 έως 55. Η κλάση ηλικίας 18-25 καταλάμβανε το μικρότερο ποσοστό (8,6%), ενώ η κλάση ηλικίας 56-67 αποτελούσε το 20% των ερωτηθέντων. Η συντριπτική πλειοψηφία ασκεί το επάγγελμα του δασεργάτη, ως κύριο επάγγελμα, ενώ το 65% περίπου από τους ερωτηθέντες είναι απλά μέλη στον ΔΑ.Σ.Ε. Το μορφωτικό επίπεδο κατά κύριο λόγο είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (33%), ενώ αρκετά υψηλό είναι το ποσοστό που καταλαμβάνουν οι απόφοιτοι δημοτικού (27%) και αυτοί που έχουν τελειώσει κάποιες τάξεις του δημοτικού (4% περίπου), αν αναλογιστεί κανείς ότι ζητήθηκε από τους

προέδρους των ΔΑ.Σ.Ε. να προτείνουν 10 μέλη τους, που θα μπορούσαν να συμμετέχουν στην έρευνα.

Πρώτο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι προσδοκίες των δασεργατών μέσα από το πρόγραμμα της εκπαίδευσής τους.

Όσον αφορά το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα, διαπιστώθηκε ότι η απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος και την λειτουργία του, καθώς επίσης, η ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων, μέσω της πρακτικής άσκησης και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας είναι από τις μεγαλύτερες προσδοκίες που έχουν οι δασεργάτες, από το πρόγραμμα εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών. Επίσης, μεγάλη προσδοκία έχουν για την έγκαιρη ενημέρωση της διαδικασίας εκπόνησης θεωρητικής εκπαίδευσης από την αρμόδια δασική υπηρεσία, καθώς, για την προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού στις ιδιαίτερες ανάγκες των εκπαιδευομένων και την εφαρμογή τεχνικών Εκπαίδευσης Ενηλίκων από τους εκπαιδευτές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, η προσδοκία *Έγκαιρη ενημέρωση για τη διαδικασία της θεωρητικής εκπαίδευσης από τη Διεύθυνση Δασών, ως αρμόδια υπηρεσία*, διαφέρει στατιστικά ως προς το φύλο, ενώ, δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και των προσδοκιών τους από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών.

Αντίθετα, δεν αποτελεί μεγάλη προσδοκία των ερωτηθέντων η ύπαρξη κατάλληλου χώρου διεξαγωγής της θεωρητικής εκπαίδευσης και η ύπαρξη κατάλληλων εποπτικών μέσων για τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διεργασίας. Σε παρόμοια συμπεράσματα είχε καταλήξει και η έρευνα του Egan (2005) για τις εκπαιδευτικές προτιμήσεις και στάσεις μεταξύ υλοτόμων στη βόρεια Νέα Αγγλία των Ηνωμένων Πολιτειών, όπου η χρήση υπολογιστών στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν ήταν από τις προτεραιότητές τους, ενώ αντίθετα πίστευαν ότι η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες και στις προτιμήσεις των εκπαιδευομένων.

Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι εκπαιδευτικές ανάγκες τους μέσα από το πρόγραμμα αυτό.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ότι οι Πρώτες βοήθειες και η αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος είναι από τα αντικείμενα που θα ήθελαν περισσότερο να εκπαιδευτούν, μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών.

Ακολουθούν, οι κανόνες για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος, καθώς επίσης, η επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού.

Οι εκπαιδευτικές ανάγκες: α) *Αναγνώριση δασικών ειδών και κατηγορίες δασικών προϊόντων*, β) *Προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων (δαδί, αρωματικά, μανιτάρια, καρποί, κ.λπ.) και γ) Προστασία βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες και διατήρηση δένδρων για ενίσχυση της βιοποικιλότητας*, διαφέρουν σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες των ερωτηθέντων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, *οι βασικοί κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου στην πράξη*, καταλαμβάνουν την τέταρτη θέση βαθμού επιθυμίας επιμόρφωσης από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών. Παρόλο που η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (75% περίπου) θεωρεί το αλυσοπρίονο πάρα πολύ επικίνδυνο εργαλείο, ένα μεγάλο ποσοστό 31% περίπου, δεν επιθυμεί καθόλου να εκπαιδευτεί περισσότερο σε αυτό, ενώ επίσης ένα σημαντικό ποσοστό (15% περίπου) δεν χρησιμοποιεί καθόλου κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας κατά τη χρήση του. Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξε και η πρόσφατη έρευνα των Gendek et al, (2020), η οποία διεξήχθη στα Πολωνικά δάση και αφορούσε την εκπαίδευση των χειριστών αλυσοπρίονων. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο φύλων σε σχέση με τις εκπαιδευτικές ανάγκες: α) *Τεχνική της ρίψης των δένδρων. Έλεγχος κατεύθυνσης ρίψης και β) Βασικοί κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου στην πράξη*.

Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων, 63% περίπου, επιθυμεί να εκπαιδευτεί στην προστασία της βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες και διατήρηση δένδρων για ενίσχυση της βιοποικιλότητας. Φαίνεται να επιζητούν τη γνώση για μια αειφορική διαχείριση των δασών και αντιλαμβάνονται τον σημαντικό ρόλο της προστασίας της βλάστησης για την ύπαρξη του επαγγέλματος του δασεργάτη. Στο ίδιο συμπέρασμα είχε καταλήξει ο Brevig (1997), όπου διαπιστώθηκε ότι μέσα από τη γνώση και τη συνεχή εκπαίδευση θα μπορέσει να υπάρξει μια βιώσιμη διαχείριση των δασών στην Ευρώπη.

Λιγότερο ενδιαφέρον δείχνουν να έχουν για την επιμόρφωσή τους σε θέματα δασικής νομοθεσίας, καθώς επίσης, σε θέματα διοίκησης και λειτουργίας των ΔΑ.Σ.Ε. Οι δηλώσεις αυτές φαίνεται να είναι παρόμοιες με μια πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη στην Ιταλία, των Lingua et al, (2019), όπου ο πληθυσμός - στόχος ήταν Ιταλοί υλοτόμοι. Με

βάση αυτή την έρευνα διερευνήθηκαν οι εκπαιδευτικές προτιμήσεις των Ιταλών δασεργατών. Οι απαντήσεις τους έδειξαν υψηλό επίπεδο ενδιαφέροντος για τεχνικά θέματα, όπως η ασφάλεια στο χώρο εργασίας και η οργάνωση της εργασίας, αλλά λιγότερο ενδιαφέρον για θέματα διαχείρισης, όπως η λογιστική ή η φορολογία. Επίσης, στην ίδια έρευνα, διερευνήθηκαν οι προτιμήσεις τους σχετικά με τις εκπαιδευτικές τεχνικές, και τα αποτελέσματα έδειξαν μεγάλη προτίμηση για παραδοσιακές μεθόδους, όπως δια ζώσης μαθήματα, σε σύγκριση με την ηλεκτρονική μάθηση και τη χρήση εποπτικού υλικού.

Τέλος, τα προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων όπως είναι το δαδί, τα αρωματικά - φαρμακευτικά φυτά, η συλλογή μανιταριών και καρπών φαίνεται να καταλαμβάνουν το μικρότερο βαθμό επιθυμίας επιμόρφωσης μαζί με τα συνοδευτικά έγγραφα μεταφοράς δασικών προϊόντων, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα έρευνας που διεξήχθη στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας στην Τουρκία (Toksoy et al., 2010), όπου οι αυξανόμενες απαιτήσεις για τα αρωματικά - φαρμακευτικά φυτά έχουν αυξηθεί από την περασμένη δεκαετία περίπου 60% και το μέσο ετήσιο εισόδημα εταιριών από τις πωλήσεις βοτάνων εκτιμάται στα 833.325 \$. Αυτές οι δραστηριότητες θα μπορούσαν να φέρουν κάποια επιπλέον κέρδη στους ΔΑ.Σ.Ε., με μια ορθολογική και βιώσιμη χρήση του φυσικού πλούτου της περιοχής.

Τρίτο ερευνητικό ερώτημα: Αν θεωρούν οι δασεργάτες αναγκαία την ύπαρξη δασεργατικής εκπαίδευσης και ότι μπορεί να βελτιώσει την ασφάλειά τους κατά την εκτέλεση των δασικών εργασιών.

Η αναγκαιότητα ύπαρξης δασεργατικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται από το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, περίπου 45%, καθώς θεωρούν ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης δασεργατών θα βοηθήσει στην απόδοση των νέων δασεργατών στις εργασίες του δάσους. Σημαντικό ποσοστό όμως, θεωρεί ότι η εκπαίδευση των δασεργατών θα επιδράσει μέτρια στην απόδοση τους, σε ποσοστό 29% και λίγο σε ποσοστό 21%. Υπήρξε ένα μικρό ποσοστό 5% περίπου που ισχυρίστηκε ότι δεν θα βοηθήσει καθόλου η εκπαίδευση των δασεργατών στην απόδοση των νέων στις υλοτομικές εργασίες. Η διάσταση των απόψεων πιθανό να υποδηλώνει ότι δεν είναι αρκετή η ύπαρξη της δασεργατικής εκπαίδευσης. Σημαντικό ρόλο φαίνεται να διαδραματίζουν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες

πραγματοποιείται η εκπαίδευση, η ουσιαστική ύπαρξη αξιολόγησης του προγράμματος και η στήριξη της πολιτείας απέναντι στο επάγγελμα του δασεργάτη.

Ωστόσο, δεν υπήρξε κανένας δασεργάτης που να είναι αρνητικός ως προς το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών. Αντίθετα, πολλοί ήταν αυτοί που πιστεύουν ότι δεν είναι αρκετή η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης και η πλειοψηφία δήλωσε ότι πρέπει η διάρκειά της να είναι 1 έως 3 μήνες και όχι 10 μέρες, όπως έχει οριστεί. Όσον αφορά τη διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης, τείνουν να πιστεύουν ότι οι έξι (6) μήνες, που έχουν οριστεί ως ελάχιστος χρόνος πρακτικής άσκησης, είναι αρκετοί σε ποσοστό 78% περίπου. Παρ' ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (93%), πιστεύουν ότι ο εκάστοτε ΔΑ.Σ.Ε μπορεί να υποστηρίξει τη διεξαγωγή της πρακτικής άσκησης, ένα μεγάλο επίσης, ποσοστό - το 89% των ερωτηθέντων- πιστεύει ότι θα πρέπει να επιλέγονται οι δασεργάτες που θα εκπαιδεύουν τους νέους δασεργάτες.

Επίσης, πολλοί ήταν αυτοί που δήλωσαν ότι η παρακολούθηση κάποιου είδους επιμορφωτικού σεμιναρίου στο παρελθόν, τους είχε βοηθήσει στη σωστή εκτέλεση των εργασιών στο δάσος. Επιπρόσθετα, πιστεύουν ότι η παρακολούθηση του προγράμματος εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βελτιώσει τις συνθήκες ασφάλειάς τους κατά την εκτέλεση των δασικών εργασιών. Η έρευνα των Bell & Grushecky (2006) για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός προγράμματος κατάρτισης για την ασφάλεια των δασεργατών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν αρκεί να υπάρχουν προγράμματα εκπαίδευσης δασεργατών για να βελτιωθούν οι συνθήκες ασφάλειας. Σημαντικό είναι να υπάρχει η αξιολόγηση των προγραμμάτων, οι δασεργάτες να μην εργάζονται εποχικά στις υλοτομικές εργασίες και να υπάρχει ουσιαστική εκπαίδευση για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων σε δασικές εργασίες.

Τέταρτο ερευνητικό ερώτημα: Αν πιστεύουν ότι η δασεργατική εκπαίδευση μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητά τους στις δασικές εργασίες.

Το 48% των ερωτηθέντων, πιστεύει ότι η εκπαίδευση των δασεργατών θα βελτιώσει την ποιότητα εργασίας στο δάσος. Αυτό από μόνο του συνεπάγεται με αύξηση της παραγωγικότητάς τους στις δασικές εργασίες. Δεν είναι όμως μικρό το ποσοστό που πιστεύει πως η εκπαίδευση των δασεργατών θα επηρεάσει λίγο ή σε μέτριο βαθμό την ποιότητα των εργασιών. Το ποσοστό αυτό αγγίζει το 43%, ενώ αυτοί που πιστεύουν ότι η εκπαίδευση των δασεργατών δε θα βελτιώσει καθόλου την ποιότητα εργασιών στο δάσος

είναι σε ποσοστό 9%. Η επαγγελματική κατάρτιση έχει κεντρική σημασία για το δάσος και τις λειτουργίες του. Αρκετές έρευνες έχουν αναδείξει τη συμβολή της επαγγελματικής κατάρτισης και έχουν τεκμηριώσει σχετικά με τα οφέλη της βιώσιμης και πολλαπλής χρήσης της δασοκομίας και κατά πόσο τα ποσοστά παραγωγικότητας αυξάνονται (Τσιώρας & Ευθυμίου, 2007; Tsioras, 2012; Tsioras, 2010). Ο Garland (1990) αναφέρει, ότι η απόσβεση των σεμιναρίων κατάρτισης μπορεί να γίνει πολύ γρήγορα, και να επιτευχθεί μέσω υψηλότερων ποσοστών παραγωγικότητας στην περίοδο που ακολουθεί μετά την εκπαίδευση των δασεργατών. Επίσης, οι γνώσεις που μπορεί να έχουν οι ανεκπαίδευτοι εργαζόμενοι στα δάση, μέσω της εμπειρίας τους από την εργασία ως υλοτόμοι, μπορεί να συμπληρωθεί μέσω συστηματικής εκπαίδευσης ενηλίκων.

Άλλο ένα σημαντικό εύρημα από την παρούσα έρευνα είναι το γεγονός ότι ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρούν ότι οι δασεργάτες, οι οποίοι κατάγονται από ορεινές περιοχές είναι πιο εξοικειωμένοι με τις υλοτομικές εργασίες και με τη χρήση του αλυσοπρίονου, είναι λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι το πρόγραμμα θα συνεισφέρει στη συγκράτηση των νέων στα ορεινά χωριά. Επιβεβαιώνεται η έρευνα των Egan & Taggart (2009), όπου οι υλοτόμοι της πολιτείας του Maine στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, παρόλο που αναγνωρίζουν τη συμβολή του δασεργατικού επαγγέλματος στην οικονομία της πολιτείας, μόλις το ¼ των υλοτόμων που συμμετείχαν στην έρευνα προτείνουν στα παιδιά τους να ακολουθήσουν το επάγγελμα του δασεργάτη. Οι απαιτήσεις του επαγγέλματος και το άγχος είναι σαφώς μια σημαντική πτυχή της ποιότητας της εργασίας. Γενικά, τα επικίνδυνα επαγγέλματα είναι λιγότερο επιθυμητά από εκείνα που δεν έχουν καμία σωματική απειλή για κάποιον. Επιπρόσθετα, οι συνθήκες εργασίας που σχετίζονται με δασικές εργασίες μακριά από το σπίτι, παρά τις οικονομικές συνθήκες που μπορεί να είναι ευνοϊκές, λειτουργούν ανασταλτικά για την επιλογή αυτού του επαγγέλματος από κάποιο νέο ή νέα.

6.2 Συμπεράσματα

Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

- Το 70% περίπου των ερωτηθέντων ήταν άνδρες δασεργάτες, ενώ το 30 % γυναίκες.
- Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 26 έως 55. Η συντριπτική πλειοψηφία ασκεί το επάγγελμα του δασεργάτη, ως κύριο επάγγελμα,

- ενώ το 65% είναι απλά μέλη σε ΔΑ.Σ.Ε. Το μορφωτικό επίπεδο κατά κύριο λόγο είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (33%), ενώ αρκετά υψηλό είναι το ποσοστό που καταλαμβάνουν οι απόφοιτοι δημοτικού (27%).
- Οι σπουδαιότερες προσδοκίες των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης είναι: η απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος και τη λειτουργία του, η ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων, μέσω της πρακτικής άσκησης και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και η έγκαιρη ενημέρωση της διαδικασίας εκπόνησης θεωρητικής εκπαίδευσης από την αρμόδια δασική υπηρεσία. Οι απόψεις των ανδρών και των γυναικών διαφοροποιούνται στατιστικά ως προς την τελευταία προσδοκία.
  - Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δηλώνει ότι τα αντικείμενα που θέλει περισσότερο να εκπαιδευτεί είναι οι *Πρώτες βοήθειες και η αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος, οι κανόνες για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος*, καθώς επίσης, η *επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού*. Γι αυτές τις εκπαιδευτικές ανάγκες δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των φύλων. Επομένως, η επιθυμία για εκπαίδευση στα παραπάνω αντικείμενα, είναι ανεξάρτητη από το φύλο.
  - Παρόλο που η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί το αλυσοπρίονο πάρα πολύ επικίνδυνο εργαλείο, ένα μεγάλο ποσοστό 31%, δεν επιθυμεί καθόλου να εκπαιδευτεί περισσότερο σε αυτό, ενώ επίσης ένα σημαντικό ποσοστό 15% περίπου, δεν χρησιμοποιεί καθόλου κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας κατά τη χρήση του. Εντούτοις, πιστεύουν ότι η παρακολούθηση του προγράμματος εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών θα βελτιώσει τις συνθήκες ασφαλείας τους κατά την εκτέλεση των δασικών εργασιών.
  - Ικανοποιητικό είναι το ποσοστό των ερωτηθέντων που επιθυμούν να εκπαιδευτούν στην προστασία της βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες και διατήρηση δένδρων για ενίσχυση της βιοποικιλότητας. Φαίνεται να επιζητούν τη γνώση για μια αειφορική διαχείριση των δασών και αντιλαμβάνονται τον σημαντικό ρόλο της προστασίας της βλάστησης για την ύπαρξη του επαγγέλματος του δασεργάτη.
  - Λιγότερο ενδιαφέρον έχουν για την επιμόρφωσή τους σε θέματα δασικής νομοθεσίας, καθώς επίσης, σε θέματα διοίκησης και λειτουργίας των ΔΑ.Σ.Ε. Μικρότερο ποσοστό επιθυμίας εκπαίδευσης καταλαμβάνει η απόκτηση γνώσεων

- σχετικά με τα προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων, όπως τα αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά.
- Η αναγκαιότητα ύπαρξης δασεργατικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται από το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων.
  - Δεν υπήρξε κανένας δασεργάτης που να είναι αρνητικός ως προς το πρόγραμμα εκπαίδευσης των δασεργατών. Αντίθετα, πολλοί ήταν αυτοί που πιστεύουν ότι δεν είναι αρκετή η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης και η πλειοψηφία δήλωσε ότι πρέπει η διάρκειά της να είναι 1 έως 3 μήνες και όχι 10 μέρες, όπως έχει οριστεί. Όσον αφορά τη διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης, πιστεύουν ότι οι έξι (6) μήνες, που έχουν οριστεί ως ελάχιστος χρόνος πρακτικής άσκησης, είναι αρκετοί.
  - Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων, πιστεύουν ότι ο εκάστοτε ΔΑ.Σ.Ε μπορεί να υποστηρίξει τη διεξαγωγή της πρακτικής άσκησης, όμως πιστεύει ότι θα πρέπει να επιλέγονται οι δασεργάτες που θα εκπαιδεύουν τους νέους δασεργάτες.
  - Παρόλο που η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι, οι δασεργάτες, οι οποίοι κατάγονται από ορεινές περιοχές είναι πιο εξοικειωμένοι με τις υλοτομικές εργασίες και με τη χρήση του αλυσοπρίονου, δεν πιστεύει ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης θα συγκρατήσει τους νέους στα ορεινά χωριά.

Τα παραπάνω συμπεράσματα αφορούν ένα δείγμα από δασεργάτες μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, επομένως δεν μπορούν να γενικευτούν. Εντούτοις, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν με στόχο τη βελτίωση του προγράμματος εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών.

6.3 Προτάσεις

Σήμερα, η δασεργατική εκπαίδευση θεωρείται ως βασική προϋπόθεση για όλους στη σύγχρονη δασοκομία που δύναται να μεταμορφώσει το παραδοσιακό υλοτόμο σε έναν πολύτιμο συνάδελφο στη διαχείριση των δασών. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το συγκεκριμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης δασεργατών είναι ένα εγχείρημα που τα τελευταία χρόνια προσπαθεί να υλοποιηθεί στην Ελλάδα. Μέχρι τώρα έχουν πραγματοποιηθεί δυο κύκλοι σπουδών. Ο πρώτος, τον Νοέμβριο- Φεβρουάριος του 2019 και ο δεύτερος, τον Νοέμβριο- Φεβρουάριος του 2020. Στον νομό Δράμα, έχει πραγματοποιηθεί μια φορά η θεωρητική εκπαίδευση των δασεργατών και μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2021 θα έχει ολοκληρωθεί η πρακτική εκπαίδευση τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσε να διεξαχθεί μια έρευνα για τους εκπαιδευομένους, συγκρίνοντας τις απόψεις και τις προσδοκίες τους, πριν την έναρξη του προγράμματος και μετά τη λήξη του, έτσι ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο διαμορφώνονται οι απόψεις και οι προσδοκίες τους πριν και μετά το πέρας του προγράμματος.

Επίσης, θα μπορούσε να γίνει αξιολόγηση του προγράμματος, ερευνώντας τις απόψεις και τις προσδοκίες, τόσο των εκπαιδευτών, όσο και των εκπαιδευόμενων μέσα σε μια περίοδο ετών, προκειμένου να διαπιστωθεί πως μεταβάλλονται οι προσδοκίες των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα σε σχέση με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αλλαγές που συμβαίνουν.

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα παρουσίαζε μια συγκριτική έρευνα με αποφοίτους από όλους τους νομούς της χώρας μας, που υλοποιείται το πρόγραμμα αυτό, και με αποφοίτους άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Μέσα από αυτήν την έρευνα, θα μπορούσε να προσδιοριστούν οι παράγοντες που διαφοροποιούν τις προσδοκίες και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των δασεργατών σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.

Σύνοψη 6ου κεφαλαίου

Στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας έρευνας έγινε συζήτηση επί των ευρημάτων της στατιστικής ανάλυσης και διεξήχθησαν σημαντικά συμπεράσματα. Οι σπουδαιότερες προσδοκίες των δασεργατών από το πρόγραμμα εκπαίδευσης είναι η απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος και την λειτουργία του, η ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων, μέσω της πρακτικής άσκησης και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και η έγκαιρη ενημέρωση της διαδικασίας εκπόνησης θεωρητικής εκπαίδευσης από την αρμόδια δασική υπηρεσία και την κατάθεση προτάσεων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δηλώνει ότι τα αντικείμενα που θέλει περισσότερο να εκπαιδευτεί είναι οι Πρώτες βοήθειες και η αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος, οι κανόνες για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος, καθώς επίσης, η επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού. Οι προτάσεις που γίνονται θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη και να αποτελέσουν έναυσμα για τη δημιουργία ενός ουσιαστικού συστήματος δασεργατικής εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφία

- Βεργίδης, Δ., Καραλής, Θ., & Κουλαουζίδης, Γ. (2010). Έκθεση για τη Διά Βίου Μάθηση στην Ελλάδα: Υπάρχουσα κατάσταση και προτάσεις μετασχηματισμού. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://hcc.edu.gr/download/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%CE%93%CE%99%CE%91_%CE%A4%CE%97_%CE%94%CE%99%CE%91_%CE%92%CE%99%CE%9F%CE%A5_%CE%9C%CE%91%CE%98%CE%97%CE%A3%CE%97%202010.pdf (11/01/2021).
- Bell, J., & Grushecky, S. (2006). Evaluating the effectiveness of a logger safety training program. *Journal of Safety Research*, 37(1), 53-61.
- Brevig, F. (1997). Forest Extension, Training and Continuing Education. In People, Forests and Sustainability. *Social elements of Sustainable Forest Management in Europe*, 37-53. ILO, Geneva.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2002). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (μετφ. Σταύρος Κυρανάκης, Ματίνα Μαυράκη, Χρυσούλα Μητσοπούλου, Παναγιώτα Μπιθαρά, Μάνια Φιλοπούλου) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education* (6th ed.). London: Routledge.
- Creswell, J. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*. Τσορμπατζούδης, Χ. (Επιμ.). Αθήνα: ΙΩΝ
- Δουβίτσα, Ι. (2019). *Η Ελληνική Συνεταιριστική Νομοθεσία: Από τον κατακερματισμό στην Ενοποίηση*. Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδας. Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<https://gr.boell.org/el/2020/03/10/i-elliniki-synetairistiki-nomothesia-apo-ton-katakermatismo-stin-enopoiisi> (16/02/2021).
- Ευθυμίου, Π. (2003). *Συγκομιδή Δασικών προϊόντων*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
- Ευθυμίου, Π. & Καραμπατζάκης, Θ. (1992). Αξιολόγηση του συστήματος συγκομιδής και εμπορίας ξύλου από τους δασεργατικούς συνεταιρισμούς με το Π.Δ. 126/86. *Πρακτικά 5^{ου} συνεδρίου Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας*. Καλαμάτα 4-6 Μαρτίου, σελ. 262-270.

- Efthymiou, P. (1990). Situation of occupational safety in forest operations of Greece. *Invited paper at the European seminar on occupational safety in Forestry*, Munich, 5–6 July 1990
- Egan, A. (2005). Training preferences and attitudes among loggers in northern New England. *Forest Products Journal* 55(3), 19–26.
- Egan, A., & Taggart, D. (2009). Public perceptions of the logging profession in Maine and implications for logger recruitment. *Northern Journal of Applied Forestry*, 26(3), 93-98.
- Eurydice, (2020). Εκπαίδευση και κατάρτιση Ενηλίκων στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-33_el (18/01/2021).
- Eurydice, (2020). Κύρια σημεία του εκπαιδευτικού συστήματος. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/greece_el (18/01/2021).
- FAO (2010). Global Forest Resources Assessment 2010—Key findings. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://foris.fao.org/static/data/fra2010/KeyFindings-en.pdf> (15/04/2021).
- Fenner, P. (1997). Job accidents in a Brazilian Forest company. In the proceedings of the seminar “*Safety and Health in Forestry are feasible!*”, held in Konolfingen/Switzerland 6-11 Oct. 1996, pp. 173-181. Swiss Federal Office of Environment, Forests and Landscape, Berne.
- Fotopoulos, T. (2003). DEMOCRACY & NATURE: The International Journal of INCLUSIVE DEMOCRACY vol.9, no.1, (March 2003).
- Frey, B. B., & Edwards, L. M. (2011). Strong Words or Moderate Words: A Comparison of the Reliability and Validity of Responses on Attitude Scales. *Scientific Research*, 2, 49-52. doi: 10.4236/psych.2011.21008.
- Gallis, C. (2006). Work-related prevalence of musculoskeletal symptoms among Greek forest workers. *International Journal of Industrial Ergonomics* (36), 731–736.
- Garland, J. (1990). Assessing gains from woods worker training. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 5(3), 227-242.
- Gendek, A., Aniszewska, M., Nurek, T., & Moskalik, T. (2020). Training and Equipping Chainsaw Operators and Occupational Safety in Polish Forests. *Environmental Sciences Proceedings*, 3 (1), 55. doi:10.3390/iecf2020-08057.

- Gignac, G. (2009). Psychometrics and the Measurement of Emotional Intelligence. In Assessing Emotional Intelligence. *The Springer Series on Human Exceptionality. Springer Science & Business Media*, 9-40.
- Hazzi, O. & Maldaon, I. (2015). A pilot study: vital Methodological issues. *Verslas: Teorija ir praktika/business: Theory and Practice*, 16 (1), 53-62.
- ILO, (1969). *Οδηγός ασφάλειας και υγείας των δασεργατών*. (μτφ. Ε.Β. Γεωργούλη). Αθήνα.
- Καραλής, Θ. (2005). *Σχεδιασμός, Διοίκηση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων*, Τόμος Β. Σχεδιασμός Προγραμμάτων. ΕΑΠ.
- Κέκερης, Ι. (2016). Η Δασική Υπηρεσία από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα. *Περιβάλλον & Δίκαιο* (2), σελ. 250-253.
- Κέκερης, Ι. (2020). *Η Περιπέτεια ενός ονόματος – Η Κατάργηση ενός κλάδου – το Ανκόφως μιας υπηρεσίας*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [https://dasarxeio.com/2020/10/16/87465/\(18/02/2021\)](https://dasarxeio.com/2020/10/16/87465/(18/02/2021)).
- Κόκκος, Α. (2007). Η εκπαίδευση ενηλίκων ως διακριτό θεσμικό και επιστημονικό πεδίο. *Δια Βίου / Επιστημονική Επιθεώρηση για τη Δια Βίου Μάθηση*, 1, 45-58.
- Kasworm, C. E. (2003). Setting the stage: Adults in higher education. *New directions for student services*, 102, 3-10. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ss.83?casa_token=Whb1843CrngAAAAA:4qU09Tp-pfU90DdC6BARoDJjsfn1Yy68-MvwFMphRFeEd0oaE8hXNk-udlZfq-kpxhMU-KZRs-rih0-b (16/01/2021).
- Krosnick J. & Presser S. (2009). Question and Questionnaire Design. *Handbook of Survey Research*, (2nd Edition). *Elsevier*, 263-313. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://web.stanford.edu/dept/communication/faculty/krosnick/docs/2009/2009_handbook_krosnick.pdf (18/04/2021).
- Lingua, F., Mosso, A., Brun, F., & Blanc, S. (2019). A Survey of Innovative Training Preferences Among Italian Loggers. *Small-Scale Forestry*, 18(1), 21-38. doi:org/10.1007/s11842-018-9406-5.
- Μενεξές, Γ. & Οικονόμου, Α. (2016). *Κανόνες και Οδηγίες για τον Σχεδιασμό και τη Σύνταξη Ερωτηματολογίου*. Τεχνική Έκθεση. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ Σχολή Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Τμήμα Γεωπονίας. Εργαστήριο Γεωργίας.

- Mitchell R., Driscoll T., Healey S., Mandryk J., Hendrie L., Hull B. (2001). Fatal injuries in forestry, logging work in Australia, 1989 to 1992. *J Occup Health Saf Aust NZ* 17(6), 567–577.
- Παπαγεωργίου, Γ. (2014). Ποσοτική έρευνα. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://sociology.soc.uoc.gr/pegasoc/wpcontent/uploads/2014/10/Microsoft-WordPapageorgiou_DEIGMATOLHPTIKH1.pdf. (18/04/2021).
- Πατσώνης, Π. (1995). Εκπαίδευση Δασεργατών με την Συνδρομή του Ε.Κ.Τ. Υπουργείο Γεωργίας. Αθήνα.
- Πρόκου, Ε. (2007). Η Κυβερνητική στρατηγική για τη δια βίου εκπαίδευση στην Ευρώπη και την Ελλάδα. *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη* 2 (2), 179-192.
- Pontén, B. (1988). Health risks in forest work - a program for action. Report No. 177, Dept. of Operational Efficiency, *College of Forestry*, Garpenberg, Sweden.
- Robson C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές* (μτφ. Β. Νταλάκου & Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Gutenberg. (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2007).
- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων* (μτφ. Μ. Παπαδοπούλου & Μ. Τόμπρου). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Stone, D. H. (1993). Design a questionnaire. How To Do It. *University of Glasgow. BMJ*, 307, 1264-1266.
- Τσιμπουκλή, Α. & Φίλιπς, Ν. (2010). Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων. Πρόγραμμα εκπαίδευσης από απόσταση διάρκειας 100 ωρών. Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Αθήνα. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PPP397/ENOTHTA_1.pdf (18/04/2021).
- Τσιώλης, Γ. (2015). Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί «ριζικής ασυμβατότητας» στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων. Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ρέθυμνο. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.researchgate.net/publication/283497432>. (18/04/2021).
- Τσιώρας, Π. (2004). Ανάλυση και Διαμόρφωση σύγχρονων συστημάτων δασεργατικής εκπαίδευσης για την Ελληνική Δασοπονία. (Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (κωδ. 15235).

- Τσιώρας, Π., & Ευθυμίου, Π. (2007). Η ανάγκη δασεργατικής εκπαίδευσης στην ελληνική δασοπονία. *Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα – Σειρά II*, 18 (2), 46-56.
- Τσουμής, Γ. (1991). *Συγκομιδή Δασικών Προϊόντων*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Tavakol, M. & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55.
- Toksoy, D., Bayramoglu, M., & Hacisalihoglu, S. (2010). Usage and the economic potential of the medicinal plants in Eastern Black Sea Region of Turkey. *Journal of Environmental Biology*, 31(5), 623-628.
- Tsioras, P. (2010). Perspectives of the forest workers in Greece. *IForest - Biogeosciences and Forestry*, 118–123. doi: 10.3832/ifor0547-003
- Tsioras, P. (2011). Status and job satisfaction of Greek forest workers. *Small-Scale Forestry* 11 (1), 1–14.
- Tsioras, P. (2012). Promotion of safety in forest operations. *Advanced Research in Scientific Areas*, December, 3-7.
- Tsioras, P., Rottensteiner, C., Stampfer, K. (2014). Wood harvesting accidents in the Austrian State Forest Enterprise 2000–2009. *Safety Science – Elsevier*, 62, 400–408.
- Wettman, O. (1992). Sécurité au travail dans l'exploitation forestière en Suisse. FAO/CEE/OIT Proceedings of Seminar on the Future of the Forestry Workforce.
- Φράγκος, Χ. (2004). *Μεθοδολογία έρευνας αγοράς και ανάλυση δεδομένων, με χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS for windows*. Αθήνα: Interbooks.
- Χασάπης, Δ. (2000). *Σχεδιασμός, Οργάνωση, Εφαρμογή και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης: Μεθοδολογικές Αρχές και Κριτήρια Ποιότητας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Ερωτηματολόγιο

Εργαλείο έρευνας: Ερωτηματολόγιο

Συνοδευτική επιστολή

Αγαπητοί/τές δασεργάτες/τριες

Στα πλαίσια συγγραφής της Διπλωματικής μου εργασίας στο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, πραγματοποιώ έρευνα που αφορά το επιμορφωτικό πρόγραμμα Εκπαίδευσης Νεοεισερχόμενων Δασεργατών/τριών.

Με το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο, γίνεται μια προσπάθεια να καταγραφούν οι απόψεις σας σχετικά με το πρόγραμμα αυτό, καθώς και να εντοπιστούν οι προσδοκίες σας και οι εκπαιδευτικές ανάγκες που ενδεχομένως θα θέλατε να ικανοποιηθούν.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν, αποκλειστικά για τους σκοπούς της έρευνας. Παρακαλώ πολύ να συμπληρώσετε όλες τις ερωτήσεις με ειλικρίνεια και σύμφωνα με την εμπειρία που έχετε αποκτήσει, ως δασεργάτες/τριες. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου δεν ξεπερνά τα δέκα (10) λεπτά.

Σας ευχαριστώ για τον πολύτιμο χρόνο που θα διαθέσετε για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και είμαι στη διάθεσή σας σε περίπτωση που επιθυμείτε να ενημερωθείτε για τα αποτελέσματα της έρευνας.

Με εκτίμηση,
Ελευθερία Χατζάσκου
Δασοπόνος
Υπάλληλος Διεύθυνσης Δασών Δράμας
email επικοινωνίας: elechatz@damt.gov.gr

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Διερεύνηση των απόψεων των δασεργατών. Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες στο πλαίσιο υλοποίησης επιμορφωτικού προγράμματος Εκπαίδευσης Δασεργατών στον νομό Δράμας.

A. ΜΕΡΟΣ: Δημογραφικά χαρακτηριστικά

(παρακαλώ επιλέξτε με X τις απαντήσεις σας).

1. Φύλο

☐ Άνδρας   ☐ Γυναίκα

2. Ηλικία

☐ 18-25   ☐ 26-35   ☐ 36-45   ☐ 46-55   ☐ 56-67

3. Οικογενειακή κατάσταση

☐ Άγαμος/η   ☐ Εγγαμος/η   ☐ Διαζευγμένος/η

4. Ποιο είναι το κύριο σας επάγγελμα;

☐ Δασεργάτης/τρια
☐ Ιδιωτικός υπάλληλος
☐ Ελεύθερος επαγγελματίας
☐ Άνεργος/η
☐ Άλλο .....

5. Ποια είναι η θέση σας στον Δασικό Συνεταιρισμό Εργασίας (ΔΑ.Σ.Ε.);

☐ Μέλος του ΔΑ.Σ.Ε.
☐ Πρόεδρος του ΔΑ.Σ.Ε.
☐ Μέλος Συμβουλίου του ΔΑ.Σ.Ε.
☐ Δόκιμο μέλος του ΔΑ.Σ.Ε.

6. Σε ποιόν ΔΑ.Σ.Ε ανήκετε;

.....

7. Ποιο είναι το επίπεδο σπουδών σας;

☐ Κάποιες τάξεις του δημοτικού
☐ Απόφοιτος δημοτικού
☐ Απόφοιτος Γυμνασίου
☐ Απόφοιτος Λυκείου
☐ Απόφοιτος ΙΕΚ/ΟΑΕΔ

☐ Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ

8. Είστε κάτοικος ορεινού οικισμού;

☐ Ναι

☐ Όχι

B.ΜΕΡΟΣ: Διερεύνηση απόψεων

9. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από το επάγγελμα του Δασεργάτη/τριας;

☐ Καθόλου

☐ Λίγο

☐ Μέτρια

☐ Πολύ

☐ Πάρα πολύ

10. Έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν κάποιο είδος επιμορφωτικού σεμιναρίου για δασεργατική εκπαίδευση;

☐ Ναι

☐ Όχι

Αν ναι, σας βοήθησε στην εκτέλεση των εργασιών στο δάσος;

☐ Ναι

☐ Όχι

11. Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα Εκπαίδευσης των Νεοεισερχόμενων Δασεργατών θα βοηθήσει στην απόδοση των νέων Δασεργατών στις εργασίες του δάσους;

☐ Καθόλου

☐ Λίγο

☐ Μέτρια

☐ Πολύ

☐ Πάρα πολύ

12. Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα Εκπαίδευσης των Νεοεισερχόμενων Δασεργατών θα βοηθήσει στην ασφάλεια των νέων Δασεργατών, κατά τη διάρκεια των εργασιών στο δάσος;

☐ Καθόλου

☐ Λίγο

☐ Μέτρια

☐ Πολύ

☐ Πάρα πολύ

13. Χρησιμοποιείτε αλυσοπρίονο;

☐ Ναι

☐ Όχι

Αν ναι	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
	1	2	3	4	5
1. Πόσο επικίνδυνο εργαλείο το θεωρείτε;					
2. Πόσο εξοικειωμένος είστε με αυτό;					
3. Πόσο καλά πιστεύετε ότι το χρησιμοποιείτε;					
4. Θα θέλατε να εκπαιδευτείτε περισσότερο σε αυτό;					

5. Χρησιμοποιείτε κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας κατά τη χρήση του;

14. Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα Εκπαίδευσης των Νεοεισερχόμενων Δασεργατών θα βοηθήσει στη βελτίωση της ποιότητας των εργασιών στο δάσος;

☐ Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ

15. Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα Εκπαίδευσης των Νεοεισερχόμενων Δασεργατών θα συνεισφέρει στη συγκράτηση των νέων ανθρώπων στα ορεινά χωριά;

☐ Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Μέτρια ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ

16. Πιστεύετε ότι οι δασεργάτες, οι οποίοι κατάγονται από ορεινές περιοχές, είναι πιο εξοικειωμένοι με τις υλοτομικές εργασίες και με τη χρήση του αλυσοπρίονου;

☐ Ναι ☐ Όχι

17. Η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης ορίζεται σε δέκα (10) μέρες. Πιστεύετε ότι ο χρόνος αυτός είναι αρκετός για την απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος, την προστασία και την αειφορική διαχείρισή του;

☐ Ναι ☐ Όχι

Εάν όχι, ποια θεωρείται ότι πρέπει να είναι η διάρκεια του προγράμματος θεωρητικής εκπαίδευσης;

☐ 1 -3 μήνες ☐ 3-6 μήνες ☐ 6-12 μήνες

Άλλο.....

18. Η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης ορίζεται σε τουλάχιστον 6 μήνες. Πιστεύετε ότι ο χρόνος αυτός είναι αρκετός για την απόκτηση βασικών γνώσεων για τους τομείς και τις εργασίες που δραστηριοποιείται ο ΔΑ.Σ.Ε.;

☐ Ναι ☐ Όχι

Εάν όχι, ποια θεωρείται ότι πρέπει να είναι η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης;

☐ 6-9 μήνες ☐ 9-12 μήνες ☐ πάνω από 12 μήνες

Άλλο.....

19. Η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης δεν μπορεί να είναι λιγότερη από έξι (6) μήνες και γίνεται από τον εκάστοτε ΔΑ.Σ.Ε. Πιστεύετε ότι ο ΔΑ.Σ.Ε. μπορεί να υποστηρίξει τη διεξαγωγή της πρακτικής εκπαίδευσης;

☐ Ναι

☐ Όχι

20. Πιστεύετε ότι κάθε δασεργάτης πρέπει να γνωρίζει όλες τις υλοτομικές εργασίες, όπως ρίψη, μεταφορά με ζώα, μετατόπιση, αποφλοιώση, κλπ.

☐ Ναι

☐ Όχι

21. Πιστεύετε ότι θα πρέπει να επιλέγονται οι δασεργάτες που θα εκπαιδεύσουν τους νέους δασεργάτες;

☐ Ναι

☐ Όχι

22. Πριν ξεκινήσει κάποιος την πρακτική εκπαίδευση στον ΔΑ.Σ.Ε θα πρέπει να υπάρχει ένα τεστ καταλληλότητας για να ακολουθήσει αυτό το επάγγελμα;

☐ Ναι

☐ Όχι

23. Γνωρίζετε τον απαραίτητο εξοπλισμό που πρέπει να έχει ένας εργαζόμενος στο δάσος για την υγιεινή και ασφάλεια του;

☐ Ναι

☐ Όχι

Γ.ΜΕΡΟΣ: Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες

24. Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από το πρόγραμμα εκπαίδευσης νεοεισερχόμενων δασεργατών;	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
	1	2	3	4	5
1. Ύπαρξη κατάλληλου χώρου για τη διεξαγωγή της θεωρητικής εκπαίδευσης.					
2. Ύπαρξη κατάλληλων εποπτικών μέσων (χρήση βίντεο, υπολογιστή) για τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.					
3. Έγκαιρη ενημέρωση για τη διαδικασία της θεωρητικής εκπαίδευσης από τη Διεύθυνση Δασών, ως αρμόδια υπηρεσία.					
4. Εφαρμογή τεχνικών Εκπαίδευσης Ενηλίκων (συζήτηση, καταιγισμός ιδεών, επίδειξη, μελέτη περίπτωσης κ. α) από τους εκπαιδευτές/τριες κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.					

5. Το εκπαιδευτικό υλικό που θα χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευτές/τριες να είναι κατάλληλο και να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες των εκπαιδευομένων.					
6. Απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος και τη λειτουργία του.					
7. Ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων, μέσω της πρακτικής άσκησης και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας.					
8. Άλλο.....					

1. Σε τι βαθμό θα θέλατε να επιμορφωθείτε στα ακόλουθα αντικείμενα;	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
	1	2	3	4	5
1. Γενικά περί Δασικής Νομοθεσίας. Προστασία και Διαχείριση δασών.					
2. Διοίκηση και λειτουργία των ΔΑ.Σ.Ε.					
3. Αναγνώριση δασικών ειδών και κατηγορίες δασικών προϊόντων.					
4. Προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων (δαδί, αρωματικά, μανιτάρια, καρποί, κ.λπ.).					
5. Τεχνική της ρίψης των δένδρων. Έλεγχος κατεύθυνσης ρίψης.					
6. Προστασία βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες και διατήρηση δένδρων για ενίσχυση της βιοποικιλότητας.					
7. Συνοδευτικά έγγραφα μεταφοράς δασικών προϊόντων. Παραλαβή δασικών προϊόντων.					
8. Κανόνες για την Υγεία και Ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος.					
9. Επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού, μέτρα και προφυλάξεις.					
10. Πρώτες βοήθειες και αντιμετώπιση εργατικού ατυχήματος.					
11. Βασικοί κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου στην πράξη.					

12. Επίδειξη και πρακτική εξάσκηση των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την αποκλάδωση, αποφλοιώση, τεμαχισμό, σχίση, σύρση.					
13. Άλλο.....					

Σας ευχαριστώ πολύ για τη βοήθειά σας!

Με εκτίμηση,
Ελευθερία Χατζάσκου
Δασοπόνος
Υπάλληλος Διεύθυνσης Δασών Δράμας
email επικοινωνίας: elechatz@damt.gov.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Πίνακες Συχνοτήτων και Στατιστικής ανάλυσης

Α. ΜΕΡΟΣ: Δημογραφικά χαρακτηριστικά

ΦΥΛΟ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανδρας	150	71,4	71,4	71,4
	Γυναίκα	60	28,6	28,6	100,0
	Total	210	100,0	100,0	

Πίνακας 1: Συχνότητα Φύλο

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				
a	Συχνότητα	Ποσοστό %	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Αγαμος	49	23,3	23,3	23,3
Έγγαμος/η	155	73,8	73,8	97,1
Διαζευγμένος /η	6	2,9	2,9	100,0
Total	210	100,0	100,0	

a. Πίνακας συχνοτήτων 1: Συχνότητα οικογενειακής κατάστασης

Πίνακας συχνοτήτων 3: Επίπεδο σπουδών

ΚΥΡΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Δασεργάτης	198	94,3	94,3	94,3
Ιδιωτικός υπάλληλος	1	,5	,5	94,8
Ελεύθερος Επαγγελματίας	5	2,4	2,4	97,1
Άνεργος	6	2,9	2,9	100,0
Total	210	100,0	100,0	

Πίνακας 2: Κύριο επάγγελμα

ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ^α

ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Τάξεις Δημοτικού	9	4,3	4,3	4,3
Δημοτικό	56	26,7	26,7	31,0
Γυμνάσιο	41	19,5	19,5	50,5
Λύκειο	70	33,3	33,3	83,8
ΙΕΚ/ΟΑΕΔ	22	10,5	10,5	94,3
ΑΕΙ/ΤΕΙ	12	5,7	5,7	100,0
Total	210	100,0	100,0	

α. Πίνακας συχνοτήτων 3: Επίπεδο σπουδών δασεργατών/τριων

Πίνακας 3: Επίπεδο σπουδών δασεργατών

ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ^ε

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	152	72,4	72,4	72,4
Όχι	58	27,6	27,6	100,0
Σύνολο	210	100,0	100,0	

ε. Πίνακας συχνοτήτων 4: Συχνότητα ερωτηθέντων αν είναι κάτοικοι ορεινού οικισμού

Πίνακας 4: Κάτοικοι ορεινού οικισμού

Β.ΜΕΡΟΣ: Διερεύνηση απόψεων

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

N	Valid	210
	Missing	0
Μέση τιμή		2,96
Τυπικό σφάλμα μέσης τιμής		,066
Διάμεσος		3,00
Επικρατέστερη τιμή		3
Τυπική απόκλιση		,963
Διακύμανση		,927
Ασυμμετρία		-,118
Τυπικό σφάλμα ασυμμετρίας		,168
Κύρτωση		-,309
Τυπικό σφάλμα κύρτωσης		,334
Εύρος		4
Χαμηλότερη τιμή		1
Υψηλότερη τιμή		5
Άθροισμα		622

Πίνακας 5: Στατιστική ανάλυση ικανοποίησης για το επάγγελμα του δασεργάτη

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΕΠΙΜΟΡΦ. ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	80	38,1	38,1	38,1
Όχι	130	61,9	61,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 6: Παρακολούθηση επιμορφωτικού σεμιναρίου

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	68	32,4	86,1	86,1
Όχι	11	5,2	13,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	79	37,6	100,0	
Missing System	131	62,4		
Total	210	100,0		

Πίνακας 7: Συχνότητα δασεργατών που τους βοήθησε η παρακολούθηση σεμιναρίων

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΕΡΓΑΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	11	5,2	5,3	5,3
Λίγο	45	21,4	21,5	26,8
Μέτρια	60	28,6	28,7	55,5
Πολύ	71	33,8	34,0	89,5
Πάρα πολύ	22	10,5	10,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	209	99,5	100,0	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	1	,5		
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0		

Πίνακας 8: Επίδραση της εκπαίδευσης στην απόδοση των δασεργατών

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΕΡΓΑΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	11	5,2	5,3	5,3
Λίγο	45	21,4	21,5	26,8
Μέτρια	60	28,6	28,7	55,5
Πολύ	71	33,8	34,0	89,5
Πάρα πολύ	22	10,5	10,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	209	99,5	100,0	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	1	,5		
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0		

Πίνακας 9: Η απόδοση των νέων δασεργατών στις εργασίες του δάσους από το πρόγραμμα εκπαίδευσης δασεργατών.

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	9	4,3	4,3	4,3
Λίγο	41	19,5	19,5	23,8
Μέτρια	41	19,5	19,5	43,3
Πολύ	72	34,3	34,3	77,6
Πάρα πολύ	47	22,4	22,4	100,0
Total	210	100,0	100,0	

Πίνακας 10: Η ασφάλεια των νέων δασεργατών στις εργασίες του δάσους από το πρόγραμμα εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων δασεργατών.

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ ΑΛΥΣΟΠΡΙΟΝΟ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	150	71,4	71,4	71,4
Όχι	60	28,6	28,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 11: Χρησιμοποίηση Αλυσοπρίονου

**ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΘΑ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ
ΔΑΣΟΣ**

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	19	9,0	9,0	9,0
Λίγο	42	20,0	20,0	29,0
Μέτρια	49	23,3	23,3	52,4
Πολύ	71	33,8	33,8	86,2
Πάρα Πολύ	29	13,8	13,8	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 12: Η βελτίωση της ποιότητας των εργασιών στο δάσος μέσα από το πρόγραμμα της εκπαίδευσης των δασεργατών.

**ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕΙ ΣΤΗ ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΑ
ΧΩΡΙΑ**

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	24	11,4	11,4	11,4
Λίγο	66	31,4	31,4	42,9
Μέτρια	38	18,1	18,1	61,0
Πολύ	44	21,0	21,0	81,9
Πάρα Πολύ	38	18,1	18,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 13: Ο αριθμός των ερωτηθέντων που δήλωσαν αν πιστεύουν ή όχι ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης θα συνεισφέρει στη συγκράτηση των νέων στα ορεινά χωριά.

**ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΟΙ ΔΑΣΕΡΓΑΤΕΣ ΑΠΟ ΟΡΕΙΝΑ ΧΩΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΕΞΟΙΚΕΙΩΜΕΝΟΙ
ΜΕ ΥΛΟΤΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ**

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	198	94,3	94,3	94,3
Όχι	12	5,7	5,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 14: Συχνότητα ερωτηθέντων κατά πόσο πιστεύουν ότι οι δασεργάτες που κατάγονται από ορεινές περιοχές είναι εξοικειωμένοι με τις υλοτομικές εργασίες και με τη χρήση του αλυσοπρίονου.

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΟΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	108	51,4	51,4	51,4
Όχι	102	48,6	48,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 15: Αριθμητική κατανομή των ερωτηθέντων, κατά πόσο πιστεύουν ότι η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης είναι αρκετή.

ΠΟΣΗ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
1-3 μήνες	63	30,0	61,8	61,8
3-6 μήνες	18	8,6	17,6	79,4
6-12 μήνες	21	10,0	20,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	102	48,6	100,0	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	108	51,4		
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0		

Πίνακας 16: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόση πρέπει να είναι η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης.

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΟΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	163	77,6	77,6	77,6
Όχι	47	22,4	22,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 17: Αριθμητική κατανομή των ερωτηθέντων, κατά πόσο πιστεύουν ότι η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης είναι αρκετή.

ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
6-9 μήνες	18	8,6	38,3	38,3
9-12 μήνες	10	4,8	21,3	59,6
12 & άνω μήνες	16	7,6	34,0	93,6
Άλλο	3	1,4	6,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	47	22,4	100,0	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	163	77,6		
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0		

Πίνακας 18: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόση πρέπει να είναι η διάρκεια της πρακτικής εκπαίδευσης.

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΔΑ.Σ.Ε. ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ ΤΗ ΔΙΕΓΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	196	93,3	93,3	93,3
ΟΧΙ	14	6,7	6,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 19: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο πιστεύουν ότι μπορούν οι ΔΑ.Σ.Ε. να υποστηρίξουν τη διεξαγωγή της πρακτικής εκπαίδευσης.

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΔΑΣΕΡΓΑΤΗΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΥΛΟΤΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	168	80,0	80,0	80,0
ΟΧΙ	42	20,0	20,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 20: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο πιστεύουν ότι ο κάθε δασεργάτης πρέπει να γνωρίζει όλες τις υλοτομικές εργασίες.

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΑΙ ΟΙ ΔΑΣΕΡΓΑΤΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΥΝ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	187	89,0	89,0	89,0
ΟΧΙ	23	11,0	11,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 21: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο πιστεύουν ότι πρέπει να επιλέγονται οι δασεργάτες που θα εκπαιδεύουν τους νέους.

**ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟ ΤΕΣΤ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ
ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ**

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	125	59,5	59,5	59,5
ΟΧΙ	85	40,5	40,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 22: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο πιστεύουν ότι πρέπει να υπάρχει ένα τεστ καταλληλότητας για να ακολουθήσει κάποιος το επάγγελμα του δασεργάτη.

**ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΤΟΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΕΙ Ο ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΣΤΟ
ΔΑΣΟΣ**

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	144	68,6	68,6	68,6
ΟΧΙ	66	31,4	31,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 23: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο γνωρίζουν τον απαραίτητο εξοπλισμό που πρέπει να έχει ένας εργαζόμενος στο δάσος.

Γ.ΜΕΡΟΣ: Προσδοκίες και εκπαιδευτικές ανάγκες

1. Προσδοκίες

ΥΠΑΡΞΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΧΩΡΟΥ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΙΑΦΩΝΩ	1	,5	,5	,5
ΑΠΟΛΥΤΑ				
ΔΙΑΦΩΝΩ	1	,5	,5	1,0
ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ, ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	25	11,9	11,9	12,9
ΣΥΜΦΩΝΩ	121	57,6	57,6	70,5
ΣΥΜΦΩΝΩ				
ΑΠΟΛΥΤΑ	62	29,5	29,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 24: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο συμφωνούν για την ύπαρξη κατάλληλου χώρου.

ΥΠΑΡΞΗ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΙΑΦΩΝΩ	6	2,9	2,9	2,9
ΑΠΟΛΥΤΑ				
ΔΙΑΦΩΝΩ	11	5,2	5,2	8,1
ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ, ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	19	9,0	9,0	17,1
ΣΥΜΦΩΝΩ	121	57,6	57,6	74,8
ΣΥΜΦΩΝΩ				
ΑΠΟΛΥΤΑ	53	25,2	25,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 25: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο συμφωνούν για την ύπαρξη εποπτικών μέσων.

ΕΓΚΑΙΡΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΑΣΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ, ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	12	5,7	5,7	5,7
ΣΥΜΦΩΝΩ	132	62,9	62,9	68,6
ΣΥΜΦΩΝΩ				
ΑΠΟΛΥΤΑ	66	31,4	31,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 26: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο συμφωνούν για την έγκαιρη ενημέρωση από την αρμόδια υπηρεσία.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	2	1,0	1,0	1,0
ΔΙΑΦΩΝΩ	3	1,4	1,4	2,4
ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ, ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	16	7,6	7,6	10,0
ΣΥΜΦΩΝΩ	130	61,9	61,9	71,9
ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	59	28,1	28,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 27: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο συμφωνούν για την εφαρμογή τεχνικών εκπαίδευσης ενηλίκων.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ ΣΤΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΙΑΦΩΝΩ	1	,5	,5	,5
ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ, ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	15	7,1	7,1	7,6
ΣΥΜΦΩΝΩ	123	58,6	58,6	66,2
ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	71	33,8	33,8	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 28: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο συμφωνούν για το αν το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες ανάγκες των εκπαιδευομένων.

ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΟΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ, ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	6	2,9	2,9	2,9
ΣΥΜΦΩΝΩ	122	58,1	58,1	61,0
ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	82	39,0	39,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 29: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο συμφωνούν για την απόκτηση βασικών γνώσεων για το δάσος.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΙΑΦΩΝΩ	2	1,0	1,0	1,0
ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ, ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	8	3,8	3,8	4,8
ΣΥΜΦΩΝΩ	113	53,8	53,8	58,6
ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	87	41,4	41,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 30: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο συμφωνούν για την ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω της πρακτικής άσκησης.

ΆΛΛΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	210	100,0

Πίνακας 31: Άλλες προσδοκίες από το πρόγραμμα.

2. Εκπαιδευτικές ανάγκες

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	27	12,9	12,9	12,9
Λίγο	35	16,7	16,7	29,5
Μέτρια	38	18,1	18,1	47,6
Πολύ	62	29,5	29,5	77,1
Πάρα Πολύ	48	22,9	22,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 32: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Γενικά περί Δασική Νομοθεσία.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΑ.Σ.Ε.

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	35	16,7	16,7	16,7
Λίγο	29	13,8	13,8	30,5
Μέτρια	31	14,8	14,8	45,2
Πολύ	62	29,5	29,5	74,8
Πάρα Πολύ	53	25,2	25,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 33: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Διοίκηση και λειτουργία ΔΑ.Σ.Ε.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	13	6,2	6,2	6,2
Λίγο	30	14,3	14,3	20,5
Μέτρια	46	21,9	21,9	42,4
Πολύ	62	29,5	29,5	71,9
Πάρα Πολύ	59	28,1	28,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 34: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Αναγνώριση Δασικών ειδών και κατηγορίες δασικών προϊόντων.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΚΑΡΠΩΣΕΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	13	6,2	6,2	6,2
Λίγο	49	23,3	23,3	29,5
Μέτρια	57	27,1	27,1	56,7
Πολύ	52	24,8	24,8	81,4
Πάρα Πολύ	39	18,6	18,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 35: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Προϊόντα δευτερευουσών καρπώσεων.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΡΙΨΗΣ ΤΩΝ ΔΕΝΤΡΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	24	11,4	11,4	11,4
Λίγο	24	11,4	11,4	22,9
Μέτρια	31	14,8	14,8	37,6
Πολύ	49	23,3	23,3	61,0
Πάρα Πολύ	82	39,0	39,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 36: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Τεχνική της ρίψης των δέντρων.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ ΑΠΟ ΦΘΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΥΛΟΤΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	16	7,6	7,6	7,6
Λίγο	21	10,0	10,0	17,6
Μέτρια	41	19,5	19,5	37,1
Πολύ	66	31,4	31,4	68,6
Πάρα Πολύ	66	31,4	31,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 37: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Προστασία της βλάστησης από φθορές κατά τις υλοτομικές εργασίες.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	38	18,1	18,1	18,1
Λίγο	41	19,5	19,5	37,6
Μέτρια	32	15,2	15,2	52,9
Πολύ	47	22,4	22,4	75,2
Πάρα Πολύ	52	24,8	24,8	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 38: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Συνοδευτικά έγγραφα μεταφοράς δασικών προϊόντων.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	5	2,4	2,4	2,4
Λίγο	10	4,8	4,8	7,1
Μέτρια	9	4,3	4,3	11,4
Πολύ	48	22,9	22,9	34,3
Πάρα Πολύ	138	65,7	65,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 39: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Κανόνες για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στο δάσος.

ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	7	3,3	3,3	3,3
Λίγο	17	8,1	8,1	11,4
Μέτρια	11	5,2	5,2	16,7
Πολύ	64	30,5	30,5	47,1
Πάρα Πολύ	111	52,9	52,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 40: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Επίδειξη και χρήση ατομικού εξοπλισμού.

ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	2	1,0	1,0	1,0
Λίγο	5	2,4	2,4	3,3
Μέτρια	7	3,3	3,3	6,7
Πολύ	38	18,1	18,1	24,8
Πάρα Πολύ	158	75,2	75,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 41: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Πρώτες βοήθειες.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΩΣΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΑΛΥΣΟΠΡΙΟΝΟΥ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	24	11,4	11,4	11,4
Λίγο	13	6,2	6,2	17,6
Μέτρια	13	6,2	6,2	23,8
Πολύ	39	18,6	18,6	42,4
Πάρα Πολύ	121	57,6	57,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 42: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Κανόνες λειτουργίας και σωστής χρήσης αλυσοπρίονου.

ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΛΟΤΟΜΙΑΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Καθόλου	17	8,1	8,1	8,1
Λίγο	19	9,0	9,0	17,1
Μέτρια	18	8,6	8,6	25,7
Πολύ	40	19,0	19,0	44,8
Πάρα Πολύ	116	55,2	55,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	210	100,0	100,0	

Πίνακας 43: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν στο αντικείμενο Επίδειξη και πρακτική άσκηση των τεχνικών υλοτομίας.

ΑΛΛΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	210	100,0

Πίνακας 44: Συχνότητα των ερωτηθέντων κατά πόσο θέλουν να εκπαιδευτούν σε άλλο αντικείμενο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Σύγκριση Προσδοκιών και εκπαιδευτικών αναγκών, με το φύλο και την ηλικία

Test Statistics^a

	ΥΠΑΡΞΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΧΩΡΟΥ	ΥΠΑΡΞΗ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	ΕΓΚΑΙΡΗ ΕΝΗΜΕΡΩ ΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣ Η ΔΑΣΩΝ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Σ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚ Ο ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣ ΜΕΝΟ ΣΤΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜ ΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΟΣ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤ ΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ Σ ΑΣΚΗΣΗΣ
Mann-Whitney U	4207,000	4314,000	3807,000	4172,000	4210,000	4068,000	3948,000
Wilcoxon W	6037,000	6144,000	5637,000	6002,000	6040,000	5898,000	5778,000
Z	-,833	-,525	-2,052	-,958	-,836	-1,259	-1,578
Asymp. Sig. (2-tailed)	,405	,599	,040	,338	,403	,208	,115

a. Grouping Variable: ΦΥΛΟ

Πίνακας 45: Σύγκριση των προσδοκιών σε σχέση με το φύλο

Test Statistics^a

	ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΑ.Σ.Ε.	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΚΑΡΠΩΣΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΡΙΨΗΣ ΤΩΝ ΔΕΝΤΡΩΝ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ ΑΠΟ ΦΘΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΥΛΟΤΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ	ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ	ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΩΣΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΑΛΥΣΟΠΡΙΟΝΟΥ	ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΛΟΤΟΜΙΑΣ
Mann-Whitney U	4474,500	4379,000	4405,000	4300,500	3448,000	3937,000	4458,500	4452,500	4235,000	4446,000	3782,500	3841,500
Wilcoxon W	15799,500	15704,000	15730,000	15625,500	5278,000	5767,000	6288,500	6282,500	6065,000	15771,000	5612,500	5671,500
Z	-,066	-,312	-,247	-,516	-2,755	-1,468	-,107	-,142	-,734	-,180	-2,016	-1,825
Asymp. Sig. (2-tailed)	,948	,755	,805	,606	,006	,142	,915	,887	,463	,857	,044	,068

a. Grouping Variable: ΦΥΛΟ

Πίνακας 46: Σύγκριση των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με το φύλο

Test Statistics^{a,b}

	ΥΠΑΡΞΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΧΩΡΟΥ	ΥΠΑΡΞΗ ΕΠΟΠΤΙΚΩ Ν ΜΕΣΩΝ	ΕΓΚΑΙΡΗ ΕΝΗΜΕΡΩ ΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣ Η ΔΑΣΩΝ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣ ΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	ΕΚΠΑΙΔΕΥ ΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΣΑΡΜ ΟΣΜΕΝΟ ΣΤΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕ Σ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥ ΟΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΟΣ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ
Chi-Square	4,174	9,225	3,978	1,092	2,513	3,954	8,782
df	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,383	,056	,409	,896	,642	,412	,067

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: ΗΛΙΚΙΑ

Πίνακας 47: Σύγκριση των προσδοκιών σε σχέση με την ηλικία

Test Statistics^{a,b}

	ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΑ.Σ.Ε.	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΚΑΡΠΩΣΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΡΙΨΗΣ ΤΩΝ ΔΕΝΤΡΩΝ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ ΑΠΟ ΦΘΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΥΛΟΤΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ	ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ	ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΩΣΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΑΛΥΣΟΠΡΙΟΝΟΥ	ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΛΟΤΟΜΙΑΣ
Chi-Square	9,239	7,044	22,321	11,203	6,928	12,196	10,284	3,230	4,482	4,171	2,286	4,510
df	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,055	,134	,000	,024	,140	,016	,036	,520	,345	,383	,683	,341

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: ΗΛΙΚΙΑ

Πίνακας 48: Σύγκριση των εκπαιδευτικών αναγκών σε σχέση με την ηλικία

Υπέθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.